

XXVI. urtea
1.899 zenbakia
2,90 euro

Literatura idatzia 1900 arte



ARGIA

MAHAI-INGURUA

Jean Haritxelhar
Patxi Salaberri
Patxi Ezkiaga



**Hauteskundeak
eta Ezker Abertzalea**

Heriotza zibila

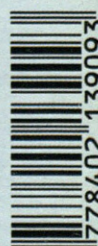
GARTXOT

KOMIKIA ATALKA



**ANTONIO
ÁLVAREZ SOLÍS:**
«Globalizazioa ez da
garai baten hasiera,
burgesiaren
amaiera baizik»

01899



9 778402 139093



 euskadi**i**rratia

kultura

sortzen dugu



Sormena bultzatzen dugu eta zure eskuetan
jartzen ditugu obra paregabeak, berriak eta
klasikoak, behar-beharrezkoak. Sortzailearen
eskuetatik zure eskuetara.
Artea, pentsamendua eta musika guztiontzat.
Mundu irekia. Hau da gure kultura.

asteko gaia

- Boto eskubiderik gabe, marjinazioa helburu.

XABIER LETONA / MIKEL ASURMENDI

6

pertsonaia

- Antonio Alvarez Solís: "Globalizazioa ez da garai berri baten hasiera, burgesiaren amaiera baizik".

ESTITXU EIZAGIRRE / IXIAR EIZAGIRRE

14

iritziaren leihoa

- Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA

22

- Ziklo berria. XABIER AIERDI

23



- Literatura eta gatazka.

IBAN ZALDUA

24

- Koherentziak balio beza.

JOXE MARI AUZMENDI

25

- Luparekin. Udal hauteskundeak euskal arazoaren sumendian. X.BARANDIARAN

26

- Txandan: Bilbo berton. KARMELO LANDA

27

- Hiruko Txikian: Txukuna.

JOXE MARI OSTOLAZA

27

- Apirileko Hostoak. ANJEL LERTXUNDI

28

- Oihartzunak

30

erdiko kaiera

- Estatuturik aurkitu ez zuen literatura.

MIKEL ASURMENDI

31

- Ikerketa Ameriketatik.

MIEL ANJEL ELUSTONDO

38

- Ezpalak: IZASKUN JAUREGI

42

- Argitalpenak: Hasier Etxeberriari galdezka.

PILAR IPARRAGIRRE

44

- Gartxot: ASISKO URMENETA,

MARKO ARMSPARCH, JOKIN LARREA

47

- Denbora-pasak

50

- Ihesi: Legutiano. IÑIGO TXINTXURRETA

52



Eskubiderik gabe

Estatuak hauteskundeetatik kanpo utzi ditu AuB eta ezker abertzaleko 200dik gora herri plataforma, modu honetan dozenaka mila herritar heriotza zibilera zigortuz. Baztertutako zerrendek, hala ere, parte hartuko dutela iragarri dute. Legez balio gabeko botoak izango dira. Eta errealitatean? Erantzunaren hasiera hila-ren 25etik aurrera hasiko gara ezagutzen. **6**

- Makina bat kontu:

GARBINE UBEDA, JABIER AGIRRE,

JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA

56

- Ikuskizunaren agenda: MAYI TOLOSA

58



gaiak

- Gizakia eta makinaren arteko komunikazioa.

XABIER TELLETXEA

60



Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitaipenaren erantzukizuna: Eusko Jaurlaritza



kutxa

gizarte ekintza



Antonio Alvarez Solís: «Globalizazioa burgesiaren amaiera da»

Madrilgo iritzigile euskaltzalearen analisi zorrotza jaso dugu zenbaki honetan. Egungo faxismo mota, alderdi asko, baina pentsamendu bakarra dela azaldu digu, eta globalizazioarekin liberalismoa bukatuko dela iragarri. **14**

Apirileko Hostoak dietarioa

Anjel Lertxundi

28

Literatura mahai-ingurua

Patxi Salaberri
Jean Haritxelhar
Patxi Ezkiaga

Patxi Salaberri "Traupena eta lekukotasuna" entsegua argitaratu zuen iragan urtarrian. Aramaiokoak 1900 urtera bitarteko euskal literatura aztertu du liburuan. Patxi Ezkiaga, Jean Haritxelhar eta Patxi Salaberri Muñoa bera bidu ditugu. Liburuaz ezezik, XX. mendera bitarteko euskal literatura eta historiari aritu dira. **31**

termometroa

- Nazioarteko hedapenean, salmentan eta enpleguan gora. DANIEL UDALAITZ **66**
- Bero-beroan **70**
- Net hurbil: Hiru milioi pertsona galdu dira Kongon. PELLO ZUBIRIA **72**

azkena

- Tribuaren biziraupena. MIKEL IRIZAR **74**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asumendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Inureta, Izaskun Jauregi. Sustapena: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Harpidetzak: Edurne Urruzmendi. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Inigo Txintxurreta, Aloña Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte. Argazkiak: Alberto Elozei. HELBIDEAK. Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943.371445. Faxak: 943.373403 (erredakzioa), 943.361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559476000. Faxa: 559476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948.222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com Komertziala: komertzial@argia.com Interneten: www.argia.com Lege gordailua: NA 80-1963 ISSN: 0213-909X Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herria: 110 euro. Ipar Euskal Herria: 133 euro. Espainia: 110 euro. Beste atzerriak: 140 euro. Airez: 219 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko parteidea da.

Zurekin goaz berritzen

Aldizkari berritua dakargu, irakurle, baina Euskal Herriko informazio orokorreko astekaria izaten jarraitzen dugu, gure mundu eder zein garratz honetan gertatutakoen berri zeure esku astero jartzen duena. Etengabe aldaketa eta berrikuntza eskatzen duen gero eta abiada handiagoko gizartearen muinean bizi gara. Ezin, beraz, aukerarik galdu. Egokitzeko ahalmena behar da eta ARGIAk hori egiten jakin duela eta badakiela erakutsi du. Ia mende bateko sustrai luzeak ditu proiektuak eta, garaian garaiko ezaugarriekin, egokitze ahalmenak eman dio euskal prentsaren dekanu titulua.



Tituluak, oster, ezer gutxi dira egunerokoari behar legez heldu ezean. Komunikazioa da gure jardunaren funtsa, komunikazio zintzo, ausart eta konprometitua; geure begiekin ikusitakoa kontatzen dizugu, geure irizpideetan iragaziz interpretatu eta eskaini. Informazioa astero, arin hemen, sakon han; analisia, sakontasunez eta zabaltasunez, lau begik bik baino hobeto ikusten dutelakoan. Eta entretenimendua: denbora-pasetan, etxerako aholkutan, txango eder batean... Informazioaren antolamendu berria ikusiko duzu, sail eta aurpegi berriak... Baina ez dizut esku artean duzuna azalduko, pasa orrialdea, baloratu eta esaiguzu, egitea bezain garrantzitsua baita entzuten jakitea.

Jauzi nagusia aste honetan eman dugu, baina ARGIA aldaketa urtea dugu 2003ko hau. Jarrai gaitzazu eta ohartuko zara. Hauteskunde garaia bizi dugu, eta ez nolanahikoa gainera, baina ez dizugu ezer aginduko, ez zaitugu promesa samur eta betegaitzez liluratu. Badakigu zer garen, badakigu euskal prentsa zer den, baina badakigu, halaber, gora jo nahi dugula, kalitatez, duintasunez eta inguruan eraginez; eta beti gu geu izanik, geure ikuspegitik. Badakigu estimatzen duzula hori.

Euskal prentsan latzak ere bizi izan ditugu duela gutxi eta ordaintzen ari gara oraindik, arinago batzuk, larrutik beste batzuk. Errespetua ematen du, zertarako gezurrik esan, baina ez gara beldurtu, ez gu ezta komunikazioan bidaide ditugun lagunak ere. Bistan da, proiektuak mintzo dira. Guk gurean jarraitzen dugu eta, zorionez, sostengu handiarekin. Ametzagaña Taldearen sostengua, kolaboratzaileena, erakunde publikoena, gure bezeroena... eta batez ere zurea, irakurle. Gauzak argi ditugu, gu zuretzat ari gara eta zurekin.

Xabier Letona

ZUZENDARIA



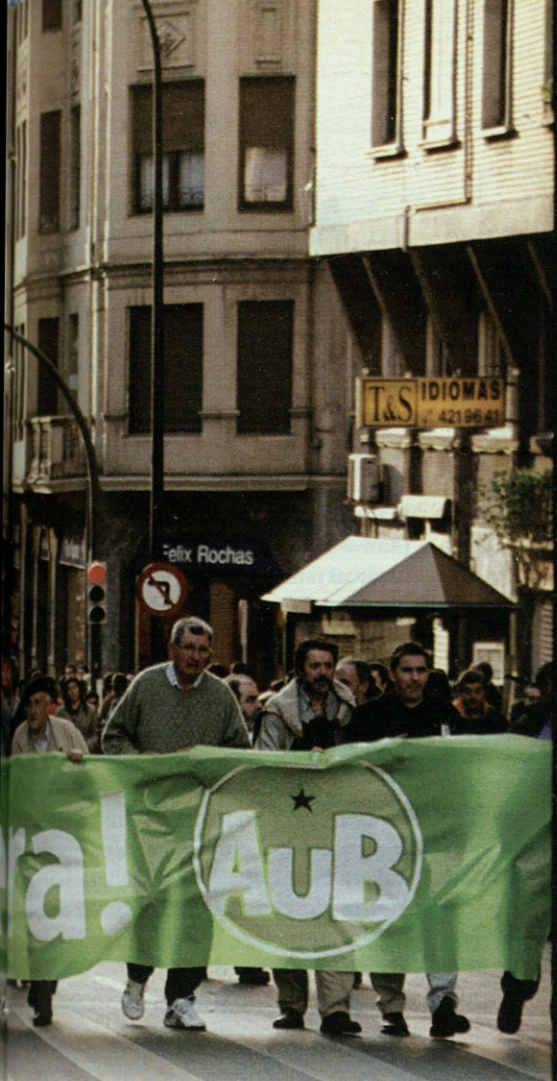
Boto eskubide

Hauteskundetik hauteskundera harridurarako tartea handituz doa eta oraingoan goia jo dela esan liteke. Aurreko udal eta foru hauteskundeetan bigarren indar politikoaren aldeko hautua egin zuten gehienak boto eskubiderik gabe utzi ditu Estatuak. maiatzaren 25eko langaren ondoren, marginazioan zokoratzeko estrategia horri nola egin aurre pentsatu beharko du aurrerantzean ezker abertzaleak.

MARJINAZ

XABIER LETONA

ESPAINIAKO GOBERNUAK oso aspalditik abiarazitako estrategiaren une gorenetakoa gauzatu da jada eta ezker abertzaleko ia 200dik gora herri hautagaitza eta AuBko hautagaitzek ez dute udal eta foru hauteskunde hauetan legezko parte hartzerik izango. Iñigo Iruin Batasunaren ilegalizazio prozesuan defentsa lanak koordinatu dituen abokatuak argi esan zuen bere garaian, 2002ko irailean: "Helburua zera da, behin Batasuna legez kanpo uzten duen ebazpen bat lortu ondoren, honek ordezkatzeko duen sektore sozialak ezin



ALBERTO ELOSEGI



INGO AZKONA



ALBERTO ELOSEGI

rik gabe

OA HELBURU

ahal izatea legeko egitura politikorik eratzea”.

Baina Batasunak eta AuBk beren bizitzarekin jarraituko dute, oraingoz behintzat. Batasuna legez kanpo arituko den erakunde bat izango da, eta gaur egun, Estatuak nola jokatzeko duen ikusita, horrek Estatuaren errepresioa bizkarreratzea ekarriko dio seguruenik. AuBri dagokionez, bere jarduerak antolatu beharko du eta horretarako nola

egituratzen den ikusi beharko da, baina hauteskundeetarako Espainiako Auzitegi Gorenak erabili dituen argudioak ikusita, egitura juridiko politikoa eratzeke bideak moztuta dituela pentsa liteke.

“Egunkaria”ren itxiera eta honen inguruan izan ziren gertakari osoak entsegu gisa baliatu nahi izan zirela aipatu da sarritan, egungo gertaerekin agian hobeto uler liteke laborategi operazio hura. Horren gogor jo ondoren, badirudi orain AuB eta hautes plataformekin egindakoa ‘arinagoa’ litzatekeela, batez ere “terroristak eta hauek sostengatzen dituztenak” bakarrik ukitzen dituelako.

Bazterketa hauekin dozenaka milaka herritarren oinarritzko eskubideak ukatzen direla behin eta berriz azpimarratu da euskal gizartea ordezkatzen duten alderdi nagusien aldetik. Prozedurari dagokionez, indentsio juridikoa azpimarratu da: Auzitegi Gorenak, informazio guztia horren epe laburrean eta horrenbeste tokitara helaraztea ezinezkoa zela aditzera eman zuen, baina bere epaiaren notifikazioa egiteko hilaren 3tik 4ko goizaldera 70.000 bat fotokopia eskatzen zuen jakinarazpena egin zien kaltetuei; auziaren inguruko gainerako oinarritzko informazioa behar lege helarazteak 300.000 bat fotokopia eskatuko zuen. Ez dirudi ezinezkoa denik. Baina, arazoaren mamiari dagokionez, koinzidentzia handia dago zerrenden

baliogabetzearen aurka dauden artean: inolako epairik edo akusaziorik ez dituzten herritarrak heriotz zibilera zigortzen dira.

Egoera honen aurrean, AuB eta herri plataformetako abokatuek Estrasburgeko Auzitegira joko dutela iragarri dute. Europako

Kontseilua osatzen duten estatuek eraturiko auzitegia da

hau eta bere babesa eskatzeko lehenik estatu bakoitzaren bide judizial guztiak agordu behar dira. Kasurik one-

Ezker
abertzalean, garai bat
bukatu da eta beste bat hastear da.
Nolakoa ote? Horra hor galdera poto-
loa, hauteskundearen ondoren geldo baina
apurka argitzen hasi beharko dena

Goiko argazkian AuBk Bilbon antolatutako manifestazio batean izan ziren adineko parte-hartzaileak. AuBk segurtatu du bere bozka papera ere ohiko tokietan izango dela, herritarrak bozkatu ahal izan dezan. Estatuak, ordea, AuBren aurka joko duela iragarri du.

Itziar Lopategi, AuBko bozeramailea

«Aukera ona dugu lege horren kontra joateko eta lege zilegi bat eratzeke»

Baliogabeko botoak aintzat hartzea eskatu duzue. Zer jarrera aurkitu duzue alderdi abertzaleen artean hori gauzatzeko?

Oso jarrera baikorrak izan dira, baina guk neurri zehatzak behar ditugu. Guk gure botoak aintzat hartzea nahi dugu, baina modu eraginkorrean. Guretzat ez dira boto baliogabekoak, AuBren botoak izango dira eta eskubide osoa dugu herriaren atxikimendua erabiltzeko.

Bestalde, AuBk dekalogo bat plazaratu du euskal gatazkaren inguruan. Zer oihartzun izan du beste eragileen artean?

Zenbait eragileekin hitz egin dugu, baina ez dekalogoari buruz. Entzun denarengatik dekalogoak harrera ona izan du. Hauteskunde aurre-kanpainan zabaldu zenez, batzuentzat ezberdintasunak nabarmendu baino ez dira egin. Beste batzuek ezberdintasun zenbait hauteman

dute. Beharbada, giro lasaia batean kaleratu izan balitz, alde interesgarriak eta bide komunak lantzeko modua topa izan genezakeen. Dekalogo hau gure proiektuaren bidea finkatzeko funtsezkoa da. Sektore batzuek gure aldetiko proposamenak espero dituzte eta guk haienak ere bai. Dekalogo eginbide horretan kokatu behar da.

Gatazka ebatzi ahal izateko proposamen bat ere lantzen ari zarete.

Dekalogo norabide horretan kokatzen dugu. AuBren sortze egunean bost puntu planteatu genituen. Horietako bat klabea da, bertan gatazkaren konponbide demokratikoa abiatzeko prozesua agertu dugu, gatazka ebazteko aurrerabideak azaltzen ditugu eragile guztiei begira. Eragile guztiekin aritu nahi dugu, bat bera ere kanpoan utzi gabe. Deialdia

INIGO AZKONA



klabe horretan egin dago. Prozesuak izan beharko lukeen izaera baketsua azpimarratu dugu.

Desobedientzia zibilari buruzko proposamen bat ere egin duzue.

Hauteskundeei begira gure planteamendua hortik doa. Espainiako legeak, Euskal Herriko herritarren eskubide duinak ukatzen dituen Alderdi Lege honek, ez du herri gisa bizitzeko balio, guk geure legeria eraiki behar dugu. Une honetan aukera ezin hobeagoa dugu lege horren kontra joateko eta lege zilegi bat eratzeke, horretarako, ordea, bidea urratsez urrats egin behar dugu.

AuBtik ez dugu hori planteatzen gure

Bozketa ordua bukatu ondoren kontaketa hasten da eta aurtengoan une hori jendetsua izango dela dirudi, batez ere AuB eta galarazitako herritarren zerrendetako botuen kontaketa jarraitzeko.



nean lauzpabost urte beharko lituzke hauteskunde hauen helegiteaz ebazteko. Aurretik, dena den, eskaera onartu egin beharko luke eta, estatistiken arabera, egindako eskaeren %10 baino ez ditu onartzen. Euskal Herriari lotutako auziez, onartu duen azkena Itoizko Koordinakundeak urtegi honen inguruan egindako helegite bat da.

Eta auzitegi honek Espainiak legez kontra jokatu duela erabakiz gero? Praktikoki ez luke eragin handirik, ordurako legealdi hau agortua legokeelako, baina aurrera begira halakorik berriz gertatzea saihestuko lukeela dirudi. Batasunaren ilegalizazioaren kasuan, lehenbizi Auzitegi Konstituzionalaren langa agortu behar da.

Instituzioen zilegitasuna jokoan

EAJ, EA, Aralar eta beste alderdi batzuek iragarri dute jada AuBren boto kopurua bereizi egingo dutela gainerako boto baliogabetuetatik, baina ikusteko dago horrek zein ondorio izango dituen. AuBtik eta baliogabetutako zerrendetatik, beren botuetatik ondorioztatzen diren kargurik ez hartzeko eskatu diete gainerakoei, baina ez dirudi oro har hala gertatuko denik, eta hauteski berriak balioa duten botoetatik aterako dira nagusiki. Herri askotan, dena den, egocera bitxia sortuko dela ere aurreikusten da, nahiz eta gaitza den korapiloak nola askatuko diren asmatzea. EAK aurreratu du herritarren batzordeak erabili daitezkeela galarazitako botoei instituzioetan sarrera emateko. AuBk, halaber, berme batzorde bat eratuko du hauteskunde kontaketa bere botoak behar bezala konta daitezkeen eta, finean, bere parte-hartzea teorikoki legitimatzeko.

Zalantza handia da, halaber, galarazitako zerrenden bozka paperak non izango diren, toki askotatik kendu egingo dituztela eta Estatuak hauen banaketa saihesteko ahaleginak egingo dituela pentsa bailiteke. Edozein modutan, hauteskunde hauen boto kontaketa partehartze handia izango duela dirudi, legeak soegile egotea baimentzen du eta.

proiektuarekin bat egiten duen jendeari begira soilik, une honetan oinarritzko eskubide demokratiko eta zibilen alde lan egiteko aukera ikusten dugu. Euskal Herriatik Espainiari aurre egiteko aukera dago, bide horretan jende asko bil gaitezke, aukera politiko ezberdineko herritarrak, jokabide demokratikoetan aritu nahi duten guztiak. Hori gauzatu daiteke, eta hau ez da disimulazko bide politiko bat, hau erreala da.

Ideologia guztietako herritar guztiak barne?

Abertzaleok gehiengo gara herri honetan. Kasuon, abertzale izatea herri honen alde egotea da, gure identitatearen alde egitea, elkarrekiko errespetuan oinarrituta elkarlanean aritzea eta bidea elkarrekin urratzea. Adibidez, guk ez dugu autodeterminazioaren eskubidea modu baztertzailan inondik ere aplikatu nahi, abertzaleontzat soilik, baizik joko demokratikoan oinarritu, herriak hitza izan dezan nahi dugu. Herriak norekin dagoen esan dezan eta horren arabera eraike daitezen gizartea eta herria, baina amarru eta azpijokorik gabe. ■

MIKEL ASURMENDI

Hilaren 25aren ondoren hasiko dira argitzen ilungune asko. Edozein modutan, Euskal Herri osoan batez beste %15eko ordezkartza lor dezaketen herritarren ordezkartza heriotz zibilera zigortuz gero, hauteskunde horietatik ateratzen diren erakundeak ere ezin esan zilegiak direnik. Beste kontu bat da, orde, horren aurrean zer egiten den. EAJren eta EAren jokamoldea eta erantzukizuna ez da txantxetako izango, neurri handi batean beren bizkar gainean eroriko delako erakunde gehienekudeaketa.

Hauteskunde gauean edozer gertatuta ere, argi dago azken 25 urtetan HB, EH edo Batasunaren inguruan aritu diren indar politiko eta herritarrak beste era batera antolatu beharko dutela beren izaera egungo legalitatera egokitu nahi badute behintzat. Ezker abertzalean, garai bat bukatu da eta beste bat hastear da. Nolakoa ote? Horra hor galdera potoloa, hauteskundeen ondoren geldo baina apurka argitzen hasi beharko dena. ■

ESANDAKO GUZTIA GUTXI IZANGO DA BETI



GALDETU KURSAALERA GERTURATU

DEN EDOZEIN BATZARKIDERI.

TOKIARI BURUZ HITZ EGINGO DIZUTE:

RAFAEL MONEO ARKITEKTO EZAGU-

NAREN ERAIKINA TXUNDIGARRIA

DELAKO. KOKAPENARI BURUZ ERE

ARITUKO ZAIZKIZU: ITSASOAREN

AURREAN ETA HIRIAREN ERDI-

GUNEAN AURKITZEN BAITA. AZPIEGI-

TURA OSOAK ETA ERABILERA

ANITZAK AIPATUKO DIZKIZUTE:

ANTOLAKETA PRIMERAKOA DELAKO.

ETA AZKENIK, HIRIARI BURUZ

MINTZATUKO DIRA: DONOSTIA LEKU

BEREZIA BAITA GOZATZEKO, KIROLA

EGITEKO, EDERKI JATEKO, EROSKE-

TAK EGITEKO... ESANDAKO GUZTIA

GUTXI IZANGO DA BETI.



AVDA. DE LA ZURRIOLA, 1
20002 DONOSTIA-SAN SEBASTIÁN
Tel.: 943 003 000 . Fax: 943 003 001
e-mail: kursaal@kursaal.org
www.kursaal.org



CONVENTION BUREAU

REINA REGENTE, 3
20003 DONOSTIA-SAN SEBASTIÁN
Tel: 943 481 466 . Fax: 943 428 122
e-mail: bureau@donostia.org
www.ssconvention.com

Sozialista Abertzaleak eta Batasuna

Gorena eta Eusko Legebiltzarra aurrez aurre

JOSEBA OLALDE



XABIER LETONA

Batasunaren ilegalizazioaren ondoren, ez dira gutxi Espainiako Auzitegi Gorenak biderratu dituen neurriak, besteak beste herriko taberna eta beste ondasun batzuen aurka eta Batasunaren izenean hautatuak izan ziren hautetsi taldeen aurka. Horrez gain, Ameriketako Estatu Batuek Batasuna bere terrorista zerrenda ospetsuan sartzea lortu du Jose Maria Aznar Espainiako gobernuburuak.

Baltasar Garzon epaileak, ustez Batasunaren ondasunak liratekeen aurkako hirugarren auto bat eman zuen argitara joan den astean, bertan dioenez Haikak egindako kale borroka ekintzen ondorioz sortutako kalteordainei aurre egiteko. Orain arte Garzonek 109 kontu korrante, lau auto, hiru garaje, lau egoitza, industri areto bat, 75 herriko taberna eta 209 bat etxebizitza eta areto bahu dizkie ezker abertzaleko erakunde desberdinei. Laster, beraz, herriko tabernen itxiera has daiteke eta horrek ere tentsio ugari sortuko du, ezker

**Eusko Legebiltzarreko
Mahaiak Eusko
Legebiltzarren
burujabetza
aldarrikatzen du
Sozialista Abertzaleen
taldea ez desegiteko.
Batasuna ez da fio eta
Madrilek presionatzen
badu, azkenean
Legebiltzarrak amore
emango duela uste du.**

abertzaleko kideek egoitza eta tabernak defendatuko dituztelako eta seguruenik zeregin hori Ertzaintzaren bizkar utziko delako. Dena den, ondasun hauen bahitura gabe ere, agian administrazio judiziala ere ezar diezaike, nahiz eta formula hori korapilotsuagoa den, eskatuko lukeen administrari kopuru handiagatik.

Sozialista Abertzaleei lotuta, hauteskunde kanpaina egon daitekeen auzirik entzute suena Eusko Legebiltzarrekoa da. Desegin ote da Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako Sozialista Abertzaleen taldea? Taldea bere horretan mantentzen bada, beteko al ditu Madrilgo Gobernuak bere mehatxuak gatazka juridikopolitikoak piztuz? Esperpentoraino ere irits gaitzke gai honekin: kartzelaratu ote dute Juan Mari Atutxa Legebiltzarreko lehendakaria desakatoagatik? Espainiako Auzitegi Gorenak gaia aztertzen jarraituko duela iragarri du, baina orainoz HB, EH eta Batasunaren taldeak desegin behar direla dio, Sozialista Abertzaleen taldea aipatu gabe. Apirilean, oster, Sozialista Abertzaleen (SA) taldeko kideak lehenago aipatutako alderdi horien izenean hautatuak izan diren edo ez ikertuko zuela jakitera eman zuen, eta hala balitz taldea desegin beharko litzatekeela adierazi du.

2002ko irailean, Garzon epaileak Batasunaren jardura eten ondoren, hautetsi taldeak ere talde gisa desegin behar zirela agindu zuen, baina erabakia erakunde desberdinen esku utzi zuen. Eusko Legebiltzarrak Baltasar Garzonek halakorik ezin zuela egin erantzun zuen, Eusko Legebiltzarra bere erabaketan burujabea dela eta bere araudia erabiliz bakarrik desegin zezakeela talde parlamentario bat. Gutxi gora behera orain Legebiltzarreko Mahaiak erantzun berri diona Espainiako Auzitegi Gorenari, gaineratuz botere judizialak Konstituzioak defendatzen duen botere banaketa urratuko lukeela Eusko Legebiltzarrari Sozialista Abertzaleen taldea desegitea aginduko ➤

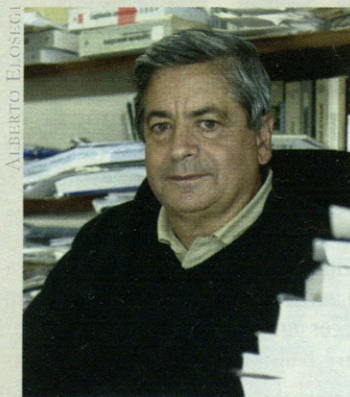
Jose Manuel Castells, Zuzenbide Administrazioaren katedratikoa eta EHUKo irakaslea

«Parlamentua herriaren erreferentia da, epaileek beren burua baino ez dute ordezkatzeko»

Nola baloratzen duzu Espainiako Auzitegi Gorenak AuBren eta herri plataformak baliogabetzeko hartutako erabakia?

Batetik legalitatea dago, Alderdien Lege berrian oinarritua. Legeak alderdi baten desagitea azaltzen du, baina kasu honetan modu irregularrarean erabili dute. Legearen II. Xedapen Gehigarriak Batasuna beste alderdi berri politiko bat bihurtuko ote zen edo berau ordezkatzeko zukeen beste bat antolatzea aurreikusten zuen. AuB edota herri plataformak, kasu.

Espainiako Gobernuak Batasuna alderdi modura berrantolatzea espero zuen, nik uste. Xedapen Gehigarriak plataforma hauen egitura eta funtzionamenduan Batasunaren antzekotasunik baldin badago edo lehenago Batasunarekin harreman izan duten pertsonak baldin badaude desegin behar dela dio. Batasuna desegin duen Auzitegi Gorenak berak, AuB eta herri plataformak 24 orduko epean desegin behar izatean irregulartasuna burutu du. Izan ere, epe honetan ezin izan dute 241 herri plataforma taxuz aztertu eta horretarako polizia txostena besterik ez dute baloratu. Legeak egituretan izan daitezkeen antzekotasunak aipatzen ditu: pertsonen antolakuntza eta funtzionamendua, finantzazioa... Baina, kasu honetan, Barne



Ministerioaren ordenagailuetatik ateratako txosten polizia dioena baino ez da kontuan hartu.

Bestalde, zer iritzi duzu Eusko Legebiltzarrean Sozialista Abertzaleak taldea desagiteko Auzitegi Gorenak emandako aginduez?

Batetik, alderdi bat eta talde parlamentarioa bereizi egin behar dira, ezin dira biak parekatu. Bestetik, Auzitegi Gorenak ezin du parlamentuaren arduretan sartu. Parlamentua herriaren ordezkaria da, epaileek gainetik dago. Demagun Gorteetako diputatu batek bere emaztea hiltzen duela, sumario bat ireki beharko litzaioke bide penaltik, baina prozesatzeko erreguzko eskaera bat egin behar litzaike Gorteei. Diputatuen Kongresuak ez badizu baimen hau ematen pertsona

hau etxera doa lasai asko. Espainiako Parlamentuaren bortxazintasuna, independentzia eta subiranotasuna agerikoak dira. Eusko Legebiltzarrak berdin izan beharko luke.

Nola defendatu dezake Eusko Legebiltzarrak eskuduntza hau?

Juridikoki ez dago formularik. Bote-re eragilea eta legegilearen arteko gatazka bat ebazteko legeak badaude, baita epaile eta ministroen arteko tirabirak edo administrazioen arteko ebazteko ere, baina parlamentuaren eta epaileen arteko tirabirak daudenean ez dago aurreikusia.

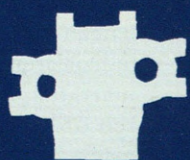
Zein izan behar du Eusko Legebiltzarren jarrerak?

Ageri denez, zuzenbidearen bidetik interpretazio ezberdinak dira legea aplikatzerakoan. Baina Konstituzioak berak dioenez, parlamentua herriaren erreferentia da, epaileek beren burua baino ez dute ordezkatzeko, epaileek botere eragilea kontrolatu behar dute. Zer egin dezake, parlamentua desegin?

Juan Mari Atutxa Numantziako defentsan bezala ari da, eutsi egingo duela ematen du. Jesus Cardenal fiskal buruak berak, heterodoxo ez dena, arrazoia ematen dio gainera. ■

MIKEL ASURMENDI

Argitalpen honen edizioan lankide:



kutxa

gizarte ekintza

Juan Mari Atutxa, Eusko Legebiltzarreko lehendakaria

«Gure herritarren eskubideen kontrako eraso baten aurrean gaude»

Batasuna legez kanpo gelditu ostean eskaera berezia jaso du Eusko Legebiltzarra. Zein da Legebiltzarreko mahaiaren jarrera?

Garzonek joan den urrian bidalitako auto biren aurrean mahaiak agertu zuen jarrera bera. Jarrera hau mahaiaren gehiengoak onartuta izan zen. Gure zerbitzu juridikoek horri buruzko txosten bat idatzi zuten. Akordio hori onartu bezain laster Madrilgo Gobernuaren ordezkari gorenak eta hedabideek gu prozesatzea eskatu zuten. Hori dela eta, Garzonek Cardenal fiskalari erabaki honi buruzko txosten bat eskatu zion. Cardenal gure ikuspuntuarekin ados zegoen eta Garzonen eskaerari erantzun zion guri arrazoiak ematen. Antza, Garzoni ez zitzaion txostena gustatu. Irakurri bezain laster txostena Cardenali bueltatu zion, baina ezin izan zuen erabaki honen-geatik inor prozesatu.

Auzitegi Gorenak Sozialista Abertzaleak taldearen inguruko informazioa eskatu dizu. Zer deritzozu?

Guk legeak betetzen ditugu beti. Auzitegi Gorenak erabat publikoak diren datu batzuk eskatu dizkigu eta bidaliko dizkiogu.

Auzitegi Gorenak Eusko Legebiltzarren aurka jarduera judizialak ireki litza-ke. Zer jarrera hartuko zenukete?

Gure erakundeak defendatuko ditugu beti. Gure subiranotasunaren aurrean eta herritarren eskubideen kontrako eraso baten aurrean gaude. Legearekin bat, gure eskubideak eta duintasuna defendatuko ditugu.

Eusko Legebiltzarra subiranoa izaki, printzipioz epaileek errespetatu behar-ko lukete bere erabakia.

Guk botere banaketan sinesten dugu. Printzipio horren kontrako eraso baten aurrean gaude. Zuzen-bide Estatuan epaileen ardura legeak aplikatzea da. Arlo horretan nagusiak dira. Legebiltzarrek legeak egiten dituzte. Epaileak arlo horre-tan ezin dira sartu. Hori da eztabai-daren funtsa. Gure kasuan Legebil-tzarreko talde baten bat disolbatzeko Eusko Legebiltzarreko lege bat, bere araudia dena gainera, aldatu behar dugu. Aldaketa hori onartzeko legebiltzarkideen eraba-teko gehiengo behar da. Epaileek ezin dute agindu lege bat egiteko ala bestea aldatzeko. Hori da muga. Eta ez dago horretan sartu daitekeen epai-lerik. ■

MIKEL ASURMENDI



➡ balio. Laburbilduz, ez duela halakorik onartuko.

2002ko udazkenean itzuliz, Baltasar Garzonek Estatuko fis-kal nagusi Jesus Cardenalen esku utzi zuen Eusko Legebiltzarreko Mahaiak taldea desegiteari buruz emandako ezetza, delitu aztarna-rik balego neurriak hartzeko. 2002ko azaroan emandako jaki-narazpenean, Cardenalek Eusko Legebiltzarreko agintarien aurka-ko neurriak hartzea baztertu zuen. Honako argudio nagusiak erabiltzen zituen horretarako: talde parlamentarioak eta alderdiak, Alderdien Legeak berak onartzen duenez, ez dute lotura juridikorik (hautatu dituztenen ordezkariak dira, ez alderdiare-nak); juridikoki, ez da alderdia talde parla-mentarioa sortzen duena, parlamentarioek erabakitzen dute taldea eratzea, parlamentario gisa duten eskubideetako bat erabiliz; taldea-ren desegitea erabaki beharko balitz, Legebil-tzarra berak erabaki beharko luke horretara-ko duen araudia erabiliz. Bere ustez, beraz, ez

zegoen deliturik, eta orain Lege-biltzarreko Mahaiak Estatuko fis-kal nagusiak bere garaian zer zioen gororarazi dio Auzitegi Gorenari.

PPren Gobernuak argi du taldea desegiteko agindu judi-zialak egon badaudela eta hauek bete ezean neurriak hartuko dituela. Legebiltzarreko Mahaiak, aldiz, orain arteko jarrera berretsi zuen hilaren 7an. Bide horretatik jarraituz,

Eusko Legebiltzarreko Mahaiak Legebiltzarren burujabetza aldarrikatzen du Sozialista Abertzaleen taldea ez desegiteko. Beheko argazkian Donostiako Herria taberna, mehatxupean dagoenetako bat.

Euskal Herriko aditu ugarik botereen arte-ko talka iragartzen dute, demokrazia batean botere gatazkaren aurrean legegileak judizialaren aurrean duen lehentasuna azpi-marratuz, lehena herritarren burujabetza-ren ordezkari zuzena delako. Batasunaren ustez, Madrildik presio handia egiten bada, Legebiltzarra azkenean amore emango du. Hala ere, Batasunan pentsatzen da PPre-n Gobernuak topatuko duela moduren bat EAJ gehiagi ez presionatzeko eta talka hori benetan eman ez dadin. ■

1919AZ GEROZTIK

ARGIAren argitan



2003tik AURRERA

ARGIAgo



Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

Bilboko ke eta kutsadura artean arnasa sakon hartzen duen gutxienetakoa da. Intoxikatutako informazioa garbitzeko gainera!

Goizero irratian darabilen dotorezia, zorrozta-sun eta umorez arrazoitu digu gaur egun esatea debekatutako guztia. Diskurtso koherente eta betez jarri ditu agerian gaurko ordenaren kontraesanak. Jatorriz zelta sentitzen da Solís, Galeseko amona zuen eta. Orain, "Gobernuz Kanpoko Erakundeen herri" definitzen duen honetan, "Solís Adoptatzeko Kanpaina" egiten ari da. Bonolotoa tokatu orduko etorriko omen da hona bizitzera. Dagoeneko hemengoa bertakook adina bizi du, eta guri hemen bizitzen lagundu digu kanpotik sarri garbiago ikusten den bere diskurtsoak.

«Batasun terrorista

Antonio ALVAREZ SOLÍS



aren ideologia bada, ni ere bai»

ESTITXU EIZAGIRRE

IXIAR EIZAGIRRE

Argazkiak: Iñigo Azkona

PCCko (Kataluniako Alderdi Komunista) txartela omen daramazu beti soinean. Baina komunista berezi xamarra omen zinen.

Umetan kontserbadore hasi nintzen eta heterodoxo bukatu dut, gizarte honetan normalean alderantziz gertatzen bada ere.

Langile auzoetan asko ibiltzen nintzen, eta lagun handiak nituen. Baina esaten nien, beraiek komunista izateak ez zuela inolako zailtasunik. Haiek komunistak jaiotzen ziren. Apezpiku bati berdin esan nion. *"Nola izan zintezke kristaua eta komunista?"* galdetu zidan, eta nik, *"esaidazu nola izan daitekeen kristaua, komunista izan gabe"* erantzun.

Niretzat zaila zen komunista izatea. Gizarteko maila erosora egokitutako familia zen nirea, eta komunismora iristeko ideologikoki lan handia egin behar izan dut.

PCCko kontsul gisa Moskura joaten zinen urtean bi-hirutan.

Nik Moskun nuen kontaktua Etxebarria izeneko bat zen, alderdi komunistan kargu handiduna. Bere aita Franco etorri zenean eraman zuten barku batean Moskura, umea zela.

Gizarte hark bazituen bere gauza oso onak. SESB ohian jaiotzeagatik bakarrik bazuten

euren soldata. Ikasleek 80 errublo kobratzen zituzten hilean, lan bat zen. Eta federalismoa hain zegoen gauzatuta, estatuko telebista nagusia ezin baitzen errepublika federatueta emititu. Aldiz, errepublika federatueta telebistak ikusten ziren Moskun. Hizkuntzak errespetatzeko neurria zen. Gainera, zazpi urtera arte bakoitzak bere ama hizkuntzan ikasten zuen, ez errusieraz. Baita diplomatikoen seme-alabek ere.

Istorio bitxi bat gertatu zitzaigun, hizkuntzen harira. Donostian bost urteko haur georgiar bat zegoen gurekin, enbaxadako kultur kontseilari baten semea. Hemengo ume batek euskaraz egin zion, eta besteak erantzun. Gero jakin dut, teoria baten arabera, euskara eta georgieraren artean loturak direla, hizkuntza aurreindoeuroparrak baitira biak.

Madrilen Euskal Herria defendatzen duen bakarrenetakoa zara.

Euskal Herriak betebeharrak historiko oso garrantzitsuak du. Estatu mailan abangoardia izatea tokatzen zaio. Hemen askatasun politikoak eztabaidatu egiten dira kalean. Hain dira eztabaidatuak, enfrentamendua indarkeriara iristen baita. Hemen substantzia kritikoa dago. Zailagoa da ekonomia globalizatzea, enpresa txikiek funtzionatzen dute oraindik, kontzientzia biziagoa dago, inon baino sindikatu indartsuagoak daude, balio tradizionalak gordetzen dira, kolektibotasunaren zentzua dago, prentsa aniztasuna... Euskal Herria da askatasunaren erreferentzia

"Madrilen ate denak itxi dizkidate. Etsaien lurraldean bizi naiz" salatzen du Solísek. Cope irratiak Opusekoek bota zuten, eta telebistetatik kanpo geratu da, su-etena etorri zitekeela iragarri zuelako. Hala ere, kontzientzia askatasunari eusten dio "Deia"n eta Radio Euskadin. Emazteak bere adierazpenengatik kargu hartzen dio: "Zer, Antonio, orain ere ari al zara hemen, Madrilen, lagunak irabazten?"

Barajasen topo. Euskal Herritik Madrilera "askatasun bila" joandako bat aurkitu nuen Barajaseko aireportuan. Ni Bilborako hegazkina hartzera nindoala esan nion, eta galde-tu zidan ez al nintzen Euskal Herriarekin nazkatu, berak Madrilera iritsi arte ez zuela askatasunik sentitzen. *"Joño!"* erantzun nion, *"horixe da niri Bilborekin gertatzen zaidana!"* Uste dut aireportuan bakarrik egingo dugula topo.



Hainbeste urtean kazetari ari den Solísek, xamurtasunez gogoratzen ditu lehengo erredakzio erdi bohemioak. "Egungo komunikabide gehienak boterearen transmisio kate huts bihurtu dira. Lehen kazetariak naufragoak ginen. Kaletik gentozen. Orain, Informazio Zientzietan doktoreak dira. Lizentziaturak gizarte sistema hierarkizatuan sartu ditu kazetariak."

puntua, zabaltasunarena, eta datorren bizimodu berrian puntakoena.

Zergatik gorrotatzen da Madrilen euskal kutsua duen edozer?

Euskal Herria "eskandalu" moral bat delako. Errealitateari aurre egiten dio, eta errealitate horretan sartzen ez den alternatiba bat eskaini, gainera. Bideez hitz egiteak ematen diete minik gehien. Hemen erreferendumaren zentzua zabalduago dago estatuan baino. Hemen gobernatzeko, kontuan hartu behar dira batzarrak, foru aldundiak, udaletxeak...

Bihar subiranotasuna lortzen badu Euskal Herriak, atzetik etorriko zaizkio Katalunia eta Galizia.

Euskal Herria eskandalu morala da ez Espainiako estatuan bakarrik, baita Europan ere. Estaturik gabeko Europako nazio gehienak ekonomikoki ahulak dira, eta kulturalki ere ez dute indar handirik. Euskal Herria indartsua da ekonomikoki, kulturalki garrantzitsua... Europako gizarte mailaren batez bestekotik gora dago.

Nola sentitzen zara Madrilen?

Niri Madrilen ate denak itxi dizkirate. "Deia"n, Radio Euskadin eta Radio Valencian irabazitakotik bizi naiz orain. Copetik Opusekoek bota gintuzten, baita Copeko sortzailea bera ere! Telebistatik ere bota ninduten, su-etena zetorrela sumatu nuelako. Hona maiz etortzen naiz, eta garai hartan batekin eta bestearekin hitz egin ondoren, su-etena etor zite-

Globalizazioa

ez da garai berri baten hasiera, burgesiaren amaiera baizik, sistema burgesak galdu baitu liberaletik zuena

keela bota nuen tertulia batean. ETArekin auskalo nolako telefono-konexioa baneuka bezala hartu zuten, eta kalera bota ninduten. Barregariak dira ateratzen dituzten ondorio asmatuak.

Etsaien lurraldean bizi naiz. Maiz, emazteak "Deia"n idatzitakoa irakurtzen duenean, edo irratian esandakoak aditutakoa, ikaratuta botatzen dit, "zer, orain ere ari al zara hemen, Madrilen, lagunak irabazten..."

Nik, Bilbora iritsitakoan, arnasa hartzen dut. Hemen aurkitzen dut "Egunkaria" (orain, tamalez, "Egunero"), euskaraz izateaz gain, pentsamenduz zabala zena. "Gara", egunkari abertzale ezkertiarra. "Deia", abertzalea. Eta egunkari espainolistak ere badaude, "El Correo", "El Mundo", "ABC"... Radio Euskadi asko entzuten da, baina SER eta besteak ere oso indartsuak dira. Medioen arteko konpetentzia eta oreka handiagoa dago.

Tira, Madrilen ere "Gara"ren eta "Deia"ren salmenta hazi egin da, azken aldian. Baina nik nahiko nuke Madrilen egunkari estatistaren bat egotea, besterik ez bada, hemen go "Deia"ren modukoa izango dena. Espainiako estatuari buruz, gizarteari buruz, askatasun nazionaleri buruz pentsamendu alternatibo bat eskainiko lukeen medionen bat, alegia. Uniformizatuta daude denak, sekulako kontrol estua dago. Han ez dago hemen bezalako prentsa aukerarik. Beraz, non dago askatasun gehiago?

Hainbeste urtez kazetari den batentzat lehor-te gogorra izango da.



Euskaldunagoa?
Oso zaila dago.

Independenteagoa?
Ez da erraza.

Pluralagoa?
Zein bezain plurala?

Hobea?
Hoberena zen.

baina
hobetuko
dugu
zure laguntzarekin

berria berri

Akzioei buruzko informazioa:

www.ektsa.net

Tf: 635 733 385 · 635 733 386

Curriculuma

- **JAIO:** Madrilén, 1929an.
- **BIZI:** Haurra zela Mieresen, Asturiasen. Ondorenartzelonen, eta gero Madrilén.
- **PCCko MILITANTEA:**artzelonenako Komite Exekutiboko kide izan zen, Komite Zentralekoa ere bai, eta Senaturako hautagai bi aldiz.
- **BIZIBIDEZ:** Kazetaria.
- **IKASKETAK:** Ekonomia lizentziatua.

Ibilbidea

- 27 urterekin "La Voz de Galicia"n hasi zen.
- Ondoren "La Vanguardia"n.
- "Interview" aldizkariko lehen zuzendaria izan zen.
- Orain "Deia"ko zutabegilea da eta Radio Euskadiko tertulietako partaidea.

Argitalpenak

- "Jóvenes de corazón: la utilidad de la vejez" (2000. urtean)
- "Cartas a Euskadi" (2003)

Egungo komunikabide gehienak boterearen transmisio kate huts bihurtu dira.

Lehenengo kazetariak naufragoak ginen. Hondamendi batetik gentozen. Ni 27 urterekin hasi nintzen kazetari, aitzak altxatu zuen "La Voz de Galicia"n. Pentsa garai hartan kazetari izateak zer esan nahi zuen: Lagun handi bat dut, "La Vanguardia"ko erredaktore izan zena hogeitaka urtetan. Hura kazetari hasi zenean, ez omen zion aitonari aitortu. Aitonak "baina bi zertaz bizi haiz?", galdetzen zionean, erantzuten

Oraingo faxismo motak min handiagoa ematen dio Solísi: "Lehen alderdi politiko bakarra zegoen, baina kontzientzia askatasuna gordetzen genuen. Orain alderdi asko daude, baina pentsamendu bakarra".

omen zion: "ez esan familiari, baina pianoa jotzen dut putetxe batean". Kazetari zela aitortzea baino nahiago zuen hori esatea!

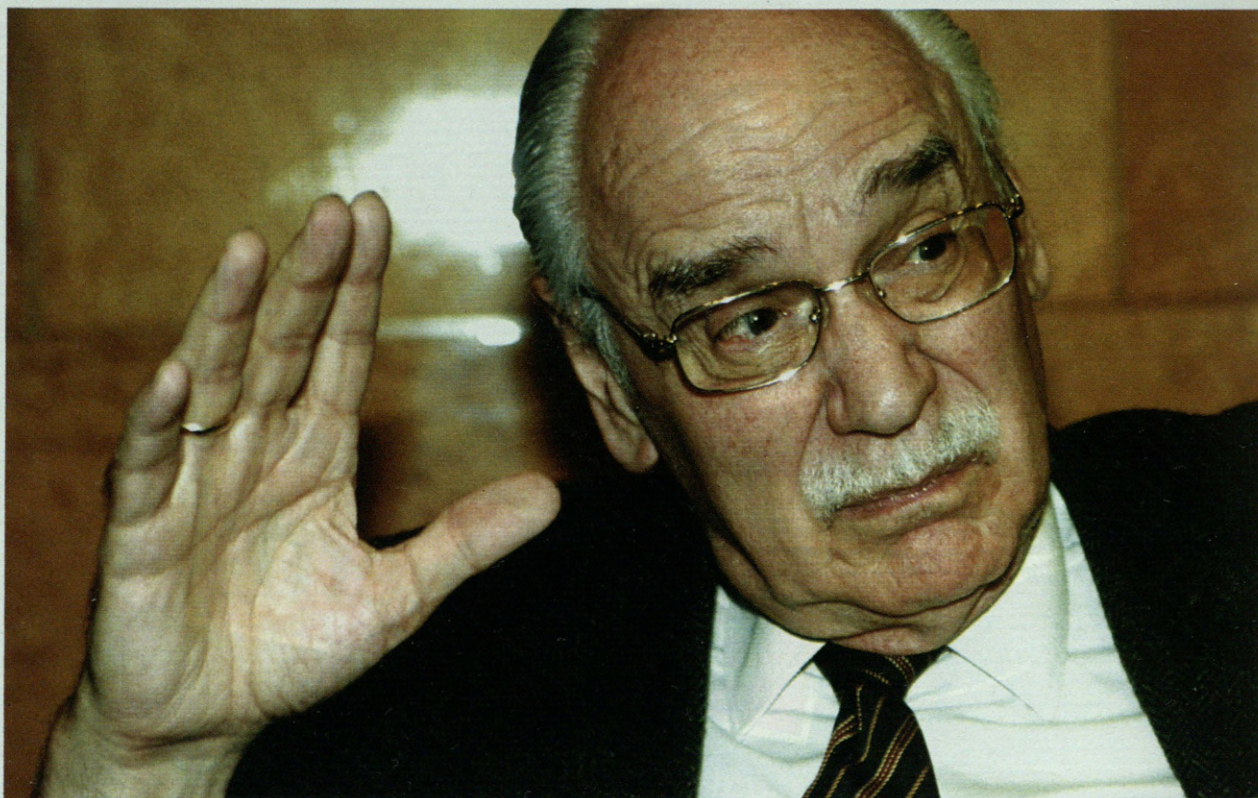
Tribu arraro bat ginen. Gauez kabaret munda ezagutu nahi izaten nuen, jakin nola bizi ziren bertako neskak, sindikatuen erakunde klandestinoetan zer ari ziren aurkitu, diktadura garaiko fotokopiagailu vietnandarretan zer egosten zen atera... Kaleko kazetari jende horri esker, presioa egiten saiatzen ziren, enpresen aurrean askatasuna gordetzen zen. Kazetariei errespetua zitzaion, eta denok zutitu egiten ginen goizeko ordu txikietan zuzendaria erredakziora sartzen zenean. Orain, berriaz, Informazio Zientzietan doktore dira kazetariak. Lizentziaturak gizarte sistema hierarkizatuan sartu ditu.

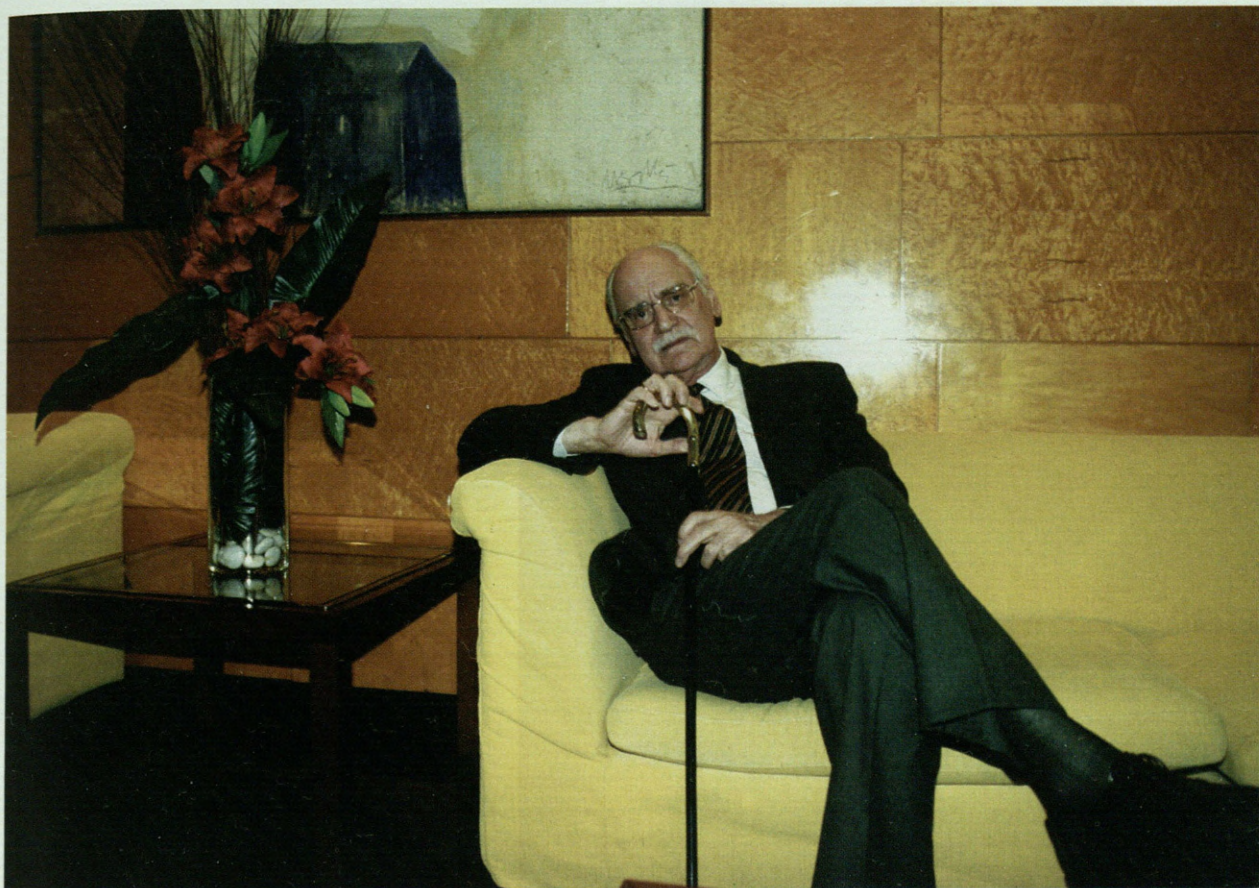
"La Vanguardia"tik nola egin zenuen alde?

Zuzendari berriarekin "La Vanguardia"k ildo aldatu zuenean, dimititu egin nuen. Egunkariko jabeak deitu ninduen, eta enpresa bateko kargua eskaini zidan. Ezetz erantzun nion, ni kazetari nintzela. Taloitegia atara zuen, dirua emateko. Ez zidala ezer zor esan nion, dimititu egin nuela, ez nindutela bota. Bulegotik ateratzerakoan, "zu erotu zara!" oihu egin zidan. 1970. urtea zen eta 2,5 milioi pezetako txekea zen. Ez naiz sekula damutu.

Pentsamendu bakarra nagusitu al da?

Aznar faxismoaren ordezkari da, baina ni





gehiago mintzen nau egungo faxismo honek. Lehen faxista jendeak hortik kanpo mantentzen gintuen beste denak. Orain, berriz, gizarteko muinera iritsi da. Lehen alderdi politiko bakarra zegoen, errepresioa oso gogorra zen, jendea fusilatu egiten zuten... Baina kontzientzia askatasuna gordetzen genuen. Orain alderdi asko daude, baina kontzientzia eta pentsamendu bakarra. Beraz, faxismoa kanpoan egotetik jendeak barneratzera pasatu da. Lehen Franco bakarra zen, eta orain 25 milioi Franco daude. Hala ere, Irakeko gerrarekin egitura hauek kolokan jartzen hasi dira. Askatasun

"Estatuko boterea nazioek hartu behar dute, boterea demokratikoagoa izan dadin, herriarengandik gertuagokoa. Nazioartean estatuak erori eta nazioak piztuko dira eta demokrazia erreferenduala etorriko da"

gehixeago sortzen hasi da, eta Madrilgo jendea beste tonu batean hasi zait hemengo gaietaz hizketan.

Zer diozu Batasunaren ilegalizazioaz?

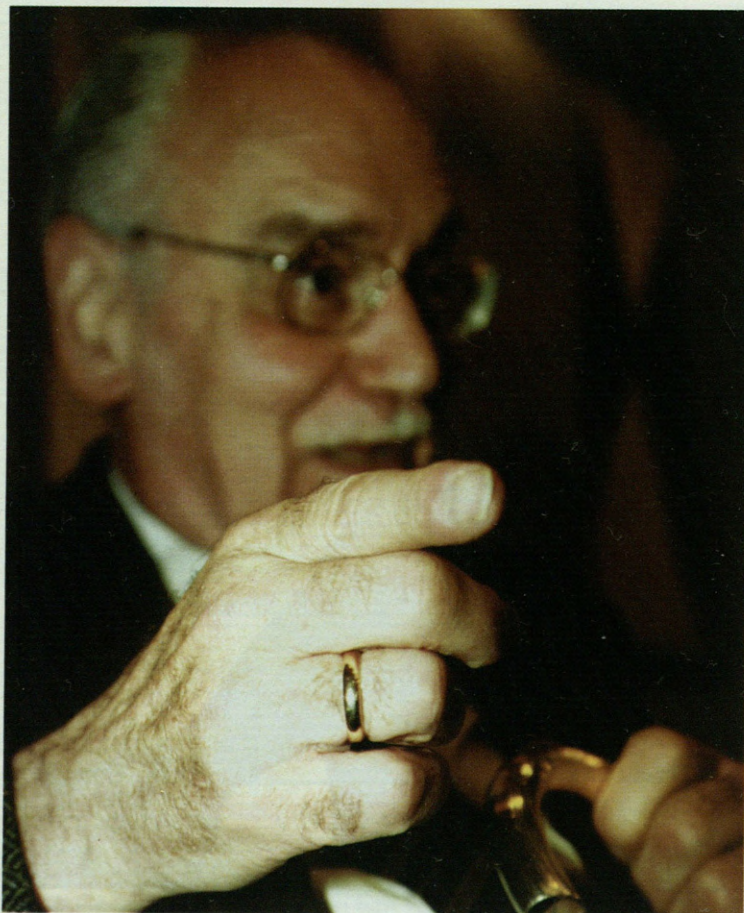
Batasuna talde terrorista deklaratzek ez du ez hanka ez bururik. Niri bi milioi biztanleko herri batean 200.000 terrorista gehitxo iruditzen zaizkit! Gainera, jende honek ez du pistola bat hartu bere bizitzan, ez du bonbarik jarri... Pentsamenduz, ezker abertzaleak ez du konstituziorik nahi, ildo sozialista bat du... Nik ere ideia horiek ditut, bada! Pentsamendu

gure!
arteak
euskaraz



Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura



Bertsoa

DOINUA:
ESPAINIAN BEHERA

Euskal Herriarentzat
hainbeste hitz gozo,
entzutea arraro
egiten zait oso.
Erreferentearen
lekukoa jaso
arren askatasunik
badugu akaso?
Ez al gaude ba geure
buruengan preso?

Aitor Mendiluze

Globalizazioa ez da garai berri baten hasiera, burgesiaren amaiera baizik, sistema burges honek galdu baitu liberalismotik zuena.

Lehengo liberalismoa klasista zen, tranpa askoko liberalismoa, egunero injustiziak egiten zituen... Baina lege batzuk baziren, eta formak zaintzen ziren. Parlamentuan eztabaidatu egiten zen, eta ez zuten alderdietako ordezkariak bakarrik hitz egiten, parlamentari guztiek baizik. Ez ziren pertsonak jazartzen, pertsonen ekintzak baizik. Gaur egiten diren legeek bilatzen dutena etsaia da, ez bidezkoak ez diren ekintzak epaitzea. Joko politikotik kanpo utzi nahi diren pertsonak jazartzen dira. Lehen atxilotetak abokatuen aurrean egiten ziren. Orain atxilotuak ez du berme juridikorik. Eta torturatzeko jarraitzen da.

Eguno estatu liberal burgesak krisian daude, faxistak bihurtu dira. Estatu errepresiboak dira, polizia, gizarte bertikalizatua kontrolatzeko ardura dutenak. Estatuak bere bertute liberalak ere galdu ditu. Estatu handiak eroriko dira eta nazioak piztu. Horregatik erakusten dute estatuek horrelako bortxa, ez dutelako heriotza hori onartzen. Eta uste dut horrekin batera demokrazia erreferenduala etorriko dela.

Nazioartean ere gerra askoren bidez sistema bat sortzen saiatu zen liberalismoa. Nazioarteko legedian ere arau batzuk jarraitzen ziren. Irakeko gerran argi ikusi da lege eta sistema horrek ez duela indarrik, AEBek nahi dutena egiten dutela. Gerra horretan amerikarrek (besteek lagunduta) egin duten txikizioa egin da, askapenerako gerrez hitz egitea, edo demokrazia ezartzeaz jardutea, iraingarria da. Horrek sortu du jende askorengan estatuaren kontrako jarrera. ■

hori terrorista deklaratzeko badute, ni ere terrorista naiz orduan! Hiltzen duenarekin bat etor naiteke bere gizarte proiektuan. Baina gaur eguneko pentsatzea arriskutsua da, eta sekulako adorea behar da, delitu ideologikoak sortu baitituzte. Gaur egun, autodeterminazioaz hitz egiteagatik bakarrik kriminalizatu egiten da. Adibidez, hitzaldi bat ematen ari nintzela, entzule artetik andre batek salatu ninduen: "Uste dut soberanista zarela". "Ez andrea!" erantzun nion "separatista naiz". Zergatik beldurtzen gaitu hitz horrek? Gainera nire kasuan, bi zentzutan naiz separatista, hiru aldiz ezkondu naiz-eta!

Beste gauza bat da, ETari oso gogor eztabaidatzen diodan bortxakeria komeni ote den gizabide aldetik hasteko, moralki gero eta politikoki azkenik. Baina bat nator nazio honek bere botere politiko propioa behar duela, eta berak erabaki behar duela zer izan nahi duen.

Estatuetako boterea nazioek hartu behar dute, boterea demokratikoagoa izan dadin, herriarengandik gertuagokoa.

Nola ikusten duzu munduaren ordena?

Galdera hau egiten diot nire buruari: Irakeko gerran ikusten dugun odola zer da, jaiotzen ari den sistema batena, edo hiltzera doanarena?

Hitzaldi bat ematen ari zela, entzule artetik emakume batek salatu omen zuen: "Uste dut soberanista zarela". Solisek erantzuna: "Ez andrea. Separatista naiz". Eta gaineratzen du: "Bi zentzutan naiz separatista, hiru aldiz ezkondu naiz-eta!"

Hitz batekin

Hizkuntza handi

Esanak esan Euskara



aurrera doan herria

EUSKO JAURLARITZA



GOBIERNO VASCO

HADE

KULTURA SAILA

Maisaketa, Politikaren, Kulturaren

DEPARTAMENTO DE CULTURA

Ministerio de Política Lingüística

Jose Maria MITXA BILA



Xabier Aierdi

EHUKO SOZIOLOGIA IRAKASLEA

Ziklo berria

Lasterketa-zoro honetan beste plebiszitu batera heldu gara. Plebiszitu, diot, gure eremukoek ia gehiago dutelako erreferendumentik hauteskundeetatik baino. 2001eko maiatzak 13ko hauteskundeek ziklo bat bukatu zuten. Berorretan, indar zentralistek izan zuten estrategia partaidetza eta portzentaia areagotzea izan zen, iritzi batean oinarrituta: partaidetza oso handi batera helduta nazionalismoak galdu egingo zuen. Hipotesi hau pikutara joan zen, eta, bide batez, soziologia elektoralean ezarria zegoen printzipio berau ere.

Orduko hauteskundeetatik (zehatzago: 1998-2001 ziklokoetatik) atera zitezkeen ondorio nagusiak bi ziren. 1: Euskal Herria politikoki eraikitzeaz, ez deskubritzeaz, dagoen errealitate sozial bat da, eta 2: ez dago egon, dagoeneko, konkistatu daitekeen eremu berririk. Euskal Herria anitza den argudioa, egia izanik, ez da nahikoa, aniztasun honi konplexutasuna gaineratu behar baitzaio. Ez dago, beraz, erremedio errazik ezta bidezidorririk aniztasun konplexu hau gestionatzeko. Beronen aurrean, bide bat ez ikusiarena egitea da. Bide antzua, hala abertzale nola zentralistetzako. Beste bide bat dago, arraz zailagoa, erremedioek konplexuak izan behar dutela eta hemen ez dagoela inor sobran.

Oraingoez, helburu berberarekin, EAJ boteretik ateratzea, beste ziklo bat hasten dute. Ziklo berriaren ardatza lehia-eremua zegoena baino gehiago zapuztea. Horretarako ezinbesteko bidea ezker abertzalea mapatik ateratzea da. ETak ez ezik, PPK ere bere zerrenda propioa du. Azken honetan, "Egun-karia"ren kontua, Batasunaren ilegalizazioa, egoitzak ixteko egingo diren saioak, talde parlamentarioa deuseztatzeak agindua, AuBk zerrendak aurkeztu ez ditzan hartutako neurri guztiak... Horretarako muntatu du bere konplexu politiko-juridiko-legegilea. Funtsean, jokoan dagoena EAEko egungo gobernu osatzen duten alderdiak eta ezker abertzalearen artean tentsio gero eta handiagoa eta abertzaleatasunaren baitan sasi gerla zibila sortzea da. Logika honetako isla dira Lehendakariaren Plana, EAJ eta EAren arteko lehia ezkutua, baita ETak Aberri Egunerako ateratako agiria ere.

Testuinguru honetan burutuko dira biga-



ALBERTO ELISEGÍ

«
Euskal Herria
anitza den argu-
dioa, egia izanik,
ez da nahikoa,
aniztasun honi
konplexutasuna
gaineratu behar
baitzaio. Ez dago,
beraz, erremedio
errazik ezta bide
zidorrik aniztasun
konplexu hau
gestionatzeko
»

ren zikloko lehen hauteskundeak, beraz. Hala eta guztiz ere, hauteskunde hauek udal-etakoak direnez, faktore "pertsonalek" nolako eragina duten ikusi beharko da. Gainbeheran badoaz, ziklo berri honetako logikak gero eta indar gehiago duela frogatu ahaliko da. Mantendu egiten badira, dagoeneko guztiz erotuak ez gaudela, eta, bide batez, gizarteak eta politikak erritmo ezberdina daramatela sumatu ahaliko da, berau baita gure tragediarik handiena: proiektu politikoak gizarte erreala kontuan hartu barik garatzea edo geure proposamen politikotik abiatuta norbere neurriko gizarte sortu daitekeenaren ustearekin planteatzea.

Baldintza normaletan, hauteskunde hauek arreta-gune esanguratsuenak Donostia eta Bilboko udalengan eta Arabako Foru Aldundian gerta zitezkeen aldaketak ziren: Roman Sodupe Odon Elorza ordezkari zezakeen, Bilbon indar korrelazioa oraingoan PP-PSOEren aldekoa izango ote zen eta EAJ-EAk Arabako Aldundia berreskuratzeko omen zuten. Honez gain, joeren arabera, PPK boto kopuruen goia joa izanda indarra galtzen joango zela zirudien, EAJ-EAk Batasuna zenari ia boto gehiago urratuko ote zion eta gainontzeko udalerrietan Aralarrek hartu zezakeen indarretik aparte aldaketa gutxi espero zitezkeen.

Baina parametroak zeharo aldatu dira. PPK Irakekoa ahazteko emankorrena zaion estrategiarik du berriro: Euskal Herria eta bertako etorkizuneko giza kostuak kontuan hartu barik Espainian errendimendua ateratzera. Honela, AuBren marjinazio elektoralarekin presioa nazionalismoaren eremuan dago eta eztabaida boto baliogabetuen inguruan izango da. Urrun dagoz baldintza demokratikoak ematen ez ziren moduan PP eta PSOEek herri ugaritan zerrendak ezingo zituztela aurkeztu eta hauteskundeak suspenditu egin behar zirela ziorten oihuak. Beraz, plebiszitu berri hau inkognita hutsa da eta bizpahiru hipotesi ziur dira: AuBk boto kopurua igo egingo du, botoa blokeka kontzentratu egingo da, Lehendakariaren Planerako ez dute termometro bezala balio izango, eta galtzaileak indar politiko txikiak izango dira: IU-EB eta Aralar.

Hortik aurrera, seguruenik, errealitate konplexu bati erremedio sinpleak aplikatu. ■

Iñan Zaldúa

IDAZLEA

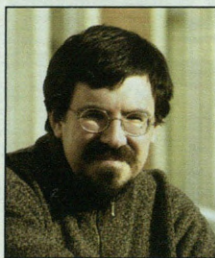
Literatura eta Gatazka

Gure literaturari behin baino gehiagotan aurpegiatu izan zaio apenas egiten diola aurre bizi dugun gatazkari. Biolentzia terroristaz aritzen diren manifestazio artistiko eta literarioak "kasik existitzen ez direla" dio, esaterako, Mikel Iriondok, duela gutxi sareratutako artikulu batean. Estetikako Kate-dratiko honentzat "deigarriena [gai honen inguruko] euskarazko literaturaren erreialismo falta ia osoa" litzateke, eta gure letren egoera "Goenkale" telesailarekin konparatzen du: bertan mota guztietako arazoak agertzen dira, baina ez dago politikarako lekuri, gidoilariak ez lukete eta jakingo gaiari nola heldu.

Eta, bestalde, uste dut badagoela giroan gatazkaren inguruko literatura bat pizten (edo berpizten) ari denaren sentipena; adibidez, A. Epaltzak "Zorion perfektua" nobelari egin zion iruzkinetik ondorioztatu daitekeenez, edo Ibon Egañaren hitz hauek aditzera ematen duten bezala: "Irudi luke heldua dela literaturara ere gai deserosoak (gatazka, nahi bada; biolentzia, politika eta beste) lantzeko garaia", nahiz eta zuhurki gehitzen duen "inoiz hala izateari utzi badio behintzat" ("Bizia lo ipuin" liburuaz ari da kritikaria).

Gure gatazka hurbilaren inguruko literaturak bide luzea egin du, gutxienez (eta soilik narratibari kasu egiten badiogu) R. Saizarbitoriaren "100 metro"tik aurrera (1975). Orduz geroztik ez gaitu sekulan abandonatu, eta aldiro itzuli da indar eta ikuspegi berriei horniturik. Nire ikuspuntu oso pertsonaletik, aipagarriak iruditzen zaizkit, hainbatik hainbatean (eta arrazoi ezberdinengatik), J. Iturrালের "Izua hemen", B. Atxagaren "Gizona bere bakardadean" eta "Zeru horiek", Saizarbitoriaren "Hamaika pauso" eta "Gorde nazazu lurpean"eko narrazio batzuk, L. Fernandez "Kontaktua", X. Mendigurenen "Mendira igo nauzu", J. Muñozen "Joan zaretenean", K. Izagirren "Agirre Zaharren kartzelaldi berriak", J. Sarrionandiaren "Lagun izoztua", eta, azken aldi honetan, A. Lertxundiren "Zorion perfektua" edo X. Montoiaren "Denboraren izerdia".

Are gaia zuzenean gatazka ez denean, bere presentzia ukazina da obra batzuetan, Lertxundiren "Otto Pette" nobela historiko faltsuan bezala (J. Juaristik, M. Onaindiak eta J. Ibarrolak antzeko zerbait egin zuten, lehenago, baita Erdi Aroan ere kokatutako "Sugea kantari" komikian). Kontua da, noizean behin arinki esaten denaren kontra, egon badagoela gatazkaren inguruko langintza literario bat, poliedrikoa eta, nire ustez, bizi dugun egoera irakurtzen laguntzen diguna, hein handiagoan edo txikiagoan (eta nahita erabiltzen dut irakurtzen hitza, eta ez, esaterako, ulertzen). Bide batez, gauza bera gertatzen da gaztelaniaz egiten den gure literaturan, P. Ugarteren, J. Basen edo J.M. Iasiren lan batzuek argi uzten duten bezala, hiru adibide oso ezberdin aipatzearren.



ALBERTO ELORRIAGA

Literaturak arlo honetan jokatzeko duen rola ezinbestekoa da, nire ustez, Iragana ez baita oraindik Historia bihurtu gure artean (eta are gutxiago iragan hurbila, azken berrogei urte hauek alegia, eta, agian, ezta Gerra Zibiletik gaur egunera arte luzatzen den garaia ere). Halako kasuetan ez da harriztekoa gizarte zientzialariak (historialariak, kasu) erantzun egokiak edo behin betikoak topatu ezinik ibiltzea eta, ondorioz, idazleek eta beste artista batzuen

lanek garrantzia hartzea, alor horretan. Gogoan hartu Pio Barojak esaten zuen hura, herrialde baten Historia ezagutzeko eraginkorragoak direla, batzuetan, garai horretan idatzitako eleberriak, historialarien azalpenak baino.

Ez dakit ondo azaldu dudana esan nahi dudana. Kritikaren batek, Javier Cercasen "Soldados de Salamina" lanaren arrakasta azaldu nahian, Gerra Zibila gai guztiz historiko (hots, "itxi") bezala erabiltzen duen Espainiako lehenengo eleberritzat jo du, eleberririk historikotzat alegia: Trantsizioari esker, hein batean, Gerra Zibila eta Frankismoa jadanik Historia bihurtu omen dira Espainian, eta, beraz, posible litzateke garai horiei buruzko eleberririk historikoak idaztea, eta ez eleberririk hutsak, orain arte bezala. Ni ez nago guztiz ziur horretaz eta, dena den, ez dut uste R. Chirbes ("La larga marcha", "La caída de Madrid"), M. Rivas ("O lapis do carpinteiro") edo Cercas bera bezalako idazleak baieztapen horrekin ados egongo direnik. Baina argi daukadana da, euskal kasuan, hori ez dela gertatzen, oraindik behintzat. Eta gogora datorkit R. Saizarbitoriari "Bost idazle" liburuan esaten zuena, M. Onaindiaren memoria-liburuari buruz: "Uste dut kontatu behar zuena kontatzeko, bere nobelagile luma erabili behar zuela eta ez saiogilearena. Modu bakarra dago berak kontatu nahi duena kontatzeko: fikzioa".

Literaturak ez baitu, zientziak bezala, erantzunik eskaintzen: zerbait egitekotan, galderak egiten ditu. Ez du Egia bilatzen, Zientzia Historikoak beharko lukeen bezala, egi txikiak baizik: bereziak, beste askoren arteko egiak. Eta zalantza: batez ere zalantza. Baina horrexegatik suerta daiteke baliagarri eta aberasgarri, erantzun zehatz eta erabatekoak zailak edo ezinezkoak diren uneetan: literaturari halakoak eskatzen dizkiogunean, normalean, emaitzak kaskarrak izaten dira, edo, zuzenean, txarrak ("Exkixu" eta "Kandido" edo "Euskadi independentaren ukronia" nobelak izan daitezke, besteak beste, eta mutur biak aipatzearren, azkeneko baieztapenaren adibide). Halako erantzun militanteen falta da, apika, gatazkari buruzko literaturaren urritasuna salatzen dutenek sumatzen dutena.

Azken batean, norberak, gutariko bakoitzak erantzun beharreko galderak planteatu beharko lizkiguke literatura onak. Gai honen, eta beste guztien inguruan, noski. ■

Joxe Mari Anzumendi

HIK HASI-KO KOORDINATZAILEA

Koherentziak balio beza!

Jakina da eragile ekonomikoek bide-ratzen dutela gizartearen ibilbidea; sortzen diren behar ekonomikoiei erantzuteko antolatzen dela gainontzekoa. Eta ameskeria litzateke eskolak antolamendu horretatik ihes egiten duela ustea.

Lurrin-makina asmatu eta aro industrialak orokortzen hasi zenean, behar ekonomikoiei langile mota bat interesatu zitzaion: oharrak irakurtzen zekiena, planoak interpretatzen, bulegoko lanak egiten, ekonomiaz ulertzen zuena, legeak ezagutzen zituenena... Eta eskola beharrezkoa bihurtu zen hori guztia gauzatzeko.

Eskolatzea orokortuz joan zen, eta bakoitzari ikasketa oso zehatzak eskatzen zitzaizkion, gero lantegian egingo zuenaren arabekoak. Horrela, pertsona bakoitzak bere bizitzan zehar hiru garai zituen: ikastekoa, lanekoa eta jubila-ziokoa.

Gerora, teknologia berritzen joan zen heinean, eskolan ikasitakoa soilik ez da nahikoa izan, eta berrikuntzetara egokitzea ezinbestekoa bihurtu da. Horrela, lana egitearekin batera, egokitze ikasketak sortu dira. Teknologia berriekin, Internetekin batez ere, lan mundua izugarri aldatzen ari da. Eta lan mundua soilik ez. Nork ez du kutzako gestioen bat egin kutzazainaren bidez? Nork ez du zinemarako edo antzerkirako sarreraren bat ateratu? Nork ez du ordenagailuan interesatzen zaion informazioa bilatu? Eta horretarako, ez dago adinik.

Ikus-entzunezko tresneria, telebista eta Internet batez ere, informazio iturri garrantzitsuak dira. Familien egitekoak ziren batzuk eskolari pasatu zaizkio... Denbora laburrean gertatzen ari diren aldaketak handiak dira, eskola eta kalea geroz eta bateginago baitaude.

Lan baldintzak hain azkar berritzen ari diren honetan, zaila egiten ari zaigu koherentziaz jokatzeko, esaten denaren eta egiten



ALBERTO ELLOSEGI

denaren arteko koherentzia mantentzea.

Gure ikastetxeetako hezkuntza proiektuei jarraituz, ikasgeletan, guztiok errespetatuak izateko eskubidea dugula lantzen dugu. Irizki guztiak baliagarriak eta errespetagarriak direla agertzen dugu. Ikasgeletatik at, aldiz, komunikabideak ixten dira: azkena, "Egunkaria".

Gure gizartearen inor ez dagoela soberan lantzen dugu. Integrazioa garrantzitsua dela diogu. Eta botereak hainbat alderdi politiko eta erakunde legez kanpo uzten ditu.

Elkartasuna, aniztasuna eta giza eskubideen errespetua bezalako balioak lantzen ditugu; elkarrizketa eta adostasuna gatazkak konpontzeko egokiak direla lantzen den

bitartean, botereak, bakearen izenean gerra indartzen du. "Egunkaria" indarkeriarekin lotu nahi izan dutenek gerra basatia bultzatu dute Iraken. Nork uste du indarkeriak kezka etikoa sortzen dienik? Ala helburuaren arabera da zilegi?

Hogeit urte luze hizkuntza ereduak ezarri zirela. Ikerketen arabera, euskaraz eskolatzen direnak bakarrik lortzen dute elebidunak edo eleantizak izatea (euskara, gaztelania ala frantsesa, ingelera...). Gainontzekoek ez dute euskarazko maila nahikorik lortzen. Ikastetxe eta gurasoen nahiaren kontra, eredu euskalduna ahuldu nahi dute asteaz gatzelaniako lau ordu derrigortuz, euskara maila eskasa lortzen duten

beste ereduetan euskara indartzen ez den bitartean.

Eskola barrukoak eta kanpokoak daramaten bide kontrajarriak ikusirik, hezitzaileon lanak ez duela ezertarako balio pentsa genezake... Baina pertsona integrala izaten laguntzeko, ez al da ona dauden kontraesanak ezagutzeko, eztabaidatzeko eta horien ondorioak ateratzeko? Eta balio ongarri bezala, ez al litzateke egoki izango esaten dugunaren eta egiten dugunaren arteko koherentzia lantzea? Bada zertan aritu! ■

«
Elkartasuna, aniztasuna eta giza

eskubideen errespetua

bezalako balioak lantzen ditugu;

elkarrizketa eta adostasuna

gatazkak konpontzeko egokiak

direla lantzen den bitartean,

botereak, bakearen izenean

gerra indartzen du
»

Xabier Barandiaran Irastorza

IRITZI PUBLIKOKO IRAKASLEA
DEUTUKO UNIBERTSITATEAN

Udal hauteskundeak euskal arazoaren sumendian

Maiatzaren 25ean udal hauteskundeak burutuko dira. Egoera arruntean, hauteskunde hauetako politikazko eztabaida, orain artean udal bakoitzak eginiko kudeaketaren ebaluaketara eta talde politiko ezberdinek aurkezturiko etorkizuneko egitasmoetara loturik egon beharko litzateke. Inoiz baino gehiago udal hauteskunde hauek erabat sakrifikatuko dira aktore politikoek euskal arazoaren aurrean planteatzen dituzten estrategien baldintzetara. Borroka politikoa aurkako politikoaren desagertzen faktikoan oinarritzen denean edozein herri eraikuntza demokratikotatik urrundu egiten gara.

Lizarra-Garaziko hitzarmenaren hausturaz geroztik euskal politikaren triangelu hirukoitza erabat kontrajarrita, txikituta eta inoiz baino inkomunikatuago dago: ezker abertzalea-



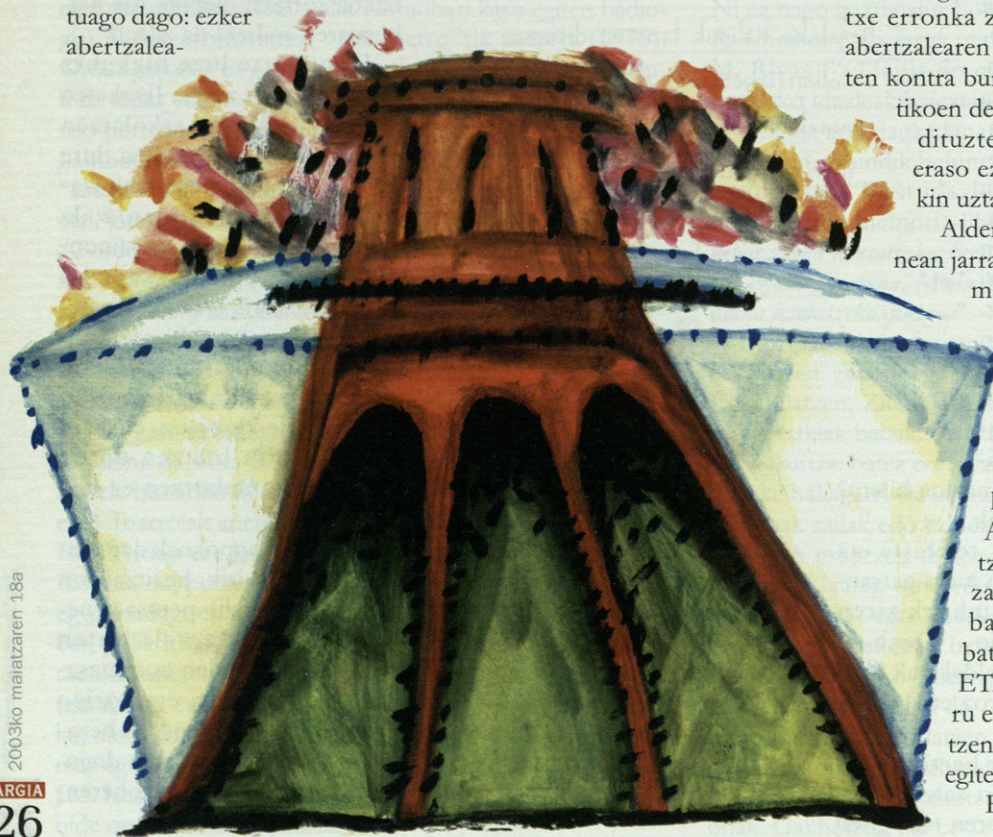
ALBERTO ELSOEGI

ren, abertzaletasun klasikoaren eta alderdi konstituzionalisten arteko joko zelai amankomunak erabat urriak ari dira gertatzen.

Abertzaletasun klasikoaren eremuak Ibarretxeren egitasmoaren oinarriekin erdigune politikoa indartze alderako ariketa politikoa burutu du; mugak handiegia gertatzen ari dira ordea, Eusko Legebiltzarrean ikusi daitekeen moduan. Erdigune hori indartu eta praktikan eraginkor bihurtzeko aldeak integratzen joatea ezinbestekoa da; horretarako ekuazio erabat etsaituaren aurrean aurkitzen da Lehendakaria; ezker abertzaletik edota alderdi konstituzionalistetatik jasotzen dituen integrazio eskaintzak bere buruari uko egitea eskatzen baitiote. Alde batera eta bestera geratzen diren aktoreen aurkako jarrera handiagotzen doan neurrian erdian geratzen denaren gaitasuna erabat txikitzen da. Ibarretxe erronka zail baten aurrean dago: ezker abertzalearen nahiz alderdi konstituzionalisten kontra burutzen diren eraso ez demokratikoen defentsa bi munduek legitimatzen dituzten guneetatik etor daitezkeen eraso ez demokratikoei aurre egitearekin uztartu behar du.

Alderdi Popularrak estrategia ezagunean jarraitzen du: ezker abertzalea sistematik kanpo utzi eta euskal arazoari aurre egiteko herri egituraketa berri bat planteatzen duen abertzaletasun klasikoaren erakundeetatik kanpo jarri. Horretarako sistema demokratikoaren oinarriko baloreak sakrifikatu ditu. Alderdi Popularrak ezker abertzalea suntsitzea baino helburu zabalagoa du: Espainiako nazio bakarrean oinarrituriko estatu bateratua indartzea. Madrilentzat ETaren biolentzia ageriko helburu eta ezinbesteko baldintza bilakatzeko ari da bere estrategian aurrera egiteko.

Ezker abertzaleak bere ohiko



irizpideetan darrai: estatuari aurre egin bere lidergopean Euskal Herriaren autodeterminazioaren aldeko borroka integratuz eta soilik lidergo hori baieztatzeak aukerak sortzen diren neurrian abertzaletasun klasikoarekiko komunikazioa irekiz. Madriletik etorri zaizkion eraso antidemokratikoen aurrean abertzaletasun klasikoari erantzuna eskatu dio; baina erantzun hori praktikan ez da iraunkorra eta eraginkorra gertatuko euskal Herriak Espainiako Estatuari eman beharreko erantzuna soilik bide demokratikoetatik eman behar dela adierazten ez duen bitartean. Betiko arazoa.

Udal hauteskundeak eszenatoki krudel honen lekuko bilakatu dira. Herri askotako udalak zor demokratiko garrantzizko baten pean jaioko dira. Oker dabil demokrazia arieta ez demokratikoekin indartu nahian dabilena. Espainiako Auzitegi Gorenak AuBren eta herrietako plataformen artean 249 zerrenda legez kanpo uztea erabaki du. Mesede exkaxa egin dio demokraziari, herritar ugariren eskubide politikoei eta eraso ez demokratikoak jasaten dituzten Alderdi Popularreko eta Alderdi Sozialistako zinegotziei. Erabaki honek hiritarren artean desberdintasun nabarmenak sortzen ditu pentsamoldeen arabera. Alderdi Sozialista bide beretik doa Jose Luis Rodriguez Zapaterok aste honetan behin eta berriro adierazi duen bezala.

Hauteskunde hauetan ezker abertzaleak bere presentzia exijituko du eskubide demokratikoen izenean. Euskal Herriko gainontzeko alderdiek laguntza eskaintzea bidezkoa da; formula ezberdinak aztertu beharko dira, baina ezker abertzaleak, Eusko Alderdi Jeltzalea, Eusko Alkartasuna, Ezker Batua, Aralar eta abar lanbide horretara ekarri nahi baditu ohiko argudioak baino zerbait gehiago jarri beharko ditu mahai gainean. Ezker abertzalearen kontrako erasoei aurre egiteko ekimenak ezinbesteko egiten du guztien oinarritzko adostasuna prozedura demokratikoari dago-kionean. Ezin daiteke AuB legez kanpo uztea demokraziaren kontrako erasoak dela aldarrikatu eta zinegotzi sozialista bat hiltzean arazoa euskal auzian kokatzera mugatu. Euskal Herriko zatiketa politikoa areagotzen doan neurrian zatiketaren logikak errealitate berriak irensten ditu. Oraingoan, gatazka herritarro-ganaino iritsi da. Guzti honen emaitza garbia da: zor demokratikoa duten udalak eta kudeaketa egokia burutzeko giro egoki baten falta. Herrigintzaren oinarriak geroz eta kolokagotan daude. Gure herriak kontsentsu demokratiko zabal bat behar du politikan jarraitu beharreko prozeduren inguruan. Gainontzean gureak egin du. ■

TXANDAN
Karmelo Landa

Bilbo berton



UDABERRIA BETE-BETEAN sartu da Bilbo edertuan, eta parkeko pergolatik hedatzen den glizina moreen usain sarkorra hedatu da pasealeku berrian, eta noraezaren sentsazio zitalarekin nahasi da. Zubi berriak ziutate zaharrean. Zer lotu nahirik? Jesuiten unibertsitateari zubi propioa eskaini diote, Abandoibarrako elitean sartzeko gonbidapena. Oraingo isolamendutik atera nahi dituzte; izan ere, jesuiten etxean biltzen baitzen aurreko garaian oligarkia bilbotarraren elitea, Bernaola eta Pilar Kareaga besarkatzen zirenekoa. Deustukoek esker onez hartu dute gonbidapen berria, eta zubia zeharkatuz lehen irteera batean, udaberriarekin, historia bilbotarraren katedra propioa bidali dute zentrorra, eta Sociedad Bilbaina elkartearen hitzaldia eskaini; hiriaren azken ibilbidearen balantzea, rive droite-ren ikuspuntutik ikusia: Bilbo XX. mendearen hasieran mundu osoa menderatzeko antolatua ei zegoen; horretarako oligarkia eraginkorra, akumulazio finantzaria, nazioartera begirada, ingeles gutiziatuen aldera, frantziarren edota espainiarren ingurura baino. Faktore bakarra baztertu zuten, eta horrexek galdu, horrexek behartu militar espainiar baldarrak besarkatzera. Bilbo bera ere Basque Country dela, alegia. Eta nola antolatu countrya. Horretan dihardugu. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Txukuna



EDERRAGOTZEN, narratsa txukuntzen. Hala dabilta etxeok, ARGIA hau gure etxeetara doto- re iritsi dadin. Aldakuntza guztiek lanak dituztela, joanak zaizkigu, ongi joanak garai bateko paper narratsez txukun egindako ale haiek. Kosta ahala kosta merkeenaren ondorengatik ibiltzen ohituak, hipodromoan zaldien artean astoa ikustea bezalakoxea zen gure hau beste gainerako astekariarekin alderatzen jarrita. Azaletik, paper couche ezak bereizten zuen gurea. Amestoi baten margoek talentua bai, baina argi gutxi luzitzeko garaian. Barnera jota, behatzak zikintzen zituen beltza grisaren gainean, komunetako irakurketaz zailtzen zuena. Edukiar harro, narrats jantzitako gorputz ederreko orriak aurkituko genituen. Komikilarietan bezala, gutxi izango dira handik pasatu gabeko euskal idazleak, geroztik izenez ezagutzen ditugunak. Eta beren lanen kontraste ezaz haserretzen zitzaizkigun argazkilariak. Joanak joan, ARGIA honek bidea egin du. Eta nago, haiek duin aurkeztzen zailago zela egungoa edertzea baino. Egun, gaitzena duguna, zumarra-koaren egurkada eta lertxoinaren mokokada saihestea da, bestalde gure esku ez dagoena. Zeren balego, dagoeneko zumar suan lertxoina erre eta bakea. ■

Anjel Lertxundi

IDAZLEA

Dietarioa

Urte asko dira, hogeita hamar zehatz esateko, ZERUKO ARGIA hartan hasiera eman niola "Hain ezkutua ez den egunkaria" izeneko sail bati. Txillardegiren nobela famatuarekiko keinuaren arabera, nire piezek dietario bat osatzea zuten helburu. Esperientziak, ordea, ez zuen bospasei astetan baino gehiago iraun: artean gazte eta berde eta fundamentu argalekoa nintzelako, seguru asko. Orain, gazte eta berde nintzeneko garai haiek ganbarako hautsen bazka ditut; fundamentua, berriz, gizentzen hasia ikusiko zidaten ARGIAkoek, esperientzia hura errepikatzeke egokiera etorri baitzait, nekatu gabe, eskura.

Dietarioa diot. Kronista batek gertakari nagusiei buruz idatzitakoak biltzen omen ditu dietario batek. Ez ditut, ordea, gertakariak deskribatuko eta argituko kazetari baten gisa; egitekotan ere, neure burua argitzeko eta ulertzeko baliatu nahi nituzke hil bakoitzak dakartzan hostoak. "*Dietario bat idazten dugunok -dio Pere Gimferrer-ek- badakigu lan honek arriskua eta ambiguitasuna, sedukzioa eta etsipena dakartzala; literatura guztiak bezala. Edo bizitzak berak ere bezala*".

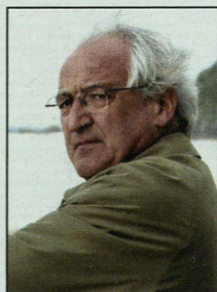
Asmoan dago, beharbada, kazetari baten eta idazle baten arteko alderiki begi-bistakoena. ■

Lilura bonbez lehertua

BADIRA HITZ sekretuak, literaturak eta arteak eman ditzaketen fruitu onen lorategia zabaltzen dutenak: hitz inizatikoak, arnasa iradokitzaile handiko hitzak.

Gari Berasaluzeren "Arazo ilunetako intifadak" liburuan bada poema bat izen oihartzuntsuko hainbat hiri izendatuz hasten dena. Hogeita lau hiri dira guztira, egunaren orduak bezala. Hirien artean, Bagdad. Zerrenda eman eta gero, Gariren poemak dio: "*Ilunabar gehiago ere bila ditzaket ametsentzat*".

Ez dakit noiztik dudan Bagdad nire ametsen ilunabar. Ipuinen batean irakurrita ikasiko nuen izena, liburuetan eta baino jaso ezin daitekeen lilura eta magia baititu hitz horrek niretzat: Bagdadeko zeruan, "Mila eta bat



ALBERTO ELONEGI

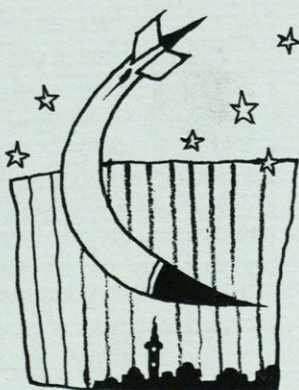


Norberaren
txoko zibila
babestuko bada,

ikasi beharra
dago

hitzen atzeko

faltsia
begiratzen



irudiak:

Antton Olariaga

gau" urdin, ume nintzela izarapean irakurritako liburuetan. Urteen joanak ez zion goroldiorik lotu lilurari: Bagdadeko zetaren bide arriskutsu bezain emozioz bete; Zaltan Kordaren "Bagdadeko lapurra" filma; literatura sufia; Cocteauren eta Bernardo Atxagaren "Bagdadeko morroia" ipuinaren aldaerak...

Bagdaden bihotzean zeuden, azoka batean bezain koloretsu, sortaldeko izaeraren alde misterioetsuenak, poetikoenak, espiritualenak, han zeuden mendebaldeko baldarroi hain ulergaitza egiten zaigun sortalde maitatzen saiatzeko ilunabarrak.

Hemendik aurrera, ordea, eta datozkigun garaien izuzko zorian, Gariren esaldia egokitu beharko dugu: "*Ilunabar gehiago ere bila ditzaket ametsgaiztoentzat*". ■

Taxian

SEVILLAKO TAXI batean harrapatu ninduen Saddam Husein-en irudi erraldoia suntsitu zuteneko momentuak. Irratian, esatariaren ahots pozezkoa eta tertulianoen txaloak eta bibak.

"*Erori da Bagdad, basi dira suntsitzen diktadura krudelaren sinboloak!*", tertuliano batek.

"*Uste zuten baino lehenago bukatu zaie pagotxa*", beste batek, sozialisten aurkako behazun-jarioari txorrota zabaldurik.

Une horretantxe, Generalísimo zubitik hartu zuen txiak. ■

Hizkeraren mozorroak

VICTOR KLEMPERER hilda dago, eta ezingo diogu beka bat ordaindu azter dezan hemengo eta Madrilgo hainbat politikaririk darabilten hizkera ia berdina baina esanahi guztiz kontrajarriekin osatua. Izango luke lanik argitzen hainbat hitzek eta esaerak batzuen eta besteen ahotan duten sakoneko esanahia.

Victor Klemperer rabino baten semea zen. Montesquieu-ri buruzko tesi batekin eskuratu zuen doktoretza, München, 1914an. Lehen Mundu Gerran soldadu ibili eta gero, unibertsitatean hasi zen lanean, literatura frantsesa irakasten. Baina arraza-legeek katedra uztera behartu zuten 1935ean. Ez zuten, ordea, deportatu, ez zen bera bezalakoentzat disei-

natuta zeuden gas-kamera haietako batean hil: emakume ario batekin ezkondu izanak eman zion salbagoardia. Urte gogor haietan -ezkutatuta bizi izan zen-, ez zen egon lotan: nazismoak eragindako hizkeraren aldaketa ezkutu eta nabarmenak, handi eta apalak, xalo-uste eta moztortuak aztertzeari ekin zion, ia entomologo baten gisa. Lanaren emaitza, larrikara sortarazten duen liburu eder bat: "La lengua del Tercer Reich" (Minúscula argitaletxea, Bartzelona).

Klemperer-en ustez, nazien hizkerak pobretasuna zuen ezaugarri nagusi. Eta pobretasunari eskainitako kapituluan, dio: "Talde baten hizkerak talde borren kohesioa bilatzen du, ez bizitzaren osoa".

Kohesioaren segurantzatik kanpo ibili zale dena aspaldi nekatu zen *gatazka* edo *demokrazia* edo *bakea* bezalako hitzek gurean hartutako noranahikotasunarekin. Jende askori atzeraka eragiten dio ezker abertzalearen praktikak, hitzak mareatuz bere erantzukizunak estaltzeko joerak; eta, halaber, gerra-kiratsa dario herenegungo frankistek eta atzo goizeko antikonstituzionalistek erakusten duten su demokratikoari. Benetakoak dira batzuk eta besteak, benekotasun guztiek duten mekanismo totalitario horrekin: zehaztapenak ahuldadearen seinale dira. Ondorioz, jende asko eta asko ez da benetako euskaldun, batzuen Euskal Herri benetakoan; jende asko eta asko ez da benetako demokrata, besteen demokrazia benetakoan. Ekar dezadan neurea: ez naiz benetakoa sentitzen batzuen eta besteen sunskorda benetakoan.

Korolaria: norberaren txoko zibila babestuko bada, ikasi beharra dago hitzen atzeko faltsia begiratzeko. ■

Fahrenheit 2003

ENRIQUE VILA-MATAS idazleak kontatzen zuen artikuluan batean: FBIk legezko baimena omen du liburutegi publikoetan eta liburu-denda pribatuetan bezeroek hartzen edo erosten dituzten liburuen zerrendak eza-gutzeko. Eta hona ankerkeria ankerrago bihurtzen duen xehetasuntxo: liburuazainek eta dendariak ezin diote bezero kontrolatuari abisurik pasatu, ez badute, behintzat, kartzelan bukatu nahi. ■

Batean ezpata, bestean pala

EAJK Aberri Egunerako prestatu zuen agi-



riaz, hiru burutazio labur.

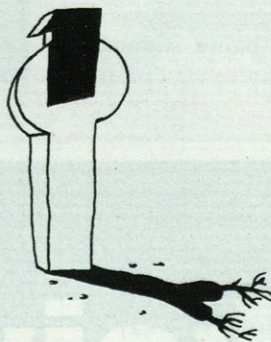
Mezu politikoari eta diskurtsoari dagokionez, eskuzabala izango naiz, zaharreriak jota eta pipiak janda zeuden. Bezeria kohesionatu nahia omen da halako jardunen atzean egoten den asmoa: aukeran nahiago dut bezeroak gutxiesten dituztela pentsatu.

Euskara neolitikotik etortzearen kontuaz, berriz, zer esan? Oteizak euskarari buruz esan zituen ergelkeria ugari dakartzala gogora. Baina agiria idatzi zuenak -gaztelania garrantzatu idatzi ere- jakin behar luke *neolitikotasnarena* anekdota hutsa dela euskara mundu modernorako hizkuntza *nahi* eta *behar* dugunontzat.

Azkenik, esku batean ezpata eta bestean pala erabiltzea gomendatzen zigunak beharbada jakingo du zerbait esgrimaz, baina ez da palaz lan asko egina: lanabes horrek bi eskuak behar izaten ditu eta hanka baten laguntza ere bai indar egiteko, eta, hala ere, nekeak. ■



Kohesioaren segurantzatik kanpo ibili zale dena aspaldi nekatu zen *gatazka* edo *demokrazia* edo *bakea* bezalako hitzek gurean hartutako noranahikotasunarekin



Lan dezentea

MAIATZAREN LEHENAREN bezperetan, sindikatu andana batek sinatutako kartelak kaleetan, gaztelaniaz: "Por un trabajo decente". Aurrerago, aldarri bera (?) euskaraz: "Lan dezentearen alde". Euskaraz hobeto ulertzen da zenbaterainoko lana hartu behar den lan duin bat lortzeko orduan.

PPmobila

TABERNA BATEAN entzuna: PPmobilean ibiltzera dator Aita Santua Madril. Kontua da ez dagoela neurtzeko modurik Wojtylaren bidaiek non eragiten duten gehiago: arima-bihotzetan ala hautestontzietan. ■

• IRITZIAREN LEIHOA •

OIHARTZUNAK

Egunero

**Ikasle presoak,
UPV-EHUren
eta Hezkuntza
Sailaren
erantzunkizuna**

F. Letamendia,

A. Larriñaga,

J. Amezaga, M. Gonzalez

Kezkatu egin gaitu. Baita haserretu ere UPV-EHUK hain gutxi egin eta hain berandu ibili izanak. Unibertsitateak, bere agintarien bidez, argibide hauek guztiak aspaldi jakinarazi behar zizkion gizarteari. Baina, horren orde, orain arte isiltasunarekin erantzun dio ikasle presoentzat indarrean duen programaren aurka azken boladan abiatu den kanpainari. (...) Gauza bera eta gehiago esan daiteke Hezkuntza Sailaren jokabideaz. Arazoak hor egon direnean, ez jakinarrena egin eta ardura guztia UPV-EHUren esku utzi du Hezkuntza Sailak, berak zer esanik ez balu bezala. Baina badu zer esana eta zer egina, besterik ez bada ere UPV-EHU, ikasleak, irakasleak eta gainerako langileak babeste-

ko eginkizuna berea delako. Bestela, nork babestu behar gaitu?

**Euskararen
egoera
Nafarroan**

Aingeru Epaltza

(...)Aspalditik harritua nauka euskaltzale mugimenduaren zati batek euskara ezabatu nahi dutenekin dituen osagarritasun harreman bitxiak. Gure ghattizazioa Sanzen eta enparauen xedea da, baina ghattizazio horrek berak abaro eroso du gutariko zenbaiten gogotan. Ondorioetariko bat autismoa da: ez da ikusten, ez da sumatzen taldexkatik haratagokoa. Jendaurrean, gizarte osora ailegatu beharra azpimarratzen da, haren inplikazioa lortzeko premiarekin leloa berretzen. Alabaina, praktika konbentzituena kontsumorako da. Sistematikoki mespretxatzen, baztertzen edo boikoteatzen dira, zurruntasun ideologikoaren mesedetan, eremu berriak gureganatzen ahalegintzeko egiten diren saiok. Gutxi baina sutsuak nahiago, anitz eta epelak baino ■

◆ Serguei, Frantziako "Le Monde" egunkarian



Egunkarian: Ekialde Hurbileko bakerako mapa.
Ezkerrean: Errepide mapa bat eman diezaiekezu, baina...

◆ David Horsey, AEBetako "The Seattle Post-Intelligencer" egunkarian



www.kaixo.com
internet

RENOKO
UNIBERTSITATEA
Ikerketa
Ameriketatik

- ❑ Ezpalak
- ❑ Argitalpenak
- ❑ Ikuskizunen agenda
- ❑ Denbora-pasak
- ❑ Ihesi
- ❑ Makina bat kontu

GARTXOT
Komiki
berria
atalka



ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Mahai-ingurua

Literatura idatzia 1900 arte



Patxi Salaberri
Jean Haritxelhar
Patxi Ezkiaga

Aramaioko Patxi Salaberri Muñoa idazleak 1900 urtera bitarteko euskal literatura aztertu du "Iraupena eta lekukotasuna" (Elkar) liburuan. Guk, Patxi Ezkiaga, Jean Haritxelhar eta Patxi Salaberri bera mahai-inguruan bildu ditu XX. mendera bitarteko literaturaz jarduteko. Aroz aro, erromantizismoa hizpide izan dugu solasaldia hasteko. ➔

➔ “Erromantizismoak euskal literaturari zerbait ekarri izan bazion, euskaldunon nongotasun eta pertinentzia zentzua areagotu izana da”, esan digu Patxi Ezkiagak. Patxi Salaberrik esaldiari euskaldunon kemena gehitu dio, jarraitzeko kemena. Jean Haritxelharrek, berriz, Victor Hugoren hitzak gogorazi dizkigu: “Euskara euskaldunen aberria da”.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Alberto Elozegi



Estatuturik aurkitu ez zue

Euskal literaturaren historiari buruzko lehen lanak eman zirenetik hiru mende iragan dira. Nolakoa bilakabidea eta trataera izan du harrezkero euskal literaturak?

JEAN HARITXELHAR. Arnaud Oihenart izan zen euskal literaturaren berri eman zuena lehenbiziko aldiz, bere garaiaz eta euskal literaturaz idatzi zituen gutun historikoen bidez. Hala-ber, Bernart Etxepare, Zalgize edota Etxeberri Ziburukoaren lanak ezagutarazi zituen.

Ordura arte zerbait idatzia zen, baina gutxi duarik gabe. Etxeparek, lehenago, euskara idatzian bere kezka agertu zuen, bera izan zen zinez euskal literaturaren berpizkundeko gizona. Etxeparek hizkuntzak bereziki aipatu baitzituen eta euskara aldarrikatu.

1539an, Villiers-Cotterets-eko aginduan Frantzisko I.k latina baztertu eta lengoaia “vulgares” edo herri-hizkuntzak delakoak suspertu behar zirela erran zuen. Orduan, frantsesa eta gaztelania herri-hizkuntzak ziren, baita euskara ere, bistan da. Etxeparek ederki ulertu zuen hori 1545ean. Gero, lau urte berantago, 1549an, Frantzian hizkuntza frantsesaren defentsa eta ilustrazioa azaldu zen. Etxeparek “Euskara jalgi hadi kanpora, mundura eta dantzara” erran zuen, erran nahi baita: “Hizkuntza guztien dantzara”.

Patxi Ezkiaga

«Gure literaturaren arazo handienetako bat bizitzaren eta literaturaren arteko loturarik eza izan da. Hau da, gure literatura didaktika morali-zatzaile baten ikus-pegitik idatzi da batik bat. Hori zeinek irakurri behar zuen? Herriak? Ezetz, uste dut. Herriak ez zuen leitzen»

PATXI EZKIAGA. Jeanekin bat etorrita ere, esango nuke euskararen fenomenoak ez zela euskararekin bakarrik gertatu. Prozesuak lurralde guztietan gertatu ziren, baina, gurean, hizkuntzaren plazaratze fenomeno hura beste literatura baino beranduago iritsi zen, tokian tokiko egoera soziopolitikoak zeharo diferentek izan zirelako; Ingalaterran, kasu.

Etxepare kaleratu zen unean hain justu, Euskal Herriko erakundetzaren aurkako lehen eraso gogorra izan zen, Hegoaldean behintzat. Karlos V. 1556ean desagertu eta Felipe II. azaltzen denean, politika zeharo uniformatzailea ezarri zen, gero 1598an Felipe III. dator, 1621era arte. Gero, Austriarrak datoz, 1700 ingurura arte. Austriarrek jarrera zeharo zentralizatua hartu zuten, inguruko herriekiko jarrera zikiratzailea zeharo. Euskara bereziki erasotua sentitu zen memento hartan. Hegoaldean, Garibaik eta bere ingurukoek erantzun moduko bat eman zuten, Iparraldean Etxeparek eman ziona. Erantzun moldeak diferentek izan ziren, ordea.

JEAN HARITXELHAR. Ez dezagun ahanztz Nafarroa Erresuma zela, aske zela. Nafarroa Garaia Espainiako Erresuman zegoen, baina oraindik Nafarroako Erresuma bizi zen. Garai horretan hasi zen euskal literatura.



n literatura

PATXI EZKIAGA. Patxi Salaberri oso argi eta ondo islatu du hori bere liburuan, 1512an gertatua, Nafarroako anexioa eta bere eraginak. Politika arloan nahiz erlijioan.

PATXI SALABERRI. Iparralde eta Hegoalde aipatu dituzenez, bi kontu: hasieratik nolabaiteko desfase edo sintonia falta izan zen gure Iparraldearen eta Hegoaldearen artean. Eta hau, gerora, euskal historian barrena zeharo nabaritutako da. 1512a arte dinamika eta eraso ezberdinak izan ziren, eta harrezkero, nabarmenago.

Patxi Ezkiaga irakasleak (ezkerrean) oso gustura irakurri du Patxi Salaberriren (eskuinean) liburua. Irakaskuntzarako oso aproposa dela dio. Bere ustez, euskaldunok bizinahia dugun bitartean aitzina eginen dugula ageri da liburuan. Jean Haritxelhar (erdian) euskaltzainburuak, berriz, bere izenburua azpimarratu du. Liburua literaturaren lekukotasuna eta iraupen gisa ikusten baitu.

JEAN HARITXELHAR. Gurea, batez ere, ahozko literatura bat izan zen, ez zen idatzia izan. "Bereterretxen Khantoria" 1450eko urtea baino lehenagokoa da. Kantu eder bat da, baina 1870a arte ez zen idatzia agertu. Horrek bizitze luze bat ukan zuela erakusten digu, eta era berean, idatzi aitzin, euskaldunek mende mende gogoan atxiki zutela, kasu honetan zuberotarrek.

Horiek horrela eta ahozko literaturaren munta kontuan harturik, euskal literatura idatzia nahikoa al da euskal gizataldearen nortasuna eta bilakara islatzeko?

PATXI EZKIAGA. Ez dut uste. Gure literaturaren arazo handienetako bat -zenbait kasutan behintzat- bizitzaren eta literaturaren arteko loturarik eza izan da. Hau da, gure literatura didaktika moralizatzaile baten ikuspegitik idatzi da batik bat. Hori zeinek irakurri behar zuen? Herriak? Ezetz uste dut. Herriak ez zuen leitzen. Hori beste literaturetan ere gertatu da, eta gurean, Jean Baptiste Daskonagere edo Oihenarterengana iritsi arte, aurreko literatura gehiena, horren inguruan kokatuko nuke. Alegia, bi izen horien kasua eta idazki batzuk kenduta, euskal burgesiak ez zuela sekulan euskaraz idatzi. Hor dago gakoa. Euskaldunok beste eremu batzuetara begira bizi izan ginen. Herriak ez zuen leitzen eta orduko literatura jende aurrean irakurtzeko idazten zen, predikatzeko, erakusteko ere nolabait.

PATXI SALABERRI. Koldo Mitxelena aspaldi esan zuenez, guk badugu literatura bat, ez oso handia, baina aberats samarra; desorekatua da, ordea. Alegia, erlijio liburuak ez ditugu soberan baina bestelakoak ditugu falta. Eta egia da. Eta horrelakoak falta direnean, giza talde baten irudia hartzeko, gizarte hori irudikatzeko elementuak falta ditugu. Baina, tira, daukagun literaturak ere erakusten digu nolakoak izan garen, behartuta edo ez, zerga-



ARALAR KANPIÑA

Tel.: 948 50 40 11

Fax: 948 50 43 26

31870 LEKUNBERRI (NAFARROA)

WEB ORRIALDEA:

<http://www.campingaralar.com>

E-mail:

info@campingaralar.com

Erreforma ala Kontrarreforma?

Erromatarren garaitik etorri ziren Goi Erdi Aroa, Argien aroa, eta Karliten garaia landu ditu Patxi Salaberri bere liburuan. Bere hitzei jarraituz, "Erdal kulturen zirrikituetatik euskal literaturaren ernamuinera" bide eginez, Erreforma Katolikoaren edo Kontrarreformaren garaia aipagai izan dute gure solaskideek.

JEAN HARITXELHAR. Nik nahiago dut Erreforma katolikoa izenda dezagun. Lehenik Erreforma protestantea izan baitzen, bestea ondoren etorri zen, ez zen erreformaren kontrakoa, beraz.

Iparraldean sortu zen, protestanteek eragin handia baitzuten Nafarroako Gortean, Leizarraga tartekoa izaki. Sorginen aurkako "arrazakeriak" etorri ziren gero, 1610 aldean. Gertakari hauen ondoren, 1611ean, Ziburun fraide etxea eraiki zen, Esteve Mattered eta bere ingurukoak tartean izaki. Hots, protestanteen eragina eta sorginen ehiza garaia gaintzeko nolabait, Euskal Herrian jendea biltzeko zerbaite egitea pentsatu zuen Eliza katolikoa. Jendea katolikoengana ekartzeko hizkuntza eta testu berriak landu zituen Elizak, eta hartara, nolabaiteko literatura sortu zen, lapurretaz.

Alabaina, bat nator Salaberriekin, bere liburuan Sarako Eskola delakoa zer den ez dakiela esaten duelarik. Alta, Ziburun, Donibane Lohizunen

eta Saran lapurtera klasiko bat erabili zuten. Ez zen eskola bat izan, mugimendu bat baizik. Orduan hasi zen lapurtera klasikoa lantzen, hala nola baxenafarrera ere.

PATXI SALABERRI. Tentaziozko hitzak bota ditu Jeanek, eztabaidarako politak: Erreforma ala Kontrarreforma? Katoliko hitzak bere esanahia du atzean, baita bere zama ideologikoa ere. Ni kontrarreforma hitzaren aldekoa naiz. Kontrarreforma hitzak mugimenduaren ezaugarri guztiak eman zituen, kontra ateratako erreforma izan zen, norbaiten kontra atera zelako: protestanteen kontrako mugimendu bat sortu zen Eliza katolikoaren barruan. Eliza zinez katoliko eta apostoliko bilakatu zen une horretatik aurrera, eta maila guztietan gogortu zuen bere jokabidea.

JEAN HARITXELHAR. Protestanteen aldetik erreforma izan zen. Katolikoek Trentoko Kontzilioan erreforma bat egin behar zutela pentsatu zuten. XVI. eta XVII. mendeko sailduen artean, San Frantzisko Xabier eta Loiolako Iñigo euskal sailduak ditugularik. Hauek beste bide batetik joan behar zutela ohartu ziren, horregatik ez da kontra, baizik berek egindako gogoetekin beste bide bat hartzea, horregatik Erreforma Katolikoa.

PATXI SALABERRI. Ez dut uste horretan ados jarriko garenik.

PATXI EZKIAGA. Auzi hau ez dago ebazterik, ez. Patxi, zure liburu eder honetan, gai honi dagokion atalean bestetan baina bipolarizazio handiago ikusten dut. Ados nago Jeanekin, bat nator Erreforma Katolikoa esatean. Izan ere, Erreforma Protestantea baino lehenago ere, erlijio protestanteari ere erlijio katolikoaren didaktika eta moralizatzeko zentzu hori antzematen zitzaion, agintea inposatzeko zentzua, Erreforma Protestanteak gauza berbera egin zuen. Jean Calvin bezain odoltsale ez zen beste inor izango, Ginebran bere eskemak onartu ez zituen, txikitu egingo zuen.

PATXI SALABERRI. Eliza eta erlijio katolikoa ere odoltsale samarra izan zen.

EZKIAGA ETA HARITXELHAR. Baita ere.

PATXI EZKIAGA. Lehen esan bezala, nork bere buruaren aztertze bat egin beharra dauka, hobekuntza eta aurrera egiteko ahalegin bat, nahiz eta prozesu horiek aurrera eramanean hanka sartu.

PATXI SALABERRI. Guk ez dugu auzia ebartziko, jakina. Eskuarki, historiografian "Erreforma Katolikoa" terminoaren aldekoak dira, sinismen eta identifikazio katolikoaren aldekoak. Oker samarrak-edo garenok beste terminoaren aldekoak gara, jakina. Baina, tira, izendapena gorabehera, gure lana gertatutako hura identifikatzea da. ■

tik jokatu dugun modu batean edo ez dugun beste modu batean jokatu.

Askotan, literaturan isiltasunaren kategorizazio moduko bat dago. Zergatik dago isilik idazlea? Zergatik mintzatzen da isiltasunaren bitartez? Gure literaturak asko du horretatik. Erlijioaren esparrutik mintzatu da, apaizen arlotik, didaktika moralizatzailerik horren bidez, Patxi esan duen bezala. Hainbat arlo gelditu zaigu hutsean, idatzian islatu ez direnak, eta ahozko literaturak, zoritxarrez, bete ez dituenak. Hala ere, idatzirik geratu ez zaigun ahozkoa ere falta dugun arren, gure giza taldearen nortasuna eta bilakaera ikusteko hainbat dokumentu idatzirik badugu. Bien uztartzetik, ez dut zalantzarik, antzeman genezake osorik nola jokatu dugun eta nolakoak izan garen.

Patxi Salaberri

«Literaturan isiltasunaren kategorizazio moduko bat dago. Zergatik dago isilik idazlea? Zergatik mintzatzen da isiltasunaren bitartez? Gure literaturak asko du horretatik»

JEAN HARITXELHAR. Hala ere, gure literatura ez da beste literaturen mailan, argi eta garbi erran behar dugu hori, konplexurik gabe: Shakespeare, Molière, Dante, Cervantes... Guk horrelakorik ez dugu izan, onartu behar dugu hori. Baina denbora berean diot: euskal literatura bat badela, hots, sortzailea. Eta nik ez ditut itzulpenak euskal literaturan sartzen, baina bai euskal letretan. Adibidez, Espainian "Celestina", "Don Juan Tenorio" eta "Kixotea" sortu zituzten eta horiek unibertsalak dira egun. Espainian sortuak eta itzulpenen bitartez beste hizkuntzetara zabaltuak. Ez dira frantses literaturatzat joak, ez bestelakotzat ere. Baina Molièrek "Don Juan" itzultzen duelarik sortze lana egiten du. Don Juan mitoa hartu, bereganatu eta berea ematen dio, frantses literaturan sartzen du nolabait. Eta guk ez dugu horrelakorik ukan.

LUR SAKRATUA: ANTROPOLOGIA KULTURALEKO SAIOA

Lurra eta Kreazioa: Lurra, ortzia eta kosmosa.

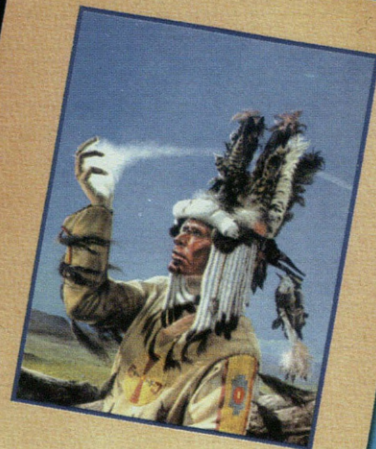
Antzinako ama. Jainkosa mendebaldarrak. Gizakia eta elementu naturalak. Gaia hipotesia.

Bide eta paisaia espiritualak: Abesti ildoak. Bidaia inizatikoak. Erromesaldiak. Herensugeen gordelekuak. Animismoa. **Lurraren energia:** Biziaren urak. Harriak eta haitzulo sakratuak.

Sumendien kondairak. Biziaren zuhaitza. **Irudiak eta egiturak:** Antzinako labar artea.

Txamanismoa eta erritualak. Zutarriak eta mairubaratzak. Stonengenge eta kultura megalitikoak. Machu Picchu. Piramideak. Lurpeko tenplu eta hilobiak. **Lurrarekin elkarlanean:** Geomantia. Lerrokadura sakratuak.

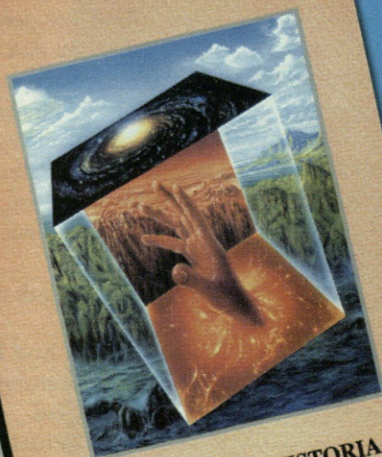
Neopaganismoa eta New Age ... 70 artikuluxkak, gure planetaren arimaz eta gizakiak hortaz jabetzeko sortutako irudi antropologikoak gozateko gida.



LUR SAKRATUA

(Antropologia kultureko saioa)

Basandere Taldea



ZIENTZIAREN HISTORIA XX. MENDEKO LEHEN ERDIAN

(Zientziaren Historiografia IV)

Luis Mari Bandres



ZIENTZIAREN HISTORIA XX. MENDEKO LEHEN ERDIAN

XX. mendeko fisikaren krisia (mikrokosmoseko fisika kuantikoaren ondorio) aztertzen da liburu honetan eta, makrokosmos mailan, Hubblek egindako mende horretako aurkikuntzarik hunkigarriena, unibertsoaren hedapenarena, alegia. Fisikako eta kosmologiako aurreko ikasketekin batera, psikologia eta antropologia ere aztergai dira eta, bereziki, Freud, Jung, Malinowski eta Lévi-Straussen obrak. Filosofian, Kant, Hegel, Engels edo Marx agertuko zaizkigu eta materiaz nahiz eboluzioaz garai haietan gertatu ziren debate ernagarrien isla izango dugu. Indeterminismoak zientzia garaikidean duen eragina, entropiaren kontzeptu unibertsalaren izkutukoak eta giza kontzientzia edota metazientziaren klabeak, guztiak batera, azkenean, euskaraz eta era errezean argituko zaizkizu liburu ernagarri honetan.

Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!



GAIK

ARGITALDARIA

PATXI SALABERRI: Gure literaturaren izaera dela eta ez dela ari gara, baina tira, den bezalakoa da. Esate baterako, beharbada nire gurasoak ez dira ederrenak, baina nireak dira, onartzeko, maitatzeko, eta finean, diren bezala hartzeko prest naiz. Gure literatura beste batekin konparatzeko tentazioa izaten dugu sarri. Baina, den bezala delarik ere, ikus dezagun nolakoa den eta uler dezagun zergatik den, den bezalakoa. Azken batean, historiak eman behar digu garena edo izan garenaren berri. Beraz, bilatu eta erabili ditzagun tresnak ahalik eta hobekien ulertzeko. Eta daukaguna daukagunez gero balora dezagun. Mekanismoak ulertu behar ditugu.

JEAN HARITXELHAR. Mekanismoak aipatzen dituzu. Beste literaturak Gorteen inguruan sortu ziren: Espainiakoa XVI. mendean, Frantziakoa XVIIean. Non zen euskaldunon Gortea? XVI. mendean, garai batez, Pauen izan zen. Zerbait sortu zen orduan. Baina, funtsean, ez dugu estatuturik ukan, ez mezenasgorik ukan.

PATXI EZKIAGA. Hala izanik ere, aspektu honetan Milan Kundera idazle txekiarrekin bat dator. Adibidez, berak, txekiarra izaki, honela dio: txekiarroi Robert Musil eta Hermann Broch idazleak etorri ziren unean etorri zitzaizkigun. Baina, berak dioenez, Europako literaturaren historia ezin da inola ere aztertu konpartimentu estanko bat balitz bezala. Literatura nolabait, herrialdeek jokaturako abentura bat da, literaturaren historia herrialde bakoitzak boterearekin zuen harremanaren arabera jokaturako rola da. Horregatik, euskaldunok gure modura ere, literaturaren historian sartuta gaude. Besteen mailako literatura idatzi gabe, beste herrialdeetatik etorri izan zaizkigun eraginen arabera gure rola bete dugu giza bilakabidearen historian, eta gure modura, literaturaren ere bai.

Jeanek Espainiako literaturaren adibide horiek eskaini dizkigu, baina ez dut hiruak nazioartekoak direnik uste, Cervantes bai. Cervantesek "zer da abentura?" galdetzean, erantzun bat ematen digu. Cervantesek Europako izaerari hain estuki dagokion kontzeptu hau hizpide utzi zigun. Espainiako botereak Ingalaterrara jo ondoren, Samuel Richardsonek ematen digu erantzuna Ingalaterran. Gure barruko mundu hori azaleratzen saiatzen da. Gero, botereak Frantziara egiten du, eta Frantziak mende erdi bat hartzen du bere gain, jaun eta jabe izaki. Honoré de Balzac etorri zen eta historian erroturiko pertsona aztertu zuen. Handik

Jean Haritxelhar

«Mekanismoak aipatzen dituzu. Beste literaturak Gorteen inguruan sortu ziren: Espainiakoa XVI. mendean, Frantziakoa XVIIean. Non zen euskaldunon Gortea?»



gutxira, Flaubertek "Madame Bovary" rekin egunerokotasunaren azterketa egiten du, lur inkognitua izango balitz bezala. Tolstoi, Marcel Proust, James Joyce edota Thomas Mann etorri ziren gero.

Europako historia eta bere literatura abentura luze bat da. Euskaldunok, europarrak izaki ez gara uharte bat, eta gure modura historia horretan parte hartu dugu. Eta ez Axularrak eta bere kideek islatu zuten nekazaritzaren aldetik bakarrik. Gure literaturak ez du gure burgesiaren aipamenik egiten, baina burgesia horrek beste lurraldeetako botere ekonomikoekin harremanak zituen, beharbada gure literaturaren islatu ez direnak, baina, nolabait, Europako literaturaren konfiguratzeko lagundu dute, bere modura, osotasun modura hartuta.

PATXI SALABERRI. Izan liteke, ez dut zalantzarik. Kontua da obra praktikotetan nola agertzen den. Nola baloratu daitezke horiek?

PATXI EZKIAGA. Horixe bera! Esaterako, Europako beste literaturetan azaltzen diren gaiak -zure liburuan agertu bezala-, noiz hasten dira azaltzen gurean? Bada, agian, gurean, Txillardegiaren "Elsa Scheelen" nobelan. XX. mendera etorri gara eta Europako literaturaren hezur mamiak izan diren gaiak ez dira gure literaturaren inondik ere azaltzen. Eta ez dira azaltzen, mundua ez delako euskal literaturaren anbigutasun gisa sekula ikusi izan. Euskal literaturaren eta beste arlotan ere gertatzen da hori. Mundua anbigutasun gisa ulertu ordez, euskal literaturak nahiago izan du segurtasun gisa ikusi. Ez dugu inoiz Jainko anbiguo bat izan, Jainko epaile bat baizik. Txuria edota beltza. Zuk liburuan gorriak eta txuriak aipatzen dituzu, mundua zatika dezakeen molde bat, hau onartzeko eta hori debekatzeko.

JEAN HARITXELHAR. George Bushek egiten duen bezala.

PATXI EZKIAGA. Bai, jauna. Eta hori konstante iraunkorra da gure literaturaren, eta beste zenbait literaturaren ere bai.

PATXI SALABERRI. Norberari ziurtasuna ematen diona, norberari bizitzarako bai eguneroko errealitatean bizitzeko.

PATXI EZKIAGA. Patxi, bere liburuan, garbi utzi du euskal literaturari balizko burgesia falta izan zaiola, ez dugu izan, eta literatur mota hori falta dugu.

JEAN HARITXELHAR. Eta arestian erran bezala, Gortea ere bai.

PATXI EZKIAGA. Noski.

PATXI SALABERRI. Baina, izan dugunean ikaragarritzko eragina izan du. Hori Iparraldean oso ongi agertu zen XVI. mendean ■



URREZKO "Q" SARIA KUDEAKETAREN KALITATEARI EUROPAKO LEHEN FINANTZA-ENTITATEA

Kalitaterako Euskal Fundazioak –Euskalit– aintzat hartu ditu Euskadiko Kutzak kudeaketaren kalitatearen alorrean buruturiko lana eta hobekuntza etengabearen alde egin duen apustu irmoa, eta Urrezko "Q" saria eman dio. Ziurtapen horren ondorioz, Euskadiko Kutxa 500en Taldean sartzen den Europako lehen finantza-entitatea da, Europan homologatuta dagoen EFQM kanpoevaluaketaren arabera.

"Aitorpen honek hobekuntza etengabearen aldeko helburuan lan egiten jarraitzea bultzatzen gaitu, eta horren onurak gure bezeroak berak jasoko ditu, azken finean berori baita gure entitateari zentzua ematen diona".

Ikerketa Ameriketatik

CENTER FOR BASQUE STUDIES (CBS).

Urrutian egoteak dakarren misterioa bat-batean argitzen digu zentroaren zuzendari Joseba Zulaikak: "Euskaldunei buruzko ikerketa egiteko zentro akademikoa. Horixe da CBS. William A. Douglasssek sortu zuen 1967an". Basque Studies Program (BSP) izena asmatu zuten eta izenburu horrexen pean jardun du hogeita hamar urtez. Programa sortu eta hurrengo urtean Jon Bilbao kontratatu zuen William A. Douglasssek eta, bien artean, euskal liburutegiaren zutabeak jarri zituzten. Jon Bilbao Renon bertan argitaratu zuen "Eusko Bibliografia", bibliografiagintzan dugun lanik behinena. Gorka Aulestiak eta Linda Whitek ere Renon bertan egin zuten lehen euskara-inglese, ingelese-euskara hiztegi mardula. "1982an, bestetik, Carmelo Urza etorri zen Renora eta BSP-ek Euskal Herrian egiten zituen uda ikastaroen eskarmentutik abiatuz USAC jarri zuen martxan, hau da, AEBetako unibertsitate ikasleen kanpoko ikasketak; hainbat naziotan egiten dituzte campusak". Urzaren zuzendaritzapeko USAC programak Donostian izan zuen lehen campusa. Egun, ia bi mila ikasle bidaltzen ditu atzerriara, hogeitaka naziotara. Oraindik ere, hala ere, Euskal Herrira doaz gehienak, EHUren Donostia eta Bilboko campusetara, besteak beste.

Euskal mundua aztertzea da Center for Basque Studies-en helburua. "Giza-zientzia desberdinen tresnak eta ikuspegiak erabiliz ari gara horretan. Bestalde, Euskal Herritik kanpo, eta mundu anglosaxoian batik-bat, informazio gune nagusi izaten abalegindu gara. Horren ondorioz, euskal gaiko liburutegi paregabea dugu, bibliografia inork ez bezala landu dugu, eta hiztegi-gintza, argitalpengintza, itzulpengintza, irakas-kuntza, on line ikastaroak, abozkotasuna, genealogiari buruzko galdekizunak... hamaika lan!". Norentzat, ordea? "Oro har, unibertsitate giroko ikerlari, ikasle eta irakasleak dira hauen lehen bezero. Horiekin batera, AEBetako Mendebaldeko euskal komunitatea. Euskal unibertsitatearen

Basque Studies

Program izan zen
lehen eta Center for
Basque Studies dugu
egun. Nevada,
Renoko

Unibertsitatearen
(UNR) baitako
euskal mintegia da,
Euskal Herritik
kanpo dugun
ikastegirik
lehenena. Haren
liburutegiak berak
50.000 ale baino
gehiago ditu,
historian,
literaturan eta
kulturan. Euskal
mintegiaren
perletarik bat, eta
UNR beraren
harribitxi.

MIEL ANJEL
ELUSTONDO
Argazkiak: Zaldi Ero ©



eta kultura munduaren bozemaile ikusi izan dugu genre burua", dio Zulaikak.

Hogeita hamasei urte ikerkuntzan eta argitalpengintzan

HOGEITA HAMASEI urte ere bete ditu Renoko euskal mintegiak, Basque Studies Program izenez lehenengo, CBS egun. Ikerkuntzan eta argitalpengintzan beti ere. Joseba Zulaikak ez du dudarik. Izen bat jarri digu goren: Bill Douglass. Bera izan zen BSPren sortzaile, bultzatzaile eta burua, alde guztietatik. "Nevadako legegintzaren menpeko gara eta berak babesten gaitu diruz, baina Billek berak hainbat beka lortu izan du zenbait proiektu jakin gauzatzeko". Eta egia handia ondoren: "Sarritan, bere poltsikotik ere ordaindu izan ditu". Duela hiru urte erretiratu zen William A. Douglass. Harrezkero da zuzendari Joseba Zulaika. Berak jarritako oinarriaren gainean lan eginez, espero ez zuten hazkundera izan du Zentroak joan den hiru urte honetan. Lorpen handia izan zuten, garai hartan diru aurrekontuak murrizten ari baitziren estatuan eta, aldiz, Nevadako legegintzak bi ikerlari gehiago eman zizkion CBSi. Bost ikerlari dira orain. Beste urrats bat ere bai, garrantzizko: "Kontseilu Batzorde bat ere sortu genuen, dozena eta erdi euskal-amerikarrez osatua, AEBetakoak gehienak, baina baditugu beste hainbat herrialdetako ordezkariak ere: Euskal Herria, Mexiko, Argenti-



na eta Australia ere ordezkaturik daude. John Echeverria abokatua dugu batzorde horretako buru, Peter Echeverria Nevadako senadore izandakoaren semea. Batzordeak diru biltze kanpaina bati ekin dio Zentroko proiektuak zuzen gauzatzeko. Fundazio bat egiteko bidean jarri gara... Iaz, bestalde bitzarmena sinatu genuen, lehenengo aldiz, Eusko Jaurlaritzarekin".

Egun, bost ikerlariren artean arrunt esparru zabalean ari dira lanean. Linda Whitek hamaika lan egin du hiztegigintzan, itzulpen-gintzan eta euskal emakume idazleei buruzko ikerlanetan. Joseba Gabilondo euskal kulturaren alderdi globalak aztertzeari emana da, dela literatura, dela zinea. Sandra Ott-ek Ipa-

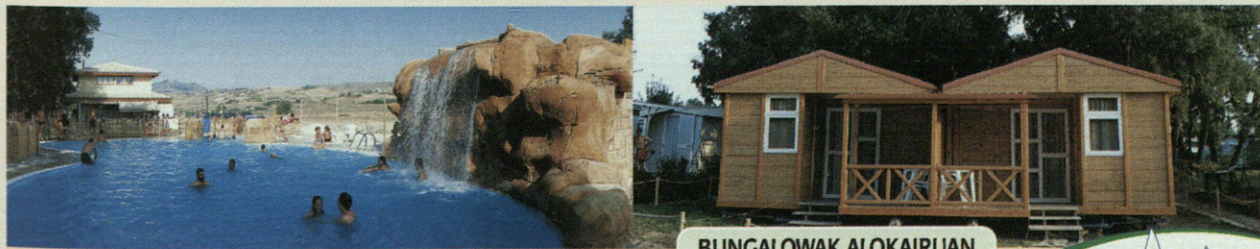


Ezkerrean, CBSeko kontseilu batzordea. Goian, J. Zulaika zuzendaria, W. Douglass, L. White irakaslea eta Basque Libraryko arduradun M. Ugalde.

rraldeko artzainen gaineko lar-
grafikoa egin zuen Santa G
(Zuberoa) eta orain liburu bat c
ari da naziengandik ihesi joar
euskaldunen eta juduen arteko
manez. Gloria Totoriak eusk:
grazioa du aztergai, Amerika
eta munduan". Zulaikak berak
ren zuzendaritzaz besteko jakir
ere baditu aspaldi: Guggenheim,
antropologia... "Nik neuk Bilbo dut
aztergai. Oraintxe, euskal etnografiaz eta
terrorismoaren diskurtso globalaz ari naiz
idazten". William A. Douglass bera ere,
erretiratura egon arren, Zentrora
buelbaka bizi dute. Bertan du bulegoa
ere eta, lehenago lepotik burua, emi-
grazio eta etnonazionalismo gaiak
ditu aztergai, besteak beste. Horiekin
batera, Jill Berner eta Kate Camino
ere CBSeko langile dira. Web guneaz
eta argitalpenaz arduratzen da lehena
eta, bigarrena, berri, bulegoko lanez
eta Euskal Herriatik Renora doazen
bisitariez. Kate Caminok, gainera,
Euskadi Irratiko berriemaile lanak
bete ohi ditu.

Euskal gaiko azpiegitura akademikoa ingelesez

ZENTROKO IKERLARIAK beren bidean ari dira, nork bere ikerketak gauzatu. Hala ere, CBSi berari dago-
kion zeregina ere aintzat hartua dute, ez bailiteke bestela. "Irakaskuntza mailan, euskal gaien inguruko azpiegitura akademikoa jarri nabiko genuke ingelesez eta AEBetako Mendebaldeko eta Ingalaterrako zenbait unibertsitatari eskaini". Teknologia berriek, Internetek, eskaini zien aukera. Egun, dozena bat ikastaro dute on line eta, aurtun bertan testuliburuan egin nahi dituzte aipatu ikastaroetako materiala erabiliz. "Uste dugu honek



BUNGALOWAK ALOKAIRUAN



**Aritzaleku
kanpina**

San Pedro z/g. 31291 LERATE (Nafarroa)

Tfnoa./Faxe: 948 39 50 64
e-posta: aritzale@net-way.net
www.aritzaleku.com

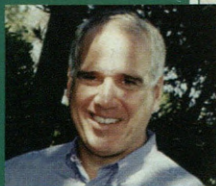


Allozko urtegiaren hainbat jarduerak egin ahal izanen dituzu, esaterako, bela. Horretan ikasi edo aritu nahi baduzu, Nafarroako Bela Eskolaren zerbitzuak izanen dituzu.

Bertsolaritza sinposioa maiatzean

Esku bete lan ari dira CBSen orain-txe. Bertsolaritzari buruzko sinposioa izango dute hil honen 16 eta 17an, eta zuzen bete nahi dute lan-tegia. "Sinposioa dugu maiatzeko gertakizun nagusia. Hemen haue-tako unibertsitateetako hamar bat aditu ariko dira, batetik. Errotik landu dute ahozotasunari dagokion teoria. Punta-puntako jendea da". Baina Euskal Herriko eta Kanariar Uharteetako zenbait gonbidatu ere izango dute Renon. "Gorka Aulestia hemen izango dugu, adibidez. Gaia-ren inguruko lana kaleratu zuen ingelesez gure argitalpen bilduman. Joxerra Garzia, Jon Sarasua eta

Andoni Egaña ere hemen izan-go ditugu, 'The Art of Bertsolaritza' lanaren egile direnez". Aurkezpena baino areago nahi dute, urrats bat egin aurrera. AEBetako mundu akademikoak bertsolaritzaren berri izan dezan nahiko lukete, bertako adituek beraien lanetan kontuan izan dezaten. "Guk, lan hauei jarraiki, pauso berria eman nahiko genuke bertsolaritzaren teoriari dagokionez". Sinposioa antolatzeko, Kalifornian jaiotako abokatu euskaldunaren babesa izan dute, goiko argazkian ageri den Mike Bidartena.



eta laguntza jasotzen dugun neurrian baino ezin eraman ditzakegu aurrera. Zentroak lan hauek euskal kulturari zerbitzu direnez egiten ditu. Inork ez gaitu borretara behartzen. Laguntza bila bekak eskatzen jarraitzen dugu. Oraintxe lortu ditugu, adibidez, 248.000 dolar liburutegian euskal gaien gaineko datu-baseak egiteko". Haserre egoteko moduan!

Arestian esan bezala, berriz, iaz Nevadako legeentzako %50 igo zion aurrekontua CBSi, are lorpen handiagoa ekonomia atzeraka ari den garaian. Garesti dago dirua, baina Kontseilu Batzordeak azti egin zuen lan. Batzorde beraren laguntasunez etorriko da fundazioa ere, proiektuak gauzatzeko bidean dirua lortu ahal izango duena. Jakina, badute Euskal Herriko erakundeen babesa ere. Lehengo urtean bertan hitzarmena sinatu zuten Eusko Jaurlaritzako hiru sailekin: Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailarekin, Kulturarekin eta Kanpo Arazoetako Idazkaritzarekin. 96.000 dolar jaso zituzten Jaurlaritzatik euren helburuak bete ahal izateko: biltzar bat eratze-ko, Internet bidezko on line ikastaroak antolatzeko, eta ingelesezko testuliburuak argitaratzeko. "Aurten ere gogo onez hartuko genuke hitzarmena berritzea". Horri dagokionez, otsailan bertan Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa sailburu Anjeles Iztueta-aren bisita jaso zuten. "Gu oso gustura gelditu ginen bere bisitarekin. Euskal eskola sistemaren eleaniztasuna dela eta, agian guk geiago lagun genezakeela esan zigun, testugintzan eta irakasleen prestakuntzan, batik bat. Aukerak aztertzen ari gara".

Eraikin berria helburu

JAKIN BADA KIGU CBSentzako eraikin berria egiteko asmoa ere ez duela bazter Zentroko zuzendari Zulaikak. Ez digu ukatu. "Jendeak sarritan irudikatzen du Renoko Zentroa eraikuntza mardul bat balitz bezala, beti jendex betea. Ikusten gaituzte eta lau katu gara, liburutegiko izkina txiki urrun batean. Jendearen desengainua!". Izan ere, liburutegi nagusiak utzitako ehun metro kua-droko gela bat besterik ez da CBS. Euskal liburutegiaren gehigarria ematen du. Orain, berriz, liburutegi berria egitera doa Nevada, Renoko Unibertsitatea eta horrek ondorioak ekarriko ditu CBSera. "Euskal liburutegiarekin batera, egoitza berrira mugitzekotan gara. Orain baino espazio geiago izango omen dugu, baina ez askoz geiago ere. Gure aldetik, eta Kontseilu Batzordearen laguntzaz, espazio fisiko hori nondik edo handik handiago izan ote litekeen ari gara lanean. Bisitari asko izaten ditugu Zentroan, Euskal Herriko ikerlariak gebienak eta udan datoz batik bat. Bisitari asko, eta toki txikia!".

Harako ez diren bisitariak, berriz, badute aukera Interneten, www.basque.unr.edu helbi-dean. ■

bideak irekiko dizkiela unibertsitate desberdinetan barreiatutik dauden irakasleei euskal ikasketak abiatzeko". Dagoeneko, Idaho State, Kalifornia State, Londres eta Aberdeeneko unibertsitateekin harremanetan dira. Erein dute eta uztu jaso zain dira.

Eta Euskal Herriarekin harremanetan beti. Hala nahi, bederen. "Ikerketa Zentro garenaz, gure zeregin nagusietako bat hemengo eta Euskal Herriko ikerlarien arteko topaguneak bilatzea da, zubiak eraikitzea". Foroak sortu behar. Sinposioa egin nahiko lukete urtero. Horixe dute asmoa, urtero hemengo sei-zortzi bat ikerlari eta Euskal Herriko beste hainbeste bildu eta gai bati buruz jardun gogoetan. Gurean berri handi izan ez badugu ere, nazionalismoaz eta globalizazioaz ari izan ziren iaz. Aurten, bertsolaritzaz ariko dira. Eta, hurrengo urtean... Guggenheim Bilbao Museorekin arrakasta aztertu nahi dute. Ingelesa dute lan-hizkuntza eta ingelesez argitaratzen dituzte sinposio eta gaineratiko mintegietan sortzen den material oro.

Kontseilu Batzordea ere lanean

ITZULPENGINTZARI ERE heldu nahi lioke-te. Badituzte bi egitasmo ere. Bata, zenbait klasikoren lanak ingelesera itzultzea: hau da, Mitxelena, Caro Baroja, Barandiaran... Bestea, euskal idazleen literatur lanak ingelesez ematea. "Linda White eta Mari Jose Olaziregi arduratu dira literaturaren proiektuaz, eta ez nago haserre burtu dituzten lehen erabakiak direla-eta. Ezkerk ez liguke atsegin handiagoa emango gure idazleak, pentsalariak eta artistak munduan zehar ezagutzera ematea baino. Proiektu hauek gauzatzea garestia da

Oraintxe

248.000 dolar lortu ditu CBS-k liburutegian euskal gaien gaineko datu-baseak egiteko

Itxaropenezko etorkizuna
Un futuro de esperanza



Ezpalak

IZASKUN JAUREGI

Musikene, Jazz Mintegiko zuzendari

MUSIKENE Euskal Herriko Musikako Goi Mailako Zentroak eta Zarauzko Udalak hitzarmena sinatu dute. Horren arabera, Musikene arduratuko da Zarauzko Nazioarteko Jazz Mintegiaren IV. edizioako zuzendaritza pedagogikoaz. Iñaki Salvador, Musikeneko Jazz departamenduko burua, izango da uztailearen 28tik abuztuaren 2ra egingo den Mintegiaren zuzendari pedagogikoa. Eta Musikenek aukeratuko ditu ikastaroak emango dituzten irakasleak eta egutegia atonduko du. Orain artean Kataluniatik etorritako irakasleek antolatzen zituzten Mintegiaren eduki pedagogikoak.

Nafar Pirinioetako argazki ondarea

TXURI BELTZEAN elkarteak Nafar Pirinioetako argazki ondarea zabaltzeko liburu bilduma bat martxan jarri du. Lehen bi aleak kalean dira dagoeneko. Lehenengoan, Erronkari bailarako argazki zaharrak bildu dira; bigarrenean, Zaraitzukoak. Guztira, bi liburuetan 584 argazki bildu dira, eta horietan izen eta abizenaz 4.110 pertsona identifikatzea lortu dute egileek. Argazki gehienak 1960. urtea baino lehenagokoak dira. Etxez etxe bildu dituzte argazkiak, ondoren ordenean jarri eta dokumentatzioa biltzeko. Fernando Hualde Gallegok idatzi ditu liburu hauen testuak eta argazki bilketan ere parte hartu du. Liburuak salgai dira dagoeneko, 20 euroko salneurrian.

Marrazkigileen bilduma

EUSKAL HERRIARI buruz zenbait marrazkigilek eginiko lanak biltzen ditu Bilboko Udaleko kultura sailak plazaratu berri

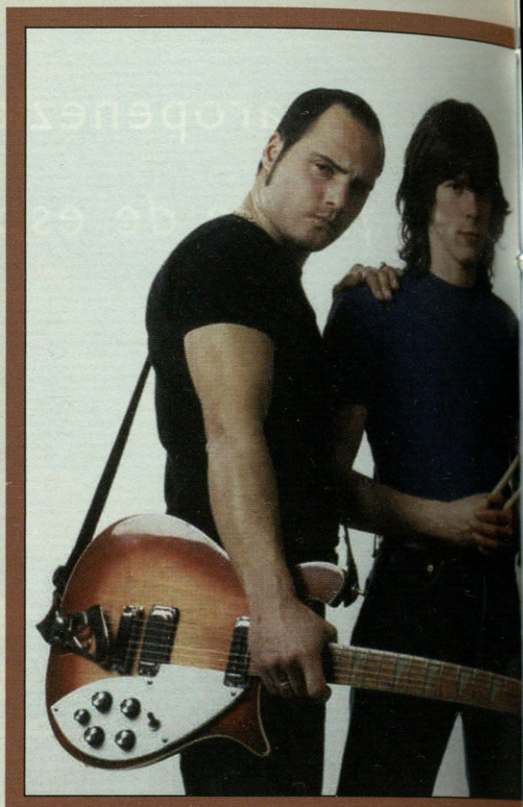
Alfonso Sastrek honakoa esan zuen Ohorezko Max Saria jasotzean: «Antzerkiak bidegabekeriaren aurka asko dauka egiteko».

Lucia Lacarraren hitzak dira hauek "Administrazioa Euskaraz" en jasoak: «Dantzari ona izateko gauza guztien gaine-tik emozio-egonkortasuna behar da. (...) Noski, ezaugarri fisikoak ere garrantzitsuak dira, baina gaur egun ez dira ezinbestekoak».

Joseba Balerdik honakoa idatzi zuen "Jakin" en: «Jendeak ez daki euskaraz komunikatzen, tamalez. Eta ez du gainera horretarako

beharrik ikusten. (...) Ezerk/inork ez du erakusten euskaraz komunikatzea derrigorrezkoa denik, herri honetako elebitasunak, gaizki ulertutako elebitasunak, den-dena gaztelaniaz edo frantsesez errepikatzen eraman gaituelako. Zer irakur zitekeen 'Egunkaria'n esklusiban? (...)».

Nestor Basterretxeak "Zabalik" en: «Artista gazteek ez dute ezer jakin nahi gurekin. Bakoitza bere kasa dabil. Presa handiegia dute arrakasta lortzeko, eta artean, beste hainbat alorretan bezalaxe, denbora asko behar da helmugara heltzeko».



Kirmen Uribe "Walk" izeneko ingelesezko liburua prestatzen ari da Elizabeth Macklin idazlearekin. Liburuan poemak eta idatziak bilduko ditu eta ekainerako bukatuta egongo da. Bitartean, Kukubiltxo taldearen "Ekidazu, lehoiek ez dakite biolina jotzen" antzezlanean oinarrituriko ipuin liburua plazaratu berri du Elkarren eskutik.

Lucia Lacarrak Benois de la Danse saria irabazi du Moskun. Saria Nazioarteko Koreografoen Elkarteak ematen du. Zumaia-arrak abuztua Japonian igarotzeko asmoa du, "Notre Dameko konkorduna" eta Duke Ellingtonen musikan oinarritutako obra bat taularatzuz.

Anjel Lertxundi irabazi du Beterriko Liburua saria iaz plazaratu zuen "Zorion perfektua" nobelagatik.

Likiniano Kultur Elkarteak "Trafikoa eta prostituzioa. Afrikako emakumeen esperientziak" testigantzen liburua plazaratu du.



Arantxa Iturbek irabazi du euskarazko antzerki autore onenaren Max saria.



Makrokonzertua

Ez dira gutxi Euskal Herrian astero egiten diren kontzertuak. Baina uztailaren 4an eta 5ean Bilbon egingo dena Makrojaialdia izango da. Urtean zehar Europan zehar egiten diren horien estilora: kontzertuak eskaintzeko bi eszenatoki, bi barra eta azokatxoarekin. Baina akanpatzeko aukerarik gabe; izan ere, Bilbon egingo da, Zorrozaurre-Deustuko parkean. Dagoeneko 29 talderen emankizunak lotuta daude. Danzing, Arthur Lee and Love, Zen Guerrilla edo Sick Of It All bezalako atzerritarak. Eta bertakoen artean, Señor No edo Nuevo Catecismo Catolico bezalakoak daude. Helburua urtero egitea da eta bertan ohiko ekoizpen eta banaketa sareetatik kanpo dauden taldeak biltzea.

duen "Euskadi, viñeta a viñeta" izeneko liburuak. Lanak orain bi urte Bidebarrieta liburutegian egin zen erakusketan paratu ziren ilustrazioak biltzen ditu. Guztira, 18 marrazkigileen lanak jaso dira bertan. Besteak beste, Mattin, Forges, Olmo, Máximo, Zulet, Egillor, Gallego y Rey edota Idigoras y Pachirenak ikus daitezke.

"Euskadi, viñeta a viñeta" liburuak marrazkigileen lana goraipatu nahi du eta hauen lan baldintza kaxkarrrez ohartarazi. Besteak beste, Mattinen irudiak agertzen dira bertan.



Zirkua Miarritzeko eszenatokietan

M A IATZAREN 28tik 31ra malabaristak, trapezistak, akrobatak... eta zirkuko beste partaideak izango dira Miarritzen egingo den "On s'appelle, on s'fait un cirque!" ekitaldiko protagonistak. Izan ere, egun horietan zehar Gare du Midin, Udal Kasinoan eta Koliseoan sei konpainiek euren ikuskizunak eskainiko dituzte: Cirque Baroque, Cirque Eloize, SeN'S Caché, Chant de Balles, Mauvais Espirits eta 111 taldeek, hain zuzen. Eta horrez gain, Filiflot taldea ibiliko da hiriko kaleetan.

Isiltasuna autoreen elkar-tean. Iaz hainbat komunikabidekin eginko salaketan ondorioz, Soziedad Alkoholika Gasteizko taldearen hainbat kontzertu bertan behera geratu ziren. Oraingoan, Terrorismòaren Biktimen Elkartek bidalitako gutun baten ondorioz, lau kontzertu bertan behera utzi behar izan ditu. Su Ta Gar taldeari berdina gertatu zaio Euskal Herriatik kanpo antolatuak zituen beste bi emanaldiekin. SAK dioenez, diru galera handia izan da. Eta eurei buruz informatu duten komunikabideek informazioa egiaztatzeke ez dietela deitu diote. Horrez gain, Espainiako Autoreen Elkartek ez duela gai honen inguruan inolako adierazpenik egin esan dute taldekoek. SA-k hamalau urte daramatza SCAEko kide gisa, dirua ordaintzen.



Ez da Maiatza Dantzan. Eta ez du izan nahi. Baina maiatzean zehar dantzari eskainitako egitarau zabala prestatu dute Gipuzkoako Foru Aldundiak eta Donostiako Udalak Biarritzeko Baletarekin elkarlanean. Hainbat emanaldiz gain, maiatzaren 15etik 25era hitzaldiak eta tailerak egingo dira. Hilaren 19an Biarritzeko Baletak "Creation" koreografiaren entseguak egingo du jendaurrean. Eta 25ean, 16 urtetik 20ra bitarteko 8 ikasle aukeratzeko entzunaldi bat egingo da. Hauek uztailaren 21etik aurrera Malandainen "Rikalda" koreografia landuko dute.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE



Txakurra daukagu etxean eta zer?

Fina Casalderrey
Mikel Valverde

ELKAR
31 orrialde
5,50 euro

Txakur bat etxeko bihurtzen denean

Txakur bat etxean izateak alde on asko ditu, baina baita betebeharrak ere. Hori ikasten du Fina Casalderrey idazle galiziarrek sortutako kontakizun honen protagonistak, txakurkume bat parkean aurkitzen duenean. Etxera eraman nahi luke, baina beldur da, bere gurasoak ez direlako batere txakur zaleak. Kaleko etxe batean ezin diote, bere zaunka hotsek nazkatu egiten dituztelako bizilagunak. Ea bizitza osoa txakur-kakak garbitzen pasa nahi al duen. Beraz, neskatoa saiatzen da txakurkumea

uxatzen, baina hura atzetik datorkionez, etxean sartzea erabakitzen du azkenean. Gurasoak garrasika hasten zaizkio, baina asko zaindu eta maitatuko duela zin egiten dienean, txakurra etxean gelditzeko baimena ematen diote. ■



Itzalak luzatu egiten dira ilunabarrean

Henning Mankell

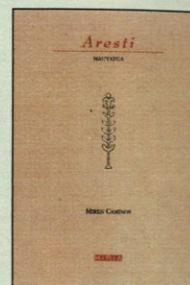
EREIN
214 orrialde
13 euro

Mankell-en tetralogiako bigarrena

Garzte literaturan maisua da Henning Mankell suediarra, gizakiok bizitzeko ditugun arazoak bere abentura liburuetan jasotzen. Juan Mari Mendizabalek euskaratu duen "Itzalak luzatu egiten dira ilunabarrean" nobela, Joel mutikoa protagonista duen idazle honen tetralogiako bigarren liburua dugu. "Izarretara bidean zihuan txakurra" idazlanak eman zion hasiera tetralogia horri. Oraingo honetan, Joel hazi egin da, hamabi urte betetzeko gutxi falta zaio. Jende bakartia du lagun mutikoak, apika bera ere bakarti samarra delako. Amarik ez du, eta nahiz Sara-aitaren laguna- emakume ona izan, harekin ere baditu gorabeherak, Joelek ez duelako inoren "ia semea" izan nahi.

Miren Caminosek hautatutako Aresti

Gabriel Arestiren zenbait testu-batik bat poemak, baina narratibako lagin batzuk ere bai- hautatu ditu Miren Caminosek Hiria argitaletxearen eskutik plazaratu duen liburu honetan agertzeko. Gerra ondorengo euskal poesiaren ezagutza azaldu ondoren, Arestiren biografiari buruzko hainbat zertzelada eta izan zituen eraginaren eta ideologiaren inguruko datuak eskaintzen ditu, jarraian "Maldan behera" poema sinbolista luzearen azterketa egiteko. Miren Caminosen iritziz, poetaren lanik onena biltzen du honek, irakurle ez-ohituak ulertzeko erraza ez bada ere. Nolanahi ere, "Maldan behera" kuskal irakurleen artean izan zuen arrakasta eskasaz oharturik aldatu omen zuen erabat bere poemen estiloa Gabriel Arestik, "Harri eta Herri" idazteari ekiteko. ■



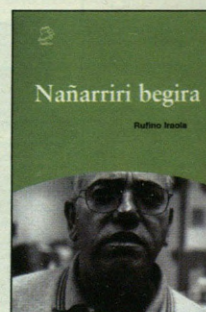
Gabriel Aresti, hautatua

Miren Caminos

HIRIA
106 orrialde
8,75 euro

Rufino Iraolaren bertso liburua

Jatekorik gozoena baino gustukoago izan omen du beti bertsoa Rufino Iraola zaldibitarra, eta horren adibide ona dugu Auspoa argitaletxearen eskutik kaleratu duen "Ñañarriri begira" liburu berria. Zenbat bertso ez ote ditu osatu eta idatzi Rufino Iraolak, 1972an Lorentxo Sukia bertsozaleari eskaintzeko asmoz sortu zuen lehen bertso idatzi harrezkero! Jakina, horrez gain, antolatzaile, epaimahai, kritikoa eta gai-jartzaile bezala ere oso ezaguna dugu Iraola, baina "Ñañarriri begira"n berak sortutako bertsoak daukate garrantzia. Batzuekin, sariak jaso ditu -eta ez gutxi, alajaina, dozentatik gora baitira: Lazkao Txiki, Orixe, Zapiarain Anaiak, Xalbador sariak...-, baina garbi utzi nahi izan du bertso den-denak idatzi dituela gozatzeko, edo azkura eragiteko gehienez ere. ■



Ñañarriri begira

Rufino Iraola

Ñañarriri begira

Rufino Iraola

AUSPOA
207 orrialde
16,83 euro



Txistu eta Danbolin

Antton Irusta

IBAIZABAL
55 orrialde
7,12 euro

Bi adiskide onen istorioa

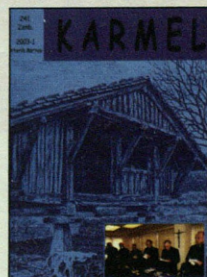
Enrique Morenteren marrazkiekin apaindurik dago Ibaizabal argitaletxeak "Matxinsalto" bilduman plazaratu duen Antton Irustaren "Txistu eta Danbolin" ipuina. Bi musika tresna hauen istorioa kontatzen da bertan. Oso adiskide onak dira eta makina bat jaialdi eta festetan jo izan dute elkarrekin, baina Txistu urtetan aurrera doa eta batzuetan ajeak izaten ditu. Halako batean estropozo egin eta min hartuko du, gainera, eta orduan bere jabeak Txistu betirako baztertzea eta beste tresna berriago bat erabiltzea erabakiko du. Han geldituko da gizarajoa, armairu baten gainean ahaztuta museora eramaten duten arte. Han Danbolin aurkituko du berriro, ordea. ■

Karmeldarren azken zenbakia

Ekintza inmorala ote da iazko azaroaren 22an Espainiako gotzainek kaleratu zuten dokumentua? Galderak ematen dio erantzun editorialak. Baina beste hama ere jorratzen dira bertan. Hauen artean "Egunkaria", "Herriaren kantariak", "Euskararen erabilera: kale neurketa Bizkaian" eta beste zenbait gairi buruzko lanak aurkituko dituz irakurleak. Eta Andolin Eguzkitzaren olerkiak, Harkaitz Canoren "Bazterra eta ahotsa" iritziak, Jon Fernandezek "Uso elbarriaren lehen hegaldia" kontaketa... ■

Karmel

Batzen artean

EUSKAL HERRIKO KARMELDARRAK
127 orrialde / 11,50 euro

"Arruti pertsonaiarekin segitzeko asmotan nago"

Zerk bultza zaitu nobela beltza generora?

Nire idazkuntzak, besteenak bezala, bila-kaera bat dauka, baina, funtsean, betikoan nago: irakurle gisa estimatuko nituzkeen istorioen eraikuntzan. Niri istorio interesgarri bat forma egokian kontatzen dituzten eleberrak eta narrazioak gustatzen zaizkit, gehienok bezala. Eta horixe dut xede, ez besterik. Hori lortzen dudanean, gustura geratzen naiz.

Idazterakoan, zeri ematen diozu garrantzirik gehien?

Idazle naizen aldetik ere, estimulatzeko nauten kontuak eta tranpak erabiltzen ditut. Neure buruari jarritako tranpak izaten dira gehienetan, horien erresoluzioan hartzen baitut atsegin, sortzaile naizen aldetik. Edukiaren aldetik une honetan gehien kitzikatzen nauten gauzak, esaterako, errealitatea eta asmatutakoak elkarren ondoan nola funtzionatzeko duten ikustea da. Formari dagokionean, ostera, kontraera tradizionala puskatzen saiatzen naiz, baina ez puskatze aldera soilik, kontatzeko era hobe bat kausitzeko baizik.

"Eulien bazka" sail luzeago baten lehen nobela izan daiteke?

Bai, gozatu ederra hartu dut nobela hau idazten. Pertsonaia bat ere irten da hor, Damian Arruti izenekoa. Partikularra eta berezia den heinean da interesgarri, literaturaren historiako pertsonaia guztiak bezala. Bera entomologoa da, euliak maite ditu. Nola egiten da halako pertsonaia sinesgarri? Nork sinets dezake pertsona batek euli hil eta bizien bilduma itzel bat daukala bere etxean? Bada, norberak entomologia apur bat ikasiz eta tranpak oso ezkutu gordez. Eta bai, Damian Arruti pertsonaiarekin segitzeko asmotan nago. Badihardut, egia esan. ■



egileari galdezka

Hasier Etxeberriaren nobela beltza

Gaixotasun larri bat duela aitortzen dio sendagileak Hasier Etxeberriaren "Eulien

bazka" nobelako protagonistari, eta Damian Arruti gizarajoak hiltzat ematen du bere burua. Halere, berak nahi ala ez, hil arteko horretan bizitza aurrera doa, eta Poliklinikatik etxerantz abiatzen denean Intxaurrondoko kuartelaren aurkako atentatu saiakeraren baten ezusteko biktimak izateko zorian aurkituko da, jakiteke egun gutxi barru atentatu horren egileak bere etxean ate joka izango dituela, laguntza eske. Eta hori gutxi balitz bezala, lanbidez entomologoa dugun lagun honek bere emazte ohia ezagutu uste izango du, osinean behera, laurogeita sei metroko sakoneran espeleologo batzuk aurkitu duten emakume baten gorpu zatituan. Ez esku eta ez bururik ez dauka gorpu horrek,



Eulien Bazka

Hasier Etxeberria

SUSA
164 orrialde
12,50 euro

baina bai Phophyla bahii eltxoaren marka gaiztoa besoetako baten azalean, eta oso harrigarria da horrelako orbainik inork izatea Euskal Herrian, aipatu intsektua Brasilgo Itaparika irlan bizi delako bakarrik, baina entomologoak bazuen bat etxeko euli bilduman, eta hain zuzen hark heldu zion behin bere emazte ohiari justu besagaintzen horrek agertzen duen markaren lekuan. ■

Maiatzeko

Larrun

INTERNETEKO EDUKIAK

- Edukiengatik kobratzeko joera
- Kazetaritza digitalaren ezaugarriak
- Egile eskubideen auzia
- Nolakoa izango da etorkizuneko kazetaria?
- Weblog fenomenoaren ekarpenak

Mahai-ingurua:

- Iñigo Kortabitarte
- Javier Diaz Noci
- Iban Arantzabal
- Juan Etxenike

Iritzi Artikuluak:

- Javier Etxebeste
- Vicent Partal
- Etor Gorroño
- Mikel Elorza

LARRUN hilero banatzen da
doan ARGIArekin.



Komikia

Itzaltzuko bardoa Gartxot

XII. mendean gaude, Orreagako abatetxean. Zaraitzu ibarrean indar handia du abadia honek eta inguruko biztanle asko du bere menpe. Horieta bat da Gartxot, mendi gidari eta bardoa. Gartxot Mikelot semearekin ibili ohi da Donejakue bidean pasatzen direnei erromesaldia goxatzen. Ahots garden eta ederra du Mikelotek eta Orreagako fraideek Gartxoten semea eurekin atxiki eta latinez kanta dezan nahi dute. Semearen truke askatasuna eskaini diote Gartxoti.

Ipuinak dioenez, Orreagako fraideek eskainitako askatasuna hartu bai, baina semea abatetxean uztea eta arrotzen hizkuntzan kantatzea ez zuen onartu Gartxotek eta Mikelot bertatik ateratzea lortu zuen. Baina fraideek ere ez zuten etsi.

Askatasunaren eta euskararen apologia hau Asisko Urmeneta, Marko Armpach eta Jokin Larreak komikira eraman dute eta hemendik aurrera astero orriotan topatu ahal izango da Gartxot eta inguruko gorabeheren atal berri bat. Horrez gain, asteroko komiki zatiak liburu batean bilduko dira eta datorren Durangoko Azokan argitaratu. Berez, Arturo Campionek jasotako ipuina da hau, baina askok Benito Lertxundiren "Itzaltzuko bardoa" kantaren bidez izango du Gartxoten berri. Gainera, Errepublikara garaietan eta beranduago ere istorioa kontatzen duen antzerkia Euskal Herrian barrena ibilia da.

Iruñeko Arturo Campion euskaltegiak izen bereko idazlearen ipuinak komikiratzeko ideia izan zuen duela urte batzuk. Asisko Urmenetak "Erraondo" komikia osatu zuen orduan eta Marko Armpachek "Pedro Mari". "Gartxot"en proiektua martxan jartzea ere erabaki zuten. Asisko Urmenetak jardun du komikiaren gidoigintzan.

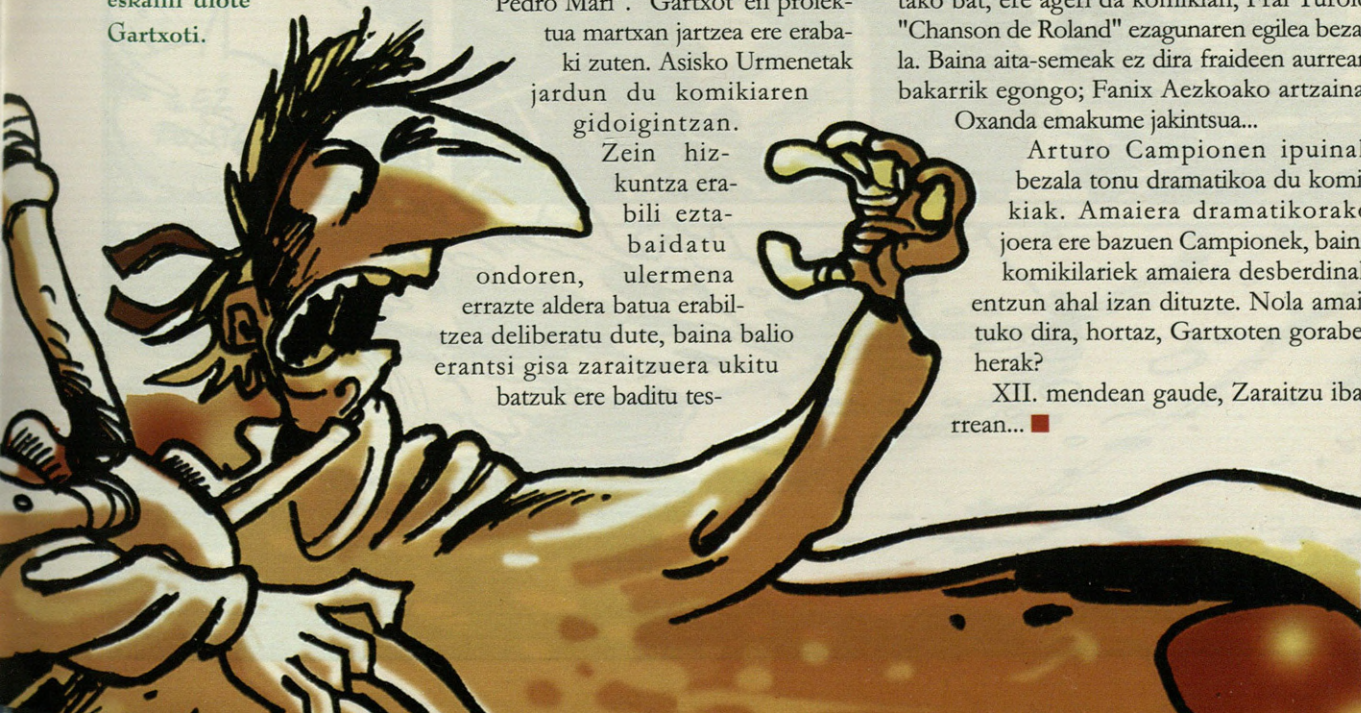
Zein hizkuntza erabili eztabaidatu ondoren, ulermen errazte aldera batua erabiltzea deliberatu dute, baina balio erantsi gisa zaraitzuera ukitu batzuk ere baditu tes-

tuak. Storyboard-a ere Urmenetak egin da, pertsonaien perfil orokorra bezala. Hori guztia Marko Armpachi pasa eta honek marraztu ditu binetak. Jarrera ezberdinetan garatu ditu Urmenetaren perfilak, bizia eman die pertsonaiei. Azkenik Jokin Larreak ordenagailuz kolorea eman die irudiei. Garai hartako dokumentuetan eta oinarritu dira pasaia, arropak, eraikuntzak tresnak... irudietan emateko.

Arturo Campionek berak zioenez, ipuina ez zuen berak asmatu, legenda entzun eta ikerketan hasi omen zen. Komikiaren egileak ere Zaraitzu ibarrean ikerketan ibili dira. Istorioren aldaera ezberdinak jaso eta harilkatu dituzte komikian. Esaterako "*Campionen ipuinari tempus erreal bat falta zaio*", dio Asisko Urmenetak, "*baina komikiak tempus hori behar zuen*". Horregatik entzundako bertsioei esker aberastu ahal izan dute istorioa. Aberastasun hori pertsonaiekin ederki islatzen da, Gartxotek eta semeak fraideak izango dituzte atzetik. "*Frai Martin euskararen kontrako jarrera duen euskaldun akonplejatu tipikoa da*" Urmenetaren arabera, "*latinaren eta arrotzen aldeko hantua egin duena*". Begon abade frantsesa, Conqueseko nagusietako bat, ere ageri da komikian, Frai Turolde "Chanson de Roland" ezagunaren egilea bezala. Baina aita-semeak ez dira fraideen aurrean bakarrik egongo; Fanix Aezkoako artzaina, Oxanda emakume jakintsua...

Arturo Campionen ipuinak bezala tonu dramatikoak du komikiak. Amaiera dramatikorako joera ere bazuen Campionek, baina komikilariek amaiera desberdinak entzun ahal izan dituzte. Nola amaituko dira, hortaz, Gartxoten gorabeherak?

XII. mendean gaude, Zaraitzu ibarrean... ■

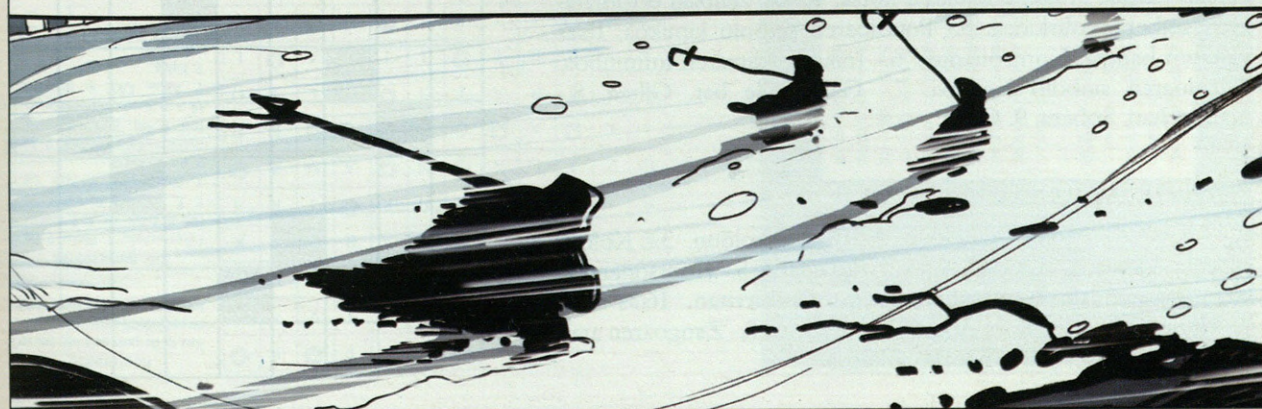


BADIKIXU ANÍTZ URTE,

ANÍTZ ETA ANÍTZ,

IRATIKO ARBOLEAK
ERE TXIKIN
ZIRELARIK ...





Denbora-pasak

Hitz gezidunak

LUMA

		Italiako hiria	IRUDIKO LOREA	Ote ar	Ipar., berritsu	Gorotza
		Elkorrak, zekenak	Luzera neurria	Asiako estatua	Haize zurribiloa	
		Atea ixtekoa				
Euskal lurraldea	Itsusiak	Metal zuria				
Ale, garau	Haizen hori					
			Euskaraz eta kitto		Ikas eta Ari	
			Bokala		Zuberoako herria	
Zilborra			Kontsonantea	Sortu zintuena		Jainko grekoa
Iparretarrak			Ogi, hitz elkarketan	Bokala		
	Bokala		Lore mota			
	Kontso. bikoitza		I. Nazioartekoa			
Ilunabar				Koipe		
Ukimendu				Kontsonantea		
			Nafarroako herria			50
			Bokala			Sufrea
Bokala	Sarrera			Bokala	Begira	

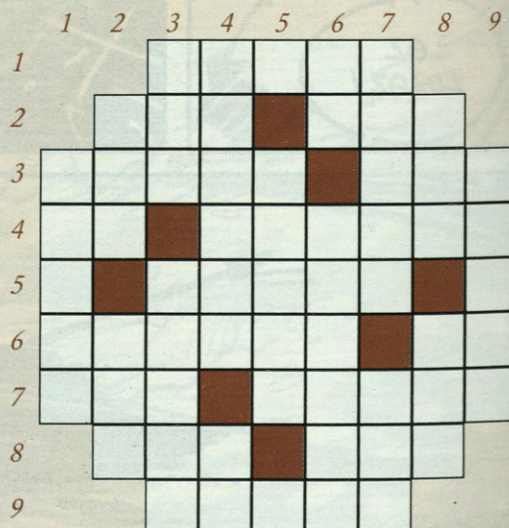
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Zuhaitz mota. 2.- Joan den urtean. Ale landare. 3.- Oinetakoen azpiko aldeak. ...-tak, erlojuaren hotsa. 4.- Bi, zenbaki erromatarren arabera. Adiskidea. 5.- Potasioaren sinbolo kimikoa. Itsas ugaztun handia. Kontsonantea. 6.- Irakatsi aditzaren infinitiboa. Selenioaren sinbolo kimikoa. 7.- Galdetzaile bat. Giltza. 8.- Naizen hau. Sobera. 9. Oso.

GOITIK BEHERA

1.- Likits. 2.- Atomo kargadun. Edari alkoholadun. 3.- Kolore sistema. Lasaia. 4.- Larruak. Oinarrizko edaria. 5.- Kontsonantea. Arrantza-guneak. Kontsonantea. 6.- O birritan. Itsas ura. 7.- Garaia. Koordinadora Abertzale Sozialista. 8.- Zangoaren atal. Ez du entzuten. 9.- Burdinazko lokarria.



Kontrapasa

Erantzunak zehaztuz joan ahala, pasa ezazu letra bakoitza dagokion laukira. Beheko taula osatu ondoan Gabriel Aresti idazle bizkaitarraren esaldi bat agertuko zaizu.



Gabriel Aresti
Bilbo, 1933 - Bilbo, 1975

- I. Piletan, korrontea sartzen den burua
- II. Gogoak, gurariak
- III. Zer lekutatik?
- IV. Hitzartu
- V. Zingira
- VI. Ontzi txikia, txalupa
- VII. Kontuz, zuhurki
- VIII. Espainiako gori ordokia
- IX. Semearen sema
- X. Atmosferako geruza
- XI. Baretu
- XII. Isilka, ahopean

72	12	49	6	64	35
67	19	1	47	55	46
32	14	60	26	8	65
11	53	69	40	61	29
9	22	33	23	52	2
42	70	17	4	71	27
30	24	56	44	10	25
38	45	58	54	20	74
18	73	15	66	50	7
31	5	39	36	34	59
48	37	28	62	16	68
41	21	51	13	57	63

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80

Soluzioak

Hau ez da ipuin polit bat, hau ez da sutsuaren esandako kontu alaiak. Hitz gurutzatuak Ezker eskuin: 1. Pagoa, 2. haz. Oio, 3. Zolak, 4. Il. laguna, 5. K. Balaia, 6. Irakas, 7. Nor. Kalka, 8. Neu. Lar. 9. Arras. Gortik behera: 1. Zikin, 2. lot. Ron, 3. PAl. Barrea, 4. Azalak. Ur, 5. G. Kalka, 6. Oio. Gesala. 7. Alitua, KAS, 8. Oio. Sor. 9. Katea.

O	S	E	A	E	A	T	A	A	A
L	A	Z	I	I	R	I	R	I	Z
O	I	O	L	I	O	A	R	A	A
E	O	R	E	O	T	A	L	O	I
A	M	A	N	A	L	A	I	L	Z
A	K	I	K	A	E	K	I	H	B
A	K	A	N	T	A	R	A	K	B
A	L	A	R	A	R	A	S	A	Z
K	Z	T	I	O	K	I	Z	I	A
P	P	H	P	P	P	P	P	P	P

Kike Amonarrizen umorea

Bushismo gehiago (I)

Aurreko ale batean George W. Bush presidentearen pentsamendu sakonaren adibide batzuk eman genituen. Irakurle batzuen eskariz hona gehiago:

Errepublikarrek ongi ulertzen dugu ama baten eta bere semearen artean dagoen loturaren garrantzia.

Hitz bakar batek laburbiltzen du gobernadore baten erantzukizuna: prestatuta egon behar da.

Askatasunera eta demokraziara hartu dugun bideak ez du atzerabiderik, gauzak aldatzen ez badira behintzat.

AEBetan, ondoen hezitako mundu osoko iparra-merikarrak izango ditugu.

Aurreko asteko soluzioak

Oharra:

Aurrerantzean soluzioak aste berean emango dira

Ekar bosteko hori!

A	T	A	K	A
T	O	T	A	L
A	T	I	L	A
K	A	L	A	K
A	L	A	K	A

Hitz gezidunak

J	M	J	L	J	I	J	I	J
Z	A	B	A	L	D	E	G	I
J	R	A	J	E	I	T	E	A
J	Z	J	G	A	T	O	Z	J
Z	A	M	A	K	E	T	A	R
J	L	A	I	A	R	I	J	A
A	D	I	N	J	A	J	D	J
J	I	L	E	A	J	Z	I	A
I	K	A	R	A	G	A	R	R
J	O	K	A	R	A	N	A	J

Letra zopa

U	I	A	B	A	S	A	K	A	T	U	A	E	A	K
K	E	R	B	H	F	A	H	D	N	Z	B	N	I	H
F	N	M	I	K	A	Z	E	O	Z	I	A	T	B	A
O	R	A	R	T	E	E	G	H	I	B	E	N	E	J
A	Z	K	O	N	A	R	R	A	D	R	E	G	O	R
J	E	O	D	A	N	I	A	D	U	B	R	N	O	Z
B	S	R	I	N	I	A	J	R	D	I	U	R	H	U
E	D	B	H	E	N	G	A	K	E	R	S	A	P	E
B	R	I	D	R	E	K	G	A	D	T	A	Z	R	H
E	R	B	I	N	U	D	E	A	G	X	B	R	E	J

8ko txikian

1. Mikatzak. 2. Igandeak. 3. Azalpena. 4. Telesail. 5. Zaharrak. 6. Zartagia. 7. Bigarren. 8. Esnegain. 9. Gambeta. 10. Bukaerak. 11. Zantzuak. 12. Laztanak.

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Lagos. 2. Bat. Gag. 3. Beraz. Sal. 4. Oz. Bazilo. 5. K. Habio. R. 6. Aralar. Ze. 7. Lar. Lilia. 8. Tar. Non. 9. Negar. Gortik behera: 1. Bokai. 2. BEZ. Rat. 3. Lar. Haran. 4. Atabal. Re. 5. G. Zabal. 6. oG. Zirina. 7. Sasia. Loa. 8. GAL. Zin. 9. Lorea.

Ihesi

Zuiako koadrila ezagutuz

IÑIGO TXINTXURRETA

Urtegiaren Hiria izenda daitekeena bidegurutze garrantzitsu batean kokatzen da, bertatik Bizkaitik eta Gipuzkoatik Gasteiz aldera doazen bideak elkartzen baitira. Kokapen berezi honengatik leku desiratua izan da mendeetan zehar, historia zinez zirraragarriaz hornituta. Ahaide nagusien gerretan han altxatu zen Abendaño Ganboar familia boteretsuaren gaztelua eta 36ko gerraren gogortasuna bortizki pairatu zuen. Gerrak pasata, gaur egun lasaitasun osoa eskaintzen digun paradisu baten gisan agertzen zaigu. Ondoko urtegian hainbat kirol jarduera egin daiteke eta atsedenerako leku aparta bihurtu da, inguratzen duten mendi hurbilek ibiltzeko gogoia piztuz.



Leguti



Leito hauen gaineko irudian Legutianoko plaza, udaletxea eta zenbait etxe zahar agertzen dira. Hiriaren ataria da gaur egun Erdi Aroko harresitik zutik mantentzen den elementu bakarra. Beheko irudian San Blas eliza, 36ko gerran ia erabat suntsitua geratu zena, baina eraberritze lanen ondoren itxura dotorea du.

Hiriaren historia

LEGUTIANOREN EXISTENTZIAREN lehenengo aipamena Alfontso XI.a erregeak 1333. urtean emandako Errege Pribilegioan jasotzen da. Dokumentu honetan Legutiano hiri bihurtzen da Villarreal de Alava izena hartuz. Hala ere, hiri koroari lotuta egon zen 1371. urtera arte, urte hartan Legutiano Abendañoko jaunaren eskuetan geratu baitzen. Honen ondorioz, hiriak ahaide nagusien gerra bortitza ezagutu zuen, Pedro Abendañokoa Ganboarren nagusia baitzen eta bertan gaztelua zuen. Hura suntsitzeko asmoz Gasteizetik abiatu zen Haroko kondea 1471n, baina Abendañokoen laguntzaz Bizkaitik etorritako tropek aurre egin zioten Arabako lautadan. Borrokak oso gogorrak suertatu ziren eta Haroko kondeak su-etena aldarrikatu zuen azkenean.

XVI. mendean hiri eta inguruko

herrien arteko auziak ugari izan ziren: Santa Engrazia ibaiarengatik Zigoitiaren aurka eta Ketura mendiarengatik Otxandioren kontra, esaterako.

Eskalanteko kondesa, Abendañokoen azken ondorengoa 1504an hil zenean hiriak koroaren eskuetara pasatzea eskatu zuen. 1683an lortu zuen eskakizuna.

Bigarren karlistaldiaren garaian Legutianok 1.500 biztanle inguru zituen. 1875eko udan liberalek egin-dako sute handiak eta erasoak pairatu zituen.

1936ko gerran aldiz, Legutiano oso kokapen preziatua izan zen bi bandoetarako, Bizkaia, Gipuzkoa eta Araba arteko bidegurutzea eta Gasteizen sartzeko giltza zelako. Gerra hasi zenean, eskualdeko errepublikanoek eta abertzaleek egoera kontrolpean hartu zuten. Gasteiz hartzeko bidean zihoazela, hiritik atera ziren tropa faxistek preso hartu zituzten. Honen ondoren hogeiren bat guardia zibil sartu ziren Legutianon, baina Kruzeta gainean egindako segada batean abertzaleek preso hartu zituzten, Legutiano errepublikazaleen eskuetara berriro pasatuz. Hala ere, herriak gutxi iraun zuen egoera horretan, Bilbotik etorritako tropa gutxi prestatuta zegoen-



lako eta Alonso Vega koronelaren tropa nazionalisten erasoan aurrean Otxandio aldera erretiratu zelako. Geroago errepublikanoen aldetik Legutiano berreskuratzeko ahaleginak gogorrak izan baziren ere, hutsalak ere izan ziren. Ahalegin hauetan Legutianok bonbardaketa handiak pairatu zituen, San Blaseko eliza suntsiturik suertatuz, adibidez. Albertia mendia abertzaleek gotortu zuten, baina Goikoetxea kapitainaren traizioarengatik, nazionalak lubakien sistemaz jabetu ziren eta honela, 1937ko martxoaren 31n herria eskuratu zuten, abioiez eta artilleriaz bortizki erasotu ondoren. Borroka latz haietan hildako gudarien oroimena bizirik mantentzeko urtero egiten da Albertia mendian ekitaldi politikoa.

ano



Euskal Eltzegintza Museoa



Hiria eta inguruko herrien monumentuak

Legutianon barna bisitaldia eginenez berehala atzematen dugu Erdi Aroko hiriaren egitura. Hala ere, gaur egun antzinako egitura honetatik zutik dirauen elementua hiriaren sarrera da, behialean hiria inguratzen zuen harresiaren aztarna bakarra. Atari hau arku bikoizduna eta puntu-duna da, zuzen herriko plazarako bidea emanez.

Legutianoko alde zaharrean euskal atlantiar tipologia duten baserri bikainak kontserbatu dira. San Blas eliza aldiz, eraberritu zuten gerra

Informazio Praktikoa

Non lo egin:

- Haritzondo hotela (Elosua) 945 455 270
- Atkarmin nekazaletxea (Elosua) 945 455 087
- Benta Zahar Nekazaletxea (Elosua) 676 098 162

Non jan:

- Urtegi-Alde jatetxea (Urrunaga) 945 465 701
- Haritzondo taberna-jatetxea (Elosua) 945 455 270
- Esneitza taberna-jatetxea (Legutiano) 945 455 101
- Astola taberna-jatetxea (Legutiano) 945 455 004
- El Crucero taberna-jatetxea (Legutiano) 945 455 033
- Ipar-Itxaso itsaskitegia (Urrunaga) 945 465 755
- Amalur taberna (Legutiano) 945 455 075
- Axuri taberna (Legutiano) 945 455 265
- Garaita taberna (Legutiano) 945 455 306
- Urkiola taberna (Legutiano) 945 455 029

Ollerieta auzoan dagoen Euskal Eltzegintzako museoa erakunde publikoen eta ekimen pribatuen arteko elkarlanetik sortu zen. Museoa antzinako buztindegia batean kokatzen da eta hura osorik berreskuratzeko proiektua Blanca Gomez Segurak egin zuen, Arabako Foru Aldundiaren laguntzaz. Erakusketan erakunde eta partikular batzuen piezak ikus daitezke, Eusko Jaurlaritzak emandako zeramika bilduma zabala esaterako. Erakusketaz gain, museoari erantsita dagoen buztingintzako labea Euskal Kultura Ondarearen Inbentario Orokorrean sartuta dago, Monumentu gisa izendatuta.

Erakusketako pieza gehienak

Euskal Herrian bertan egin dira, baina beste batzuk, Penintsulako beste buztingietan egindakoak dira. Piezak sailkatzeko tenorean zertarako eta nola erabiltzen ziren kontuan hartu da, ondorengo taldeetan bereiztuta: sutarako zeramika, mahairako zeramika, ura biltzeko eta garraiatzeko zeramika, txerriak kontserbatzeko zeramika, erlijio aldetik erabilera zuen zeramika, eraikuntzarako zeramika eta abar.

Erakusketak aldakorra eta mugikorra da oso, monografikoak edo autore erakusketak egin ahal izateko pentsatuta. Modu honetan publikoari Museoaren fondoetara hurbiltzeko aukera ematen zaio.

● **Helbidea:** 01510 Ollerieta (Araba)

● **Telefonoa:** 945 45 51 45

● **Ordutegia:**

Astelehenetik ostiralera

10:00etatik 13:00etara eta

16:00etatik 19:00etara.

Larunbatetan

10:00etatik 13:00etara

Igande eta jai egunetan itxita.

Taldeak bisitak aldeztu aurretik eskatu behar dira.

Sarrera dohainik.

zibilean hondatuta suertatu ondoren.

Hiritik landa, ondare erromanikoaren zenbait adibide aurkitzen ditugu inguruko herrietan, aipagarriena Goiango Andre Mari basiliza eta Urrunagako San Juan Bataiatzailearen parrokia izanik.

Aisialdi eta kirol jarduerak

Urrunagako urtegiaren inguruan aisialdi eta kirolarekin lotutako hainbat jardura sortu dira. Urtegiaren iparraldean, ia Otxandioko mugan, Nazioarteko Estropada Eremua eta Estropada Eskola daude. Handik hurbil, baina Aramaioko bidean,

Kanterarretako begiratokian Legutianoko urtegiak eta inguruko mendien ikusmira zoragarria izango dugu, mendi hauen artean Gorbeia bereziki nabarmentzen delarik.

Urtegiaren ondoan bi atsedenera egokitu dira, Sorgin-mendi eta Zabalain izenekoak. Bertan, mahai eta buruntziak aparte, hondartza txoak ere badira atsedenera apur baten bila doazen guztien gozamenerako.

Arrantza da arrakasta handia duen beste jardura, Legutiano eta inguruko beste herrietatik jende ugari hurbiltzen delarik urtegiara pieza preziatuak harrapatzeko asmoz.

Kirol lasai eta sofistikuatuagoak maite dituenarentzat Larrabeako Golf Kluba inguru zoragarri batean dago, 18 zuloa ibilbidea eskainiz. Ibilbideak paisaia zoragarria zeharkatzen du, Albertia mendiaren

magaleko baso, ibai eta larre artetik.

Legutiano bertatik mendi ibilbide errazak proposatzen dira, Albertia mendira edo Motxotegiko gailurrera, adibidez. Albertia begiratoki bikaina da Urrunaga, Albina edo Uribarri Ganboa urtegien gainean. Legutianotik sortzen den bideak harizti hostotsuak zeharkatzen ditu gailurrera iritsi arte. Lehen azaldu ditugun 36ko gerrako borroka bortitzak bertan gertatu ziren. Albertia ondoko tontorrera igo gaitezke, Aramaioko lurretan dagoen Jarindo mendira, edo Albinako urtegiara jaitziz berriro Legutianora itzuli. Motxotegiko gailurrera aldiz, Ubide-rako bidetik igotzen da. Tontor irekia, txilarrez, otez eta garoz estalita dago, dena pagadi mardulez inguratutik. Bertatik ikusmira ederra izango dugu bai urtegi aldera bai Gorbeia mendi hurbilera. ■



LEGUTIANOko
UDALA

Tel.: 945-455010

Fax: 945-455125

e-mail: alegutiano.mangeles@aytp.alava.net



ZUIAKO KOADRILA



Tel.: 945 430 167
www.cuadrillazuia.com

ARAMAIOKO UDALETXEA	945 445016
ARRAZUA-UBARRUNDIAKO UDALETXEA	945 299516
LEGUTIANOKO UDALETXEA	945 455010
URKABUSTAIZKO UDALETXEA	945 437080
ZIGOITIAKO UDALETXEA	945 464041
ZUIAKO UDALETXEA	945 430005

Makina bat kontu

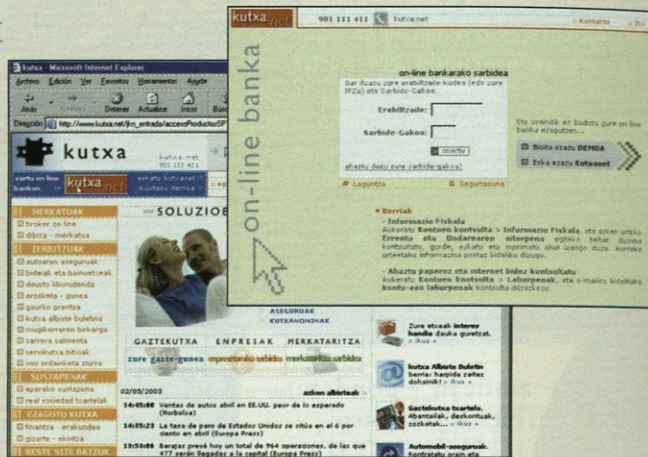
JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

Banka elektronikoaren onurak

DIRUA ATERATZEKO jada ez dugu leihatiletan zain egon behar, aski dugu kutxazain bat aurkitzea. Dena den, ordainketak, maileguak, prebisio planak, helbideraketak eta antzekoak bideratzeko banketxera jotzen dugu gehienetan. Azken urteotan asko ugartu dira banketxeen bertsio elektronikoak eta egia esan, maileguaren baldintzak negoziatzea izan ezik, ia guztia Internetetik egitea ahalbidetzen dute. Diru mugimenduak nahi den dataz geroztik ikusi, dirua kontu batetik bestera aldatu, VISArekin muga aldatu, telefono mugikorra kargatu, errezeibo bat itzuli... guztia gure PCtik egin dezakegu eta esan liteke leihatilara jotzea bezain segurua dela sistema.

Web gunerik erosoenetako bat Kutxa.net dugu. Jabi Larrañaga Interneteko arduradunak esan digunez, azken urtean asko handitu da bezeroen kopurua: *"Alta emanda dandena jada 100.000 inguru dira eta horietatik 36.000 lagun inguruk maiz erabiltzen dute zerbitzua"*. Bestalde, *"Konekta Zaitex dela edo jubilatuentzako Internet ikastaroak direla, edadetan kopuruak nabarmen egin du gora"*.

Aipatu beharra dago, Ipar Euskal Herrikoentzat hau ez dela pagotxa, Estatu Frantziarreko bankuek ematen duten on-line zerbitzua ez baita doakoa. Sartu bakoitzeko kobratzen dute eta gutxieneko gastua hilean 6 eurokoa da. Alegia, bezero askorentzat, hobe leihatilara jotzea. ■



Banketxe elektronikoan sartzeko behar diren datu pertsonalak bi dira: pasahitza eta hitz gakoa. Diru transferentziak egin ahal izateko, berriz, hirugarren bat ere eskatuko zaigu: sinadura elektronikoa deitzen dena. Datuok banketxean eskatu behar dira kasu gehienetan. Kutxako bezeroek web gunean bertan ere eskura ditzakete, nahi izanez gero.

Landareak

JAKOBA ERREKONDO

zmandio@zerain.com

Intsusadian gozo

ORAIN ARTE, sasoi berriaren hasieran loratu diren zuhaitz eta zuhaixkak hostoa baino lehenago eman dute lorea. Oraingoek, eta hemendik aurrerakoek areago, adarjea hostoz jantzi ondoren ematen dute lorea. Intsusa (*Sambucus nigra*) horretantxe ari da. Sekula usaindu al duzu intsusaren lorea? Inori usain atsegina gerta dakioke baina gehiengoari kiratsa iruditzen zaio, hautsarena gogorazten du eta sudurzuloetatik biriken azken zirrikietarainoko itolarri antzeko bat hedatzen du. Hala ere eskardura ugartan ikusten da eta etxe inguruetan maiz landatzen da, oilategietan batez ere. Azaleko ukenduak egiteko oinarritzko landarea izateak lagunduko du ohitura honi eusten.

Intsusarekin batera loratzen ari da, aspaldiko urtetako partez zuri, sasiakazia (*Robinia pseudoacacia*). Aurten-



Intsusa zuhaixka ezkerrean, eta intsusaren fruitua goian.

goan nabarmen askoak ikusten dira, bai, urrutitik sasiakazia koadrilak. Hauena bai usain gozoa! Gozoa eta fina, itomenik gabekoa eta ondo urrutitik antzematen dena. Erle saldoak ere dantza alai amaigabea osatzen du egun guztiz bere bueltan. Berriz ere bikaina izango du ospea sasiakaziaren eztiak. Intsusaren ezirik ez dut ezagutzen, baina sudurra eta ahosabaia bertagi ditugula jakinda... ■

AUTOA

Matxura elektronikoen igoera

ALEMANIAKO AUTOMOBIL CLUB-ek egin berri duen azterketak dioenez, %23 handitu da matxura elektronikoen kopurua. Modu askotara ager liteke arazo mota hau: autoa ezin itxi, argia behar bezala ezin piztu... Aztertu diren marken artean okerreina Saab dugu: 2001 urtean zirkulazioan ipinitako 1.000tik 36 autok matxura izan zuten. Segidan Alfa Romeo (23) eta Renault (21) datoz eta atzeraxeago Citroën, Peugeot, Mercedes, Porsche, BMW, Volkswagen eta Audi. Zentzu honetan, marka asiarrak, batez ere Honda eta Toyota dira fidagarrienak. Elektronikak autogintzan hartu duen garrantzia ikusita, kontuan hartu beharreko datua, zalan-tzarik gabe. ■

ORDENAGAILUAK

Disketearen oinordekoa

USB BIDEZ lotzen zaizkio ordenagailuari eta sistema operatibo gehienentzat bateragarriak dira. Batzuek errotuladore itxura dute eta beste batzuek giltzatakorena. Nolanahi ere, 10 cm-ko luzera eta 16 gr eskaseko pisuaz ari gara. Disketearekin konparatzen hasita, ia dena dute euren alde: erabilerrazak dira; 32 megatik 2 gigara bitarteko kapazitatea dute (disketeak 1,4 mega onartzen ditu gehienez ere); 20 aldiz azkarragoak dira; datuak galtze aldetik, berriz, ziurragoak dira, desmagnetizatzeko arrisku txikiagoa baitute; batzuek partizio pribatua sortzeko aukera eskaintzen dute (bertan sartzeko hitz gakoa behar da)... Alderdi txarrak aipatze alde, sistema berrietan ezer beharko ez dugun arren, Windows 98-ren kasuan instalazio txiki bat egin beharko dugu. Bestalde, bateragarriak direla esaten duten arren, Mac eta Unix sistemetan hainbat arazo sortzen dira. Gainera, garestixe saltzen dira oraindik, 64 megako kapazitatea dutenek, adibidez, 42 eta 80 euro bitarteko prezioa dute. ■



Osasuna

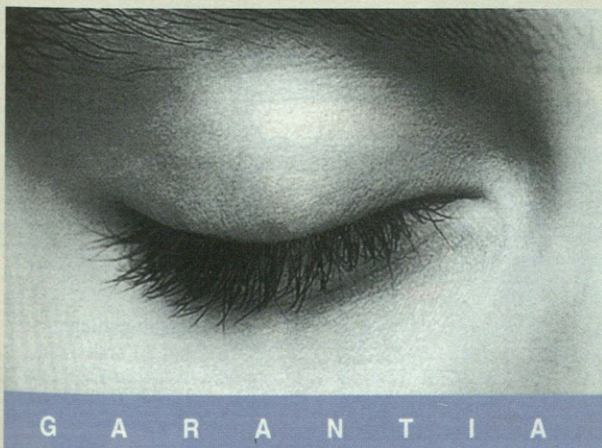
JABIER AGIRRE

EAEko lehen zentro sozio-sanitarioa inauguratu da

DONOSTIAN Gurutze Gorriak garai batean zuen Ospitaleak azken bizpahiru urteetan lan gogorrek jasan ditu bere barruan. Zaharbertitze lan horiek luzeak izateaz gain garesti ere atera dira, proiektuan ia 4 milioi euro gastatu baitira (3,9 milioi euro zehazkiago esateko), ekipamenduan ere inbertsio handiak egin dituztelako bertako arduradunek. Eta zertarako hainbeste obra eta diru? Zertarako izango da zentro sozio-sanitario berria?

Inaugurazio ekitaldian Eusko Jaurlaritzako Osasun Sailburua den Gabriel Inclán-ek esan zuen bezala, "zentro berria ospitalizazio sanitarioaren eta egoitzetako atentzio sozialaren arteko trantsizio gune bat izango da, menpekotasun egoeran dauden adineko pertsonen, alderdi sozial eta sanitarioan behar dituzten arreta eta prestazioak eskaintzera bideratua. Proiektu erabat berritzailea Estatuan, eta Europan ere parekorik ez duena, baliabide sozial eta sanitarioen erabilera eta koordinazioari dagokionez".

Zein izango dira, beraz, zentro horretako erabilitzaileak? Ospitaleko alta edukita, zainketa aringarririk behar ez duten baina beren etxetara itzultzeko moduan ez dauden pertsonak. Izan daitezke baita ezintasun fisiko edo psikiko larri batek jota dauden pertsonak, asistentziaren aldetik etengabeko zainketak eta arreta sanitarioak ere maiz behar dituztenak. Edo adineko pertsonak, dementsia, agitazio edo portaerako trastornoak dituztenak. Guztira 120 plaza izango ditu Gurutze Gorriak kudeatuko duen zentro honek, eta bertan 61 langile arituko dira. Batez beste egonaldia 90 egunekoa izango da, eta 12 hilabete-koa gehienez ere. ■



Konfiantza delako garrantzitsuen

Egunez egun zure konfiantza geureganatzen dugu, etengabe produktu berriak eta zerbitzu berriak bilatzearen bidez.

ZINKUNEGI MULTIÓPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Ikuskizunak

MAYI TOLOSA

MUSIKA

◆ maiatzak 17

AMURRIO

Udal pilotalekua
20:00

Oskorreraren "The Pub Ibiltaria" abentura abian da berriro ere apirilaren 30az geroztik. Herri ugari ari dira bisitatzen eta oraingoan Amurrioren izango dira.



ARTEA

◆ maiatzaren 18a arte

EZKIO

Igartubeiti baserrian "XVI. mendeko baserri bat" ikus-entzunezko erakusketa birtuala dago ikusgai. Sar zaitez Kattalinen eskutik eta imajina ezazu nola bizi izango zinatekeen duela bost mende. Ordutegia: 11:00-14:00/16:00-20:00

JAIALDIAK

◆ maiatzak 17

ZIZURKIL

Gaztetxea
23:00

Txolarre iratiaren aldeko festan Leher eta Lobo Eléctrico

ANTZERKIA

◆ maiatzak 17

GASTEIZ

Printzipal antzokia
12:00

Ansorenaren Gloria

Jose Ignazio Ansorena idazle eta musikaria Gloria Fuertes idazle madrildarraren olerki labur batean oinarritu da "Gloria" ipuina antzerkirako egokitze. Euskadiko Orkestra Sinfonikoak Vaivén ekoiztetxearekin elkarlanean egindako ekoizpenean, down sindromea duen ume baten istorioa kontatzen da.



taldeek kontzertuak eskainiko dituzte eta malabareen emanaldi berezia ere izango da. "Gau bero", "Street Noise" eta "Elektrogaua" Txolarre irratiko saioetan bi talde hauen musika entzuteko aukera izango da.

◆ maiatzak 18

LEKEITIO

Ibilaldia aurten Lekeition izango da, "Dzanga geurera"

lemapean. Ondarroan eta Lekeition Ikastolen proiektua zabaltzea eta indartzea du helburu aurtengo edizio honek.

ZINEMA

◆ maiatzak 20

BEASAIN

Usurbe antzokia
21:30

John Forden izenburu mitikoetako bat da "Centauros del

desierto". "Goieniz" zineklubean John Ford zine zuzendaria buruzko zikloa eskaintzen ari dira eta bertan pelikula mitiko hau eskainiko dute.



LEHIAKETAK

◆ maiatzaren 30a arte

AZPEITIA

Udalak antolatuta, urtero egiten dira herri honetan Euskal Herriko euskarazko antzerki topaketak. Lehiaketa honen hurrengo ediziorako kartel lehiaketa antolatu dute jada. Irabazleak dirutan jasotzen duen sariatz gain, publizitate mailan ere izango du isla lehiaketa irabazten duen kartelak. Lanak udaleko kultura sailera bidali behar dira. Edozein argibidetarako 943 15 72 00 telefonora deitu.

Informazio gehiago:

www.gureagenda.com

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera edo kazeta@argia.com helbidera.



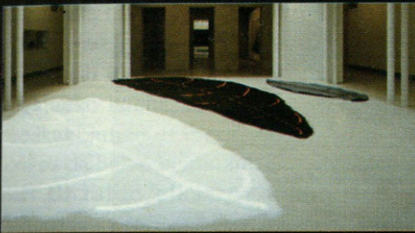
ALBERTO ELÓSEGI

Urteko Sasoi Guztietan!



Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa
Kultura, Euskara, Gazteria eta Kirol Departamentua
Departamento de Cultura, Euskera, Juventud y Deportes

www.gipuzkoa.net/kultura



Museoak

- Untzi Museoa
- Zumalakarregi Museoa
- Agorregiko Burdinola eta Errotak
- Igartubeiti Baserria



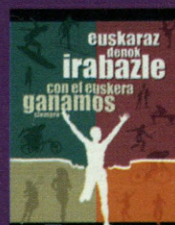
- Kirol Zerbitzua
- Gazteria Zerbitzua
- Txuri Urdin Izotz Jauregia-Anoetan
- Kiroltxea-Anoetan



- Arteleku
- AGG-GAO Gipuzkoako Artxibo Orokorra-Tolos
- Gipuzkoako Protokoloen Artxibo Historikoa-Oñ



- Euskararen Normalkuntzako Zuzendaritza Nagusia



Gizaki eta makinen komunikazioa



JOSEBA OLALDE

Euskal Herrian ingeniari-
ritza linguistikoa lantzen
duen zenbait
enpresa eta
unibertsitate talde
dago. Besteak
beste, Elhuyar,
Eleka, Code &
Sintax, VicomTech,
Hizkia, Plazagunea,
Ametzagaiña eta
Aholab, baita
EHUko zenbait
ikerketari talde ere.
Guk horietako
batzuekin hitz egin
dugu. Irudian
Gasteizko Injineru
Teknikoen Eskolako
lan taldea.

Ordenagailuek hizkuntza gizakiok ulertzen dugun bezala ulertuko duten eguna urrun bada ere, aplikazio interesgarri eta baliagarriak egin dira ingeniari-ritza linguistikoa esparruan. Sistema gehienek ingeleserako balio dute eta beste hizkuntzek ahalegin handia egin behar dute atzean ez gelditzeko. Hori dela-eta, ingeniari-ritza linguistikoa diharduten euskal ikerketa taldeen helburua gure hizkuntza ingelesaren mailara iristea da. Hori lortzeko, industria eta erakunde ofizialen arteko koordinazioa ezinbestekoa da.

HIZKUNTZA TEKNOLOGIAK funtsezkoak dira informazio eta komunikazioaren gizartean. Egun, badira zenbait hizkuntza aplikazio eskuragarri, hala nola, ortografia eta estilo zuzentzaileak, on-line hiztegiak, itzulpen laguntzaileak, Internetarako bilatzaileak, hizketa testu bihurtzen duten sistemak, testuak irakurtzen dituztenak... Sistema hauen eta gizakiaren arteko komunikazioa lantzen duen zientziari deritzo ingeniari-ritza linguistikoa, pertsona eta makinen arteko komunikazioari, alegia.

XABIER
TELLETXEA

Euskal Herrian badira ingeniari-ritza linguistikoa lantzen duten zenbait enpresa eta talde, besteak beste, Elhuyar, IXA, Eleka, Code & Sintax, VicomTech, Hizkia, Plazagunea, Ametzagaiña eta Aholab. Unibertsitate mailan ere, esaterako EHUko Zientzia Fakultatean, Bilboko Industri Injineruen

Eskolan eta Gasteizko Injineru Teknikoen Eskolan, bada honetan jarduten duenik.

Ingeniari-ritza linguistikoa munduan lantzen diren esparru ezberdinak eta Euskal Herrian duten trataera eta ikerlana ezagutu xedez, hiru enpresetara jo dugu, hain zuzen ere Eleka, Aholab eta Ametzagaiñara. Teknologia linguistikoa espezializatuak diren Eleka enpresan esaterako, Josu Waliño iker-tzailearekin hitz egin dugu. Teknologia linguistikoa estrategikoak garatzeko eredu aitzin-

Arteko Zientzia



Arteak eta Zientziaren

arteko topaguneak

daria da Eleka. Urteak daramatza ingeniartza linguistikoaren arloan ikertzen, behar dokumentalei eta linguistikoei aurre egiteko teknologiak eta irtenbideak garatzen. Unibertsitatean garatzen diren teknologietan oinarrituta eta produktuen gaineko lizentzien bidez bezeroen eskakizunen arabera tresnak garatzea da haien eginkizun nagusia.

Bi talde elkartzuz sortu den enpresa proiektua da Eleka: IXA Taldea eta Elhuyar Fundazioa. Errendimendu Handiko Taldea izendatu du Eusko Jaurlaritzak EHUKo Informatika Fakultateko IXA Taldea. Talde horrek 15 urte eman ditu ingeniartza linguistikoaren arloan. Hainbat produktu garatu dituzte, esaterako, Xuxen (Wor-den txertatutako euskarazko zuzentzaile ortografikoa), lematizazioan oinarritutako Interneteko bilatzaileak eta hainbat tresna linguistiko. Bestalde, Elhuyar Fundazioak hizkuntzaren esparruan hogeita hamar urteko esperientzia du. Denbora honetan zehar, Euskal Herriko hizkuntzalaritzaren arloan enpresa aitzindaria bihurtu da Elhuyar.

Josu Waliñoren ustez, ingeniartza linguistikoa hizkuntza eta informazioa informatikaren bidez tratatzea da. Bi arlo ezberdintzen dira zientzia honetan: Testuaren tratamendu informatizatua, hau da, lengoia naturalaren prozesamendua eta bestetik, ahotsaren tratamendua. Azken honen barruan bi arlo bereizi behar dira, ahotsaren sintesia, hots, ordenagailuak hitz egitea, eta ordenagailuak zuk esandakoa transkribatzea edota ulertzea. Waliñoren aburuz, ezagutzaren tra-

HARPEARI BERTSOKA (Bertsokak) Aitor Mendiluze. Isturitze eta Otsozelaia arpeetan. Maiatzeko 20an. Erreserbak: 00 33 559 93 25 25

BELARDI (kontzertua) Txomin Heguy, Maialen Estekahandy, Frantxua Cousteau eta Karlos Gimenez. Donamartiriko elizan. Ekainaren 21ean, 21:00tan.

HARRIEN MEMORIA (Ikuskizuna) Daniel Lhomond, Koldo Amestoy, Miren Artetxe, Kristof Hiriart eta Marie Anne Michel. Isturitze eta Otsozelaia arpeetan. Abuztuko 9an eta 10ean. Erreserbak: 00 33 559 29 64 72

ERAKUSKETAK:

GOIKOKO NOMADAK (Eskulturak) Noël Kebir. Isturitze eta Otsozelaia arpeetan. Martxotik Azarora arte.

ISTURITZ OTSOZELAIA (Argazkiak) Ben Hansen. Baionako Bonnat Museoa. Martxoaren 7tik Ekaina hasiera arte.

HOMMAGE A MON GRAN ANCETRE (Eskultura) Chistiane Giraud. Arnaga (Kanbo) Maiatzan

"COULEUR PIERRE" (Argazkiak) Pierre Ospital. Urrian.

"SIGNES" Isturitzeko arpean. Azaroaren 15ean 18:30tan.

HATSA (Pelikula) Jean-Pierre Grasset. Bil Etxea gela. Donamartiri. Azaroaren 15ean 21:00tan.

HITZALDIAK:

"PARURE ET SENS ESTHETIQUE DE L'HOMME DE CRO-MAGNON". Randall White. Elgar zentroa. Hazparne. Uztailaren 25ean 21:00tan.

"L'ART RUPESTRE EN PERIL". Pierre Vidal. Elgar zentroa. Hazparne. Irailaren 19an 21:00tan.

KOBAZULOEN DURUNDIA: ISTURITZ. Legor Reznikoff. Isturitze eta Otsozelaia arpeetan. Irailaren 21ean 11:00tan.

MAHAINGURUA:

50 URTEKO IKERLANAK ISTURITZ ETA OTSOZELAIETAKO KOBAZULOETAN. EZAGUTZAREN AZTERKETA. Hazparne. Azaroaren 14tik 15era arte.

INFORMAZIOA: TEL: 00 33 559 47 07 06 / 00 33 559 29 64 72
EMAIL: cromagnon@grottes-isturitz.com

50 des Grottes d'Isturitz & Oxocelhaya
éveillez vos sens
écouter • sentir • goûter • voir • toucher



tamendua da ingeniaritza linguistikoaren helburua, maila guztietan. Informazioa ezagutza da, era testualean nahiz ahotsaren bitartez eman daitekeena. Beraz, informazio hori jaso eta ezagutza tratatzeko aukera izatea da xedea. Honekin lortzen dena da pertsonak egun behartuta egitera gauden hainbat lan ordenagailuek era automatikoan egitea; itzulpena esaterako. Itzulpen automatikoaren helburua sistema bat testu bat bere testuinguruan ulertzeko gai izatea eta itzultzea izango litzateke. Ahots errekonozimenduan beste horrenbeste izango litzateke, ezagutzaren tratamendua.

Nazioartean informatikaren lehen pausoei hasi ziren ingeniaritza linguistikoa lantzen. Euskal Herri mailan aldiz, Informatika Fakultateko IXA taldea hasi zen arlo hau jorratzen duela 15 urte. Beraz, EHUn hasi zen ingeniaritza linguistikoa lantzen eta ikeritzen. Ondoren, IXA taldeak eta Elhuyar Fundazioak Eleka sortu zuten ingeniaritza linguistikoa enpresetara eramateko. Memento honetan, zortzi lagunek ikerketa talde batek euskarazko zuzentzaile gramatikala lantzen dihardu. Urtebete barru amaitua egotea espero dute. Orain arte Elekak testuaren tratamendu informatizatua landu badu ere, Elhuyarrekin, Aholabekin, IXArekin, Robotikerrekin eta VicomTechekin bat eginik, ahots errekonozimendua landuko du lehen aldiz. Hain zuzen ere, ahotsaren bitartez euskarazko bilaketak egiteko proiektua dute. "Hizking 21" izeneko hiru urteko proiektu honen helburua euskara ingelesaren mailara iristea da.

Euskara informatikoki lantzeko zailtasunak

Euskarak informatikoki landua izateko bi zailtasun nagusi ditu. Alde batetik morfologia, hau da, hizkuntzaren berezitasun linguistikoa. Hizkuntza osatzeko garaian, adibidez, zuzentzaile ortografiko bat egiten bada, gaztelaniaz hitz zerrenda mugatu bat nahiko da. Aitzitik,

IXA taldeak eta Elhuyar Fundazioak Eleka sortu zuten. Enpresa hau Euskal Herriko hizkuntzalaritzaren arloan aitzindaria bihurtu da.

Karmele Lopez de Ipiñak dioenez, euskara informatikoki lantzeko turkiera eta japoniera hartzen dira eredu bezala.

ALBERTO ELOSEGI

euskaraz zerrenda hori mugagabea bihurtzen da hitzen aldaera posible guztietan eta deklinabideekin. Beraz, arau linguistikoetan oinarrituz funtzionatu behar da. Bestalde, ingelesa eta gaztelaniarekiko, oinarritzko baliabideetan oso atzeratua dago euskara. Garrantzitsua da ingeniaritza linguistikoetan lan egiteko corpus handiak izatea, bai ahotsean eta bai testuan. Josu Waliñok dioen moduan, "uxta jasotzeko erein egin behar da eta guri ereiteko lur hori falta zaigu. Lur hori eraikitzen dihardugu orain, ondoren aplikazio indartsuak lortzeko. Zalantzarik gabe, ingelesa da teknologia hauetan hoberen kokatuta dagoen hizkuntza".

Ahots errekonozimendua

Ahots errekonozimenduan gehiago sakondu nahian, Gasteizko Ingeniari Teknikoen Eskolan Sistemen Ingeniaritza eta Automatika sailko koordinatzaile eta Aholab ikerkuntza taldeko kide den Karmele Lopez de Ipiñarengana jo dugu. "Euskal Herrian nabiko aberatsa da ingeniaritza linguistikoa ahotsaren errekonozimendua, Unibertsitate munduan nabiz enpresa munduan", baieztatu digu Lopez de Ipiñak. Euskal Herrian, besteak beste, IXA taldea eta Aholab taldeak dihardute ahots errekonozimendua lantzen. IXA taldeak lengoia naturala lantzen du gehienbat eta Aholab-ek, aldiz, hizketaren tratamenduan dihardu. Azkeneko honetan bi arlo ezberdin beharko lirateke: batetik, ahots bihurteta eta bestetik, ahots ezagutza. Lehenengoa konputagailuak hitz egiteko izango litzateke, bestea ordea hitzunak egiten duen mezua ulertzeko. Enpresa munduan, lehen aipatu legeaz, Eleka enpresak dihardu honetan. Telefonikak, Euskaltelek, Fagorrek... ere zenbait lantxo egin dituzte arlo honetan.

Katalunian kokatuta dagoen ATLAS (Applied Technologies on Language and Speech) enpresak esaterako, euskaraz ataza



sinpleak ezagutzeko sistema garatu du. Honekin lortzen dena da konputagailuari hitz egitea, berak mezu bat ulertzea, transkribatu edota hitz gako batzuen bitartez bilaketa batzuk egin edota gailu bat aktibatzea. Aholab taldea berriro hizpide hartuta, testuak transkribatzeko prototipo bat lantzen ari dira, ikerkuntza mailan betiere. Talde honek euskara ere badu erreferente, beste-lako aplikazioak ezagutzeko zenbait ataza landu dituzte, besteak beste domotikan aplikatzeko, elbarrientzako aplikazioak... Memento ez erkomertzialik ez badute ere, ikerkuntzan zenbait aplikazio garatu ditu Aholab taldeak. Finantziario aldetik, tresna hauek garatzeko datu base onak behar direnez inbertsio handiak egin behar direla jakinarazi digu Karmele Lopez de Ipiñak. *"Datu guztiak bildu, etiketatu eta tratatzeko baliabideak behar dira eta finantziario ezinbestekoa da. Nire ustez erakundeak sartuko dira finantziario bonetan eta hiru urte barru egotira aldatzea espero dut. Izan ere, honek beste sistema batzuk garatu eta aurrerapen, ikerkuntza eta baliabide gehiago edukitzea ekarriko bailuke. Memento bonetan bilaketak egiteko finantziario eta denbora ez da hain handia. Urte bonetan behingoz zerbait operatiboa eta erabilgarria edukitzea espero dugu".*

Hizkuntzaren tratamenduari dagokionez, bat dator Aholabeko kidea Josu Waliñorekin, hots, euskara informatikoki landua izateko zailtasun nagusia hizkuntzaren egitura morfologikoa dela adierazi digu: *"Zailtasun honen aurrean beste eredu batzuk aurkitu behar izan ditugu, esaterako turkiera. Abotsa eta hotsak grabatzeko ez dugu batua bakarrik erabili, euskalki guztiak baiñik, batez ere borts ezberdinak egon daitezkeelako".*

Naturaltasuna da sistema hauen helburua. Orain arte eginiko sistemak deserosoak izan dira erabiltzailearentzat. Memento honetan, sistema eleanitzak, erosotasuna eta erabilgarritasuna dira nazioarte mailan gehien lantzen ari diren esparruak. Horretarako, baliabideen optimizazioa hartzen da kontuan. Euskal Herrian ordea, helburu horiek murriztu egiten dira, helburu "errealagoak" finkatuz.

udako topaketak

hh
hik hasi

Donostia

uztailak 1, 2 eta 3

9:00etatik 14:00etara

36 ikastaro goizez. Saio libreak

BRUNER, Gutxieneko informatika, KLIK, Web orria, POWER POINT, "SPC" hizkuntza ordenagailuaren bidez, IPUINAK BIZI-BIZIAN, Alexander teknika, PLASTIKA ADIERAZPENA, Euskal dantzak, ANTZERKI KLOWNA, Antzerkia nerabezaoran, EUSKARAZ ARITZEKO KANTAK ETA JOLASAK, Jolas kooperatiboak, EUSKAL SOIN JARDUERAK (ESJ), Psikomotrizitatea, HAURRENTZAKO MASAJEA, Musika hezkuntza hastapenak herri kulturetan, AHOZKO NARRAZIOTIK ABIATUTA POZIK ETA GUSTURA IRAKUTZERA, Literatur txokoa, IDAZKERA TXARRA? EZ, ESKERRIK ASKO, Adimena berezko duten haurrak, MATEMATIKAREN HISTORIA ETA FILOSOFIA, Heriotza heziketan, GOGO ERABILKETA, Ahozko hizkuntzako trebaketa prebentiboa, HISTORIAREN TXOKOA, Jorge Oteiza, ESKOLA BARATZA EKOLOGIKOA, Zinema Eskolan, GAUR EGUNGO ESKOLA SISTEMA ETA IRAKASLEAREN ROL ALDAKETA, Ikaste komunitateak, EUSKAL KULTURA TRADIZIONALA, Hezkuntza aniztasunean, HEZIKETA ESPERIENTZIALA, Hezkuntza ebaluazioa.

Matrikula zaitez!

Tel: 943 37 14 08

E-posta: hikhasi@hikhasi.com



Hizkuntzaren Teoria
eta Historia Saila

hh
hik hasi

"Ikerkuntza taldean nazioarteko kongresuetara mugitzen gara, ezinbestekoa baita kanpoko jendearekin harremanak mantentzea sistemak garatzeko eta eurengandik ikasteko. Askotan euskarak baliorik ez duela iruditzen bazaigu ere, gure lanak nazioartean erakustean, euskararen egitura berezia duenez, jendea asko hurbiltzen zaigu. Guk esaterako, turkiera eta japoniera ditugu eredu bezala, erabiltzen duten egitura antzekoa baita", azaldu digu Karnele Lopez de Ipiñak. Bere esanetan, gu ez gaude nazioarteko enpresen aldetik interes handia omen dago.

Ahots errekonozimenduaren barnean, robotizazioa eta domotizazioa ere aurkitzen dira. Batak robotek agindupean gizakiak esanikoa burutzea bilatzen du eta besteak berriz,

Euskara

informatikoki landua izateko zailtasun nagusia hizkuntzaren egitura morfologikoa da.



ALBERTO ELOSEGI

etxeko gailuek gure ahotsaren aginduak betetzea. Sistema hauek errazagoak dira, hitz sinpleak direlako. Arazoak ordea, aplikazioa garatzeko modua bilatzerakoan sortzen dira. Hizketa ezagutza ez da oso konplexua, zailtasuna arlo teknikoan dute gehienbat.

Etorkizunari begira, "nazioartean dituzten tresnak Euskal Herrian edukitzea izango litzateke ikerlarion ametsa", adierazi digu Aholabeko kideak. Tresna ugari daude, telefono bidezko aplikazioak esaterako. Elkarriketa sistema batzuk beste hizkuntza batzuetan garatuta

Ametzagaiña taldeak indexatzaile, bilatzaile eta lematizatzaile propioa lortu ditu.

daude. Katalunian esaterako, eguraldia kontsultatzeko zerbitzu hau eskaintzen da. 906 789 987 zenbakira deitu eta sistema automatikoko batek hartzen du deia. Lengoaia naturalaz baliaturik eguraldiari buruz informazioa eskatu dezakezu. Sistema hau Kataluniako Unibertsitate Politeknikoko TALP ikerketa taldeak garatu du. Antzeko sistemak garatu dituzte Telepizza eta Renfek, besteak beste.

Hizkuntza idatzaren tratamendua

Euskal Herrian ingeniariatza linguistikoa lantzen duten beste enpresek esparru honen inguruan zer egiten duten jakin nahian, teknologia ikertzen eta produktuak garatzen diharduen Ametzagaiña taldeko Josu Landa ikertzailearekin mintzatu gara. Indexatzaile, bilatzaile eta lematizatzaile propioa lortu ditu talde honek. Industria sailean hiru urteren buruan memorietan oinarrituriko Ametra izeneko itzulpenarako laguntzaile bat lantzen dihardutela jakinarazi digu. "Hizkuntza idatzaren azterketan dagoen teknologia eta teknologia horrek ematen duen maila nahiko eskasa da". Hori gainditzeko eman beharko litzatekeen urrats kualitatiboa nahiko urrun ikusten du Josu Landak, baina bere aburuz horrek ez du esan nahi bitartean gauza interesgarriak eta baliagarriak egin ezin direnik. "Kalitatezko itzultzaile automatiko aplikazioak ez dago egun. Jendea oso zorrotza da eta itzultzaile automatiko bati itzulpen onak egitea eskatzen dio. Horrek ordea zapuzketa dakar, ondorioz jendeak horretan sinestean uzten dio. Horixe bera gertatu zen duela hamar bat urte abotsaren ezagupenarekin. Jendea produktu horrekiko zapuztu egin zen, uste baino emaitza kaxkarra goak eman baitzituen. Egun, oso diktatu programa onak daude baina ez dira erabiltzen". Horretaz gain, jendearen beharrak zeintzuk diren jakitea oso zaila dela jakinarazi digu Landak. Hori dela-eta, garapen eta produktuak euren ustez interesgarria izango litzatekeenaren bila egiten dituztela adierazi digu.

Garapen eta tratamendu egokiak lortzeko beraz, gai honetan ikerle eta aditu direnek gizarte eskariari begiratu behar zaiola diote. Sistema eta aplikazio horiek lantzeko eta helburu hori lortzeko ordea, ikerketa taldeek, industriak eta erakunde ofizialek koordinatu egin behar dute. Noiz izango dugu posible teknologia guztiak lengoaia

naturalaren bitartez maneiatzea? Finantziarioak eta dedikazioak izango dute horren erantzuna. Hori da euskarak teknologien munduan bere lekua izateko eta gure hizkuntzari esparru honetan etorkizun bat ziurtatzeko modu bakarra. ■

Euskara sailaren babeslea:



Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

EUSKARAREN
ALDE !

NAHIZ ETA BIDEA LABURRA IZAN,
LOTU BETI SEGURTASUN-UHALA

BiziaEtxealstr
ouakAurrezk
Automobila
sasunaDend
BiziaEtxealst
puakAurrez

#1

 **LAGUN ARO**
SEGUROS - ASEGURUAK



Beti zugaran pentsatzen.

Nazioarteko hedapenean, salmentan eta enpleguan gora

Mondragon Korporazio Kooperatiboa



Iaz, 2002. urtean alegia, ekonomia-aren moteltzea nabaritu zuen arren eta inbertsioetan ere behera egin arren, Mondragon Korporazio Kooperatiboa taldeak (MCC) gora egin zuen internazionalizazioan, kanpoko nahiz barruko salmentetan eta enpleguan. Jakinaenez, MCC enpresak ondoko talde hauek biltzen ditu: industrial, finantzarioa (Euskadiko Kutxa buru duena) eta banaketakoa (Eroski habe duena).

DANIEL UDALAITZ

Iazko ekitaldian, 2002koan alegia, Mondragon Korporazio Kooperatiboa (MCC) taldeak ere nabaritu zuen ekonomian oro har gertatu zen moteltzea edo hazkunde txikiagoa. Hala eta guztiz, enpresako arduradun nagusiek diotenez, aski emaitza onak izan zituzten salmentetan (kanpoko nahiz barruko merkatuetan), enpleguaren sorkuntzan eta internazionalizazioan gaituz joateko helburuan. Ondorio horixe ateratzeko behintzat Euskadiko Kutzaren 2002ko memorian datozen datuetatik. MCC taldeak berak oraindik ez ditu ofizialki aurkeztu datuak, baina, dena dela, artikulua honetan jaso ditugun antzekoak izango dira.

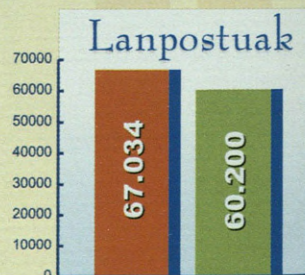
Gaineratu dugun taulan ikusten den moduan, taldeak %13tik gorako igoera izan zuen salmentetan (9 mila milioi eurotik gora saldu zuen) eta %11,4ko hazkundera enpleguan, hots, 6.384 lanpostu sortu zituen. Urtearen amaieran, 67.000 enplegatu baino gehiago zituen taldeak guztira: multzo horretatik 7.000 lagunetik gora ziren kooperatibek parte hartzen duten atzerriko elkarteetan zihardutenak. Internazionalizazioaren arloan, kanpoko merkatuetan tokia hartuz joan da nabarmen, eta hauexek dira lorpen agerikoenak: Fagor Etxetresna Elektrikoak Frantziako Brandt Electromenager taldearen barruan sartu zen, Israelgo Elco taldearekin aliatuta; Matz Erreka ezarri zuen Mexikon, Fagor Sistemas eta Danobat Alemanian eta Fagor Electrodomesticos, Orkli eta Irizar Txinan (Irizar kooperatibaren kasuan, fabrikazioko bigarren planta da iazkoa).

Talde industrial da internazionalizatuen

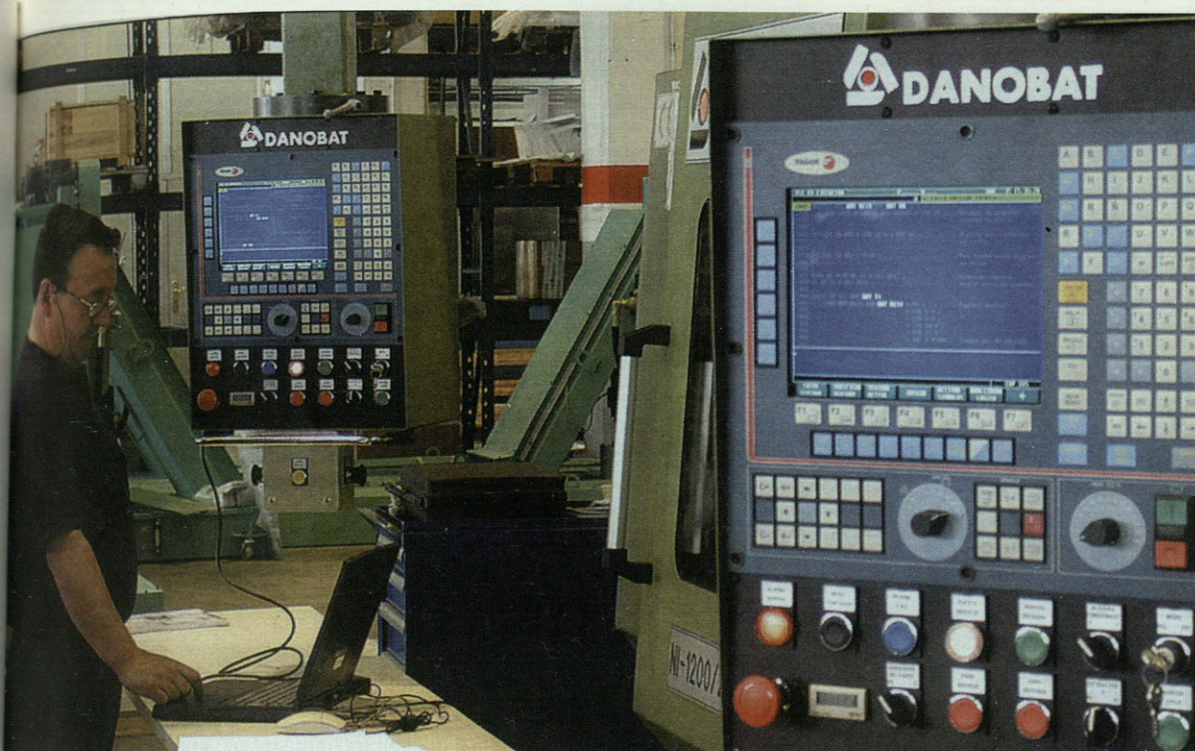
Lehen adierazi dugun moduan, hiru talde biltzen ditu MCCk. Hiruko horretan, talde industrial da nazio-

arteko koiunturan presentzia handiena duena, eta, ondorioz, talde horrexek nabaritu zuen gehien ekonomia-aren 2002ko moteltzea. Hala eta guztiz, iazko ekitaldia "aski bikaina" izan zela diote taldeko arduradun nagusiek. Erantsitako taulan ikusten denez, fakturatu bederen 2001ean baino %15 gehiago fakturatu zuten.

MCCren kopuru nagusiak



Salmentak eta Inbertsioak milako eurotan



Iaz MCC-
taldeko
hainbat
enpresa
finkatu zen
Frantzia,
Alemanian,
Mexikon eta
Txinan.
Argazkian
ageri den
Danobat
enpresak
Alemanian
egin zuen.

Iazko ekitaldian, eraikuntzako dibisioa, makina erremintarena eta ekipamendu industrialena izan ziren dinamikoenak. Lehenbizikoan, 2001ean baino bi aldiz gehiago fakturatu zuten (neurri batean 2002an Ulma Taldea MCCn sartzearen eraginez); beste bietan, berriz, %14 inguru igo ziren salmentak. Ingeniaritzako eta ondasunen ekipamenduko dibisioa bakarrik geratu zen 2001eko emaitzak hobetu gabe (urte horretan %24ko hazkundea izan zuen, eta iaz %-5,6 gutxiago fakturatu zuen). Zaila zen 2002an 2001eko emaitzetera iristea, eta are nekezagoa inbertsioetan geldialdia izanda. Edonola ere, dibisio horren barrukoak dira

ingeniaritzako eta aholkularitzako kooperatibak, eta, kasu horretan, aldekoa izan zen ekitaldia: %16ko igoera izan zuten fakturazioan, bes-

E r o s k i k

tinko segitzen du nazioarteko akordioen eta aliantzen politika oinarritzen, konpetitibago izateko asmoz

teak beste teknologia berrieekin zerkusia duten negozioek gero eta presentzia handiagoa dutelako esparru horretan.

Taldeko arduradunen iritziz, inter-

nazionalizatuz joateko helburu estrategikoa erdiesteko garaian, bi alderdi izan dira erabakigarriak. Batetik, atzerrian planta berriak abian jartzea; bestetik, berriz, esportazioetan gora egitea. Datuetan, honela ageri zaizkigu nazioarteko salmentak: 2001ean, %50eko kuota lortu zuten; 2002an, berriz, %51,3koa. Talde industrialaren kasuan, 4.000 milioi eurokoa izan zen salmenta totala, eta kantitate horren erdia baino gehiago, hots, 2.000 milioi euro baino gehiago, nazioarteko salmentak izan ziren. Talde horren barruan, automobilgintzako eta etxetresnetako dibisioetan ageri da salmenta handiena, nahiz eta, 2002ko hazkundeari dagokionez,

JABIER LERTXUNDI BARAÑANO

(Ekonomia Zientzietan Doktorea)

Ideia berrien sortzailea Enpresen sustatzailea Finantzen bitartekoa

Frantzia kalea, 19 zka., 1. solairua, 3. bulegoa, 01002 Vitoria-Gasteiz

Tel. eta faxa: 945 252592

Posta elektronikoa: lertxun@telefonica.net

Talde finantzarioa, burtsaren jaitsierak markatua

laz, burtsako merkatuen jaitsierak markatu zuen MCCko talde finantzarioa, eta, ondorioz, lermatu egin zitzaion errenta globala. Aski ona izan zen ohiko negozioaren bilakaera, nahiz eta, oro har, kredituen inbertsioak bilakaera hobia izan aurreztaileen errekurtsuen kaptazioak baino.

Lau jardura nagusi ditu MCCko talde finantzarioak. Bakoitzak ezaugarri propioak ditu, baina, hala ere, elkarren artean erlazionaturik daudenez gero, posible dute sinergian aritzea, bai arlo finantzarioan, bai komertzialean. Euskadiko Kutxa arduratzen da bankuko jardueraz eta Lagun Aro MCCko kooperatibisten aurreikuspen sozialaz. Errentamendu finantzarioko negozioak eta aseguruetaoak, berriz, Aroleasing eta Lagun Aro Aseguruak enpresek gestionatzen dituzte, ondoz ondo.

Ekonomiaren kili-koloko egoera amaigabea, interes tipo apalak eta konkurrentzia izugarria zirela medio, Euskadiko Kutxaren kasuan "arras korapilatsua izan zen 2002ko ekitaldia", erakundeko arduradunek diotenez. Aurreikusi zuten errentagarritasunera iristeko trabak handiak izan ziren bereziki. Izan ere, erruz hazi zitzairen gestionatutako negozioaren bolumena, eta ongi zuzendu behar izan zuten gastua kontrolatzeko politika. Azkenean, 100 milioi eurotik gorako etekin garbia eman zuen Euskadiko Kutxak, 2001ean baino %7 gutxiago.

Iazko ekitaldian, familiei eta enpresei emandako kredituen igoe-ra da nabarmena: bukaeran, 6.083 milioi eurotik gorako kopurua geratu zen guztira. Zenbateko horretan, hipotekazko garrantia duten kredituak dira %74. Behin behar eta, iazkoan ere baliabide propioetako zenbateko handiak jotzen du begira, Euskadiko Kutxaren finantzetako talde kontsolidablearen kasuan:

980 milioi eurotik gora ageri dira kapitulu horretan 2002ko ekitaldiaren bukaeran. Banco de España erakundearen eskakizunak kontuan hartuz gero, 475 milioi eurotik gorako superabita, beraz.

Ekitaldi horretan, honako haxe da beste datu esanguratsu bat: Euskadiko Kutxak finkatu egin zuen Euskal Herriaz kanpoko bulego sarea. Gaztela eta Leonen eta Zaragozan, esaterako, 22 sukurtsal zabaldu zituen. Gaur egun, 322 bulegoko dauzka guztira, horietako 85 Euskal Herriatik kanpo daude eta Zaragozan dauka presentzia handiena (22 bulego guztira).

2002ko abenduaren 31n, 1.707 langile bazkide zenbatu zituen Euskadiko Kutxak; 2001ean baino 89 lagun gehiago. Lanlekuei dagokienez, %80 sare komertzialeko bulegoetan aritzen dira eta %20 zerbitzu zentraletan. Langile gehienek (649 lagun) hogeitau urte baino gehiago eman dituzte erakunde horretan lanean, 269 lagunek 16 urte baino gehiago eta 433 lagunek sei urte baino gutxiago. Azkenik, 356 langile daude 6 eta 15 lan urte bitarteko aldia emandakoen artean.

Lagun Aro (EPSV) 27.202 mutualista biltzen ditu. MCCko bazkideak dira gehienak, eta 116 kooperatibetan banaturik daude. Banaketako prestazioek epe laburreko prestazioak babesten dituzte, eta 2002an 54 milioi eurotik gorakoa izan zen zenbatekoa. Ondarezko funts baten bidez garrantizatzen dira prestazio horiek, eta 2002ko ekitaldiaren amaieran 2.548 milioiko guztizkoa ispatzen zuen funtsak.

Lagun Aro Aseguruak erakundeak ere nabaritu zuen ekonomia-aren moteltzea. Horrela, aseguruaren arloan, %4ko igoera apala bakarrik lortu zuen primetan, 2001eko ekitaldiarekin konparatuta. Dinamika gutxiko egoera horretan, dena dela, Lagun Aro Aseguruaren kasuan, 166 milioi eurokoa izan zen sarrera guztizkoa: 2001ean baino %8,8 gehiago hazi zen, eta nabarmen gaititu zuen sektoreko batez besteko hazkundera. Konpainia horrek 59 bulego dauzka Euskal Herrian barrena, eta kopuru horretan sei dira iaz irekitakoak.

eraikuntza eta makina erreminta atera garaile. Inbertsioetan, talde industrialak 319 mila milioi euro eza-rriti zituen 2002an; beraz, 2001ean baino %13 gehiago inbertitu zuen.

Banaketako taldea: Eroski nazioarteko aliantzen bila

Txikizkako merkataritza da MCCren barruko banaketako taldearen jardura nagusia. Consum eta Eroski kontsumoko kooperatiben bidez ateratzen du aurrera jardura, kooperatiba horietan parte hartzen duten Comercial Erein, Erosmer Ibérica eta Sofides (Frantziako esta-



ALBERTO ELOSEGI

Urte korapilatsua izan zen iazkoa Euskadiko Kutxarentzat. Gestionatutako negozioaren bolumena asko hazi zitzairen eta ondorioz, ongi zuzendu behar izan zuten gastua kontrolatzeko politika. Azkenean, 100 milioi eurotik gorako etekin garbia lortu zuen, 2001ean baino %7 gutxiago.

Talde industrialaren salmentak



tuan dauka egoitza) elkarteen bidez eta Balearretako, Galiziako eta Madrilo aliatuekin batera sortutako beste elkarte partizipatu batzuen bidez. Banaketako taldekoak dira, halaber, nekazaritzako, abeltzaintzako eta elikagaien industriako beste sei kooperatiba, zeinek, aldi berean, Erkop nekazaritzako elikagaien taldea osatzen baitute.

Banaketako taldeak, 2002ko ekitaldian, finkatu egin zituen negozio-ko lerroak, beste jardura zenbaiti ekin zion eta nazioarteko aliantza bat gauzatu zuen ITM talde frantsesarekin. Salmentetan, berriz, 2001ean baino %12 gehiago saldu zuen. Eroski taldeak, iaz, beste 58 supermerkatu eta autozerbitzu propio zabaldut zituen, 7 hipermerkatu, 8 zerbitzu estazio eta 21 bidaia bulego. Sare komertzialaren hedapen hori dela eta, 2.000 lanpostutik gora sortu zituen taldeak.

Eroskiri dagokionez, MCCko arduradunek diote enpresa hori aliantzen eta akordioen politikan funtsatzen dela, merkatuan eta hornitzaileekiko harremanean konpetitiboagoa izateko, eta alderdi horren ondorio ona azpimarratzen dute. Hala, Frantziako Mosqueteros (Intermarché) taldearekin lortutako aliantza aipatzen dute, esate baterako. Nazioarteko aliantza horren ondorioz, 41.750 milioi euroko sal-

menta lortzen dute, hots, ia 7 bilioi pezetako salmenta, eta, horrenbestez, hirugarren ageri dira Europako sailkapenean eta bigarren elikagaien merkatuan. MCCko arduradunen iri-

tziz, aukera paregabea da Eroski taldeak erosteko gaitasuna hobe dezan, eta bide ematen die, gainera, aurrezantzean epe luzeagoko kolaborazio nazioartekoak funtsatzeko. ■

Ekonomia Sailaren babesletza



MEMESA

INDUSTRIA

HORNIDURAK

Santa Kutz, 25

☎ 943 71 24 11 - Faxe: 943 71 21 19
20550 ARETXABALETA

Etxagibel Notari deuna, 1

☎ 943 71 24 25 - Faxe: 943 71 22 98 - 20500 ARRASATE

Kale Zaharra, 62

☎ 943 71 80 80 - Faxe: 943 71 80 45 - 20560 OÑATI

Bero-beroan

ETA-k sortutako ikusmira.

ETAk kaleratu duen azken komunikatuak hizkuntza berria erabiltzen duen ala ez dugu eztabaidagai. Batetik ohiko gauzak esaten ditu, bai Euskal Herrian bizi den gatazkari buruz, eta baita bertan ari diren eragile nagusiei buruz. Batzuen ustez, hauteskundeak direla eta hartzairen besarkada bota die debekatutako zerrendei. ETArekin komunikatuaren doinu eta zenbait pasarteri dagokionez, Lizarra-Garaziko zenbait komunikaturen doinua ere ikusten omen da. Komunikatuan, besteak beste, ETAk dio herriari galdetzea funtsekoa dela gatazkatik ateratzeko, eta beti horren aldeko apustu egin duela. ETAk, halaber, aurki asanblea prozesu batean ateratakoaren berri emango duela iragarri du. Bestetik, hilaren 9an, ustez etakideak diren lau pertsona atxilotu zituen Frantziako poliziak Saintesen, Bordenetik 100 kilometro iparraldera: Ainhoa Garcia, Asier Aranguren, Aitor Garcia eta Thierry Iriart.

Hauteskunde autonomiko aurreratuak EAE-n?

Jadanik nahikotxo hitz egin da hauteskundeak udazkenara aurreratzeari buruz. Halakoetan ugari izaten dira zurrumurruak, baina maiatzaren 25aren ondoren hobeto ikusiko da zer egin dezakeen Ibarretxe lehendakariak eta zer ez. Edozein eratan, irailean Ibarretxeren plana deitu denaren testu artikulatua eramango du Jaurlaritzak Eusko Legebiltzarrera, eta lege baten izaera izango duenez, bere garapena, normalean, samur hel daiteke 2004ko udaberrira. 2004ko otsailean edo martxoan, halaber, Espainiako hauteskunde orokorrak izango dira.



INIGO AZKONA

Herri borondateak

Eusko Legebiltzarrak arrazoiz dio herri borondatearen adierazpide dela eta horretan oinarritzen du bere interpretazio juridiko-politikoak Espainiako Auzitegi Gorenaren aurrean Sozialista Abertzaleen taldea ez desegiteko. Horregatik, ez da erraza ulertzen zergatik herri borondateak sortutako beste agintari batzuek hiru alkatek, esate baterako ezin dezaketen oinarritzeko den manifestazio eskubidea bideratu. Injustizia latza da ezker abertzaleko Udalbiltzak protestatu ezin izana, epaile batek horren gogor kolpatu dituen eta epaile berak manifestaziorik ezin dutela egin erabaki duelako. Ezaguna da, halaber, epaileen autoek eta indarrean dauden legeek diotena, hori kontuan hartzea ere komeniko litzateke, ahal bada debekua ordainik gabe saihesteko, edo ahalik eta gutxien ordainduz.

Zer da...

EPP

EPP edo OPA delakoa (Erosteko Eskaintza Publikoa) burtsako maniobra bat da, sozietate batek txikiagoa izan ohi den beste baten kontrola hartzeko egiten duena. Operazio horren bidez, enpresa eskaintzaileak iragartzen du prest dagoela akzioak kotizazioko prezioa baino goragokoan erosteko. Helburua lortzeko, bi aukera ditu: edo sozietate horren akzio guzti-guztiak erostea, edo, usuago gertatu ohi dena, munta handiko pakete baten jabe bihurtzea, hartara ateak zabalik izango baititu enpresa kontrolatzeko. Beraz, kontua da enpresa handiak txikia irensten duela. Eta ahamen bakarrean egin ohi du. EPPa haginkada finantzario laster eta

eraginkorra baizik ez da. Haren bidez, enpresa irenslere batek sozietate baten gaineko eskaintza egiten du eta takateko batean hartzen du sozietate horren kontrola. EPPa ongi ateratzea faktore bakar batek determinatzen du: akziodunen erabakiak, nahiz eta aurretik beharrezkoak diren dagozkion baimen ofizialak (governukoak eta bertako erakundeak). EPPa adiskidetasunezkoa izan daiteke, enpresek elkar hartuta egin delako, edo etsaitasunezkoa, aurrez elkar hartu gabe egin delako. Euskal Herriaren kasuan, azken EPPak Iberdrola enpresari erasan zion. Eta Kata-luniako Gas Natural enpresak bota zuen, etsaitasunez. Ez zen aurrera atera, zegokion baimen ofiziala ez baitzuen lortu.

Daniel Udalaiz

Herriko Etxe Euskaldunen Eguna

DUELA URTE ETA ERDI Euskal Konfederazioak herriko etxeetan euskara sustatzeko abiatutako kanpainak izan du fruiturik. Dagoeneko hamalau udalek sinatu dute harreman idatzietan eta ahozkoetan (aktetan, ezkontzetan...) elebitan komunikatzeko hitzarmena eta laster hamazazpi izatea espero du Euskal Konfederazioak. Gainera, beste hogeita hamar udalekin harremanetan da. Konpromisoa hartutako azken herriko etxea Ezpeletakoa da eta horren kariatara, Herriko Etxe Euskaldunen Eguna antolatu dute datorren maiatzaren 17rako, Ezpeletan. 10etan bilkura bat izango da euskararen normalizazioa udaletan sustatzeko moduez eta legeen mugez gogoeta egiteko. Eguerdian ekitaldi ofiziala egingo dute Ezpeletako udaletxean eta ondoren bazkari herrikoia eta kontzertua izango dira.

"Euskaldunen Egunkaria"ko langileek bost milioi euro lortzeko kanpaina jarri dute abian.



IMANOL OTEGI / ARGAZKI PRESS

Egunkari berria ekainaren amaierarako

EUSKALDUNON EGUNKARIA-KO langileek adierazi dutenez, euskarazko egunkari berria ekaina bukatu aurretik aterako dute. Horretarako, bost milioi euro lortu behar dituzte aurretik eta diru hori biltzeko, 50 eta 300 euroko akzioen bitartez enpresa berrian parte hartzeko aukera zabaldu diote gizarteari. "Egunkaria"ko lan taldeak Euskarazko Komunikazio Taldea SA sortu du eta 151 langileek egindako 60.350 euroko ekarpenarekin abiatuko da. Langileen akzio horiek gerora sortuko den fundazio baten eskuetan geratuko dira. Enpresa berriko Administrazio Kontseilua osatze bidean da eta aurreko kideez gain, beste hainbat berri lortzeko harremanetan dira. Eguneroko berriak "Egunkaria"ren ildo nagusiei eutsiko diela adierazi dute, eta lehengo lan taldearekin jarraitzea da asmoa. Egoitza nagusia Andoaingo Martin Ugalde kultur parkean kokatuko dute.

Euskararen premiak asetze aldera

"EUSKARAREN GAUR EGUNGO PREMIAK" eta etorkizunerako proposamenak goiburu hartuta, foroa antolatu du Herria 2000 Elizak, Bilbon, maiatzaren 31rako, Bizkaiko Abokatuen Kolegioan. Taldearen 25. urteurrena dela-eta, antolatzen duten hirugarren foroa da honakoa. Goizeko 9:15etik 13:00era txosten eta komunikazio ugari aurkeztuko dira. Besteak beste, Xabier Mendiguren, Erramun Baxok eta Josune Ariztondo arituko dira hizlari lanetan. 13:00etan mahai-inguruan bilduko dira Mertxe Mujika, Benito Fiz, Gorka Torre eta Marian Galarra. Jardunaldiota aurkeztzen diren txosten eta komunikazioak liburu batean bilduko dituztela jakinarazi dute Herria 2000 Elizako arduradunek.

BAHEA

Jose Mari Setien gotzain ohiak 'De la ética y el nacionalismo' liburua kaleratu du. Bertan gauza asko esaten dira, besteak beste, "terrorismoaren aurrean isilik egoteak ez duela esan nahi hau onartzen denik". Antonio Beristain jesuita, apaiz eta kriminologoak gogor salatu ditu Setienen esanak, eta isilik egotea etikoki arbuigarria izateaz gain, agian delitu ere badela gaineratu zuen Covite biktimen elkarateak emandako saria jasotzean.

Udalbitzak (EAJ-EA) 150.000 euro bideratuko ditu Hurbiltzen izeneko egitasmoa bideratzeko. Honen bidez, Udalbitzak udalerrien arteko anaitasun proiektuak bultzatu nahi ditu.

Juan Ignacio Perez Iglesias EHUko irakasleak 'Egunero'n: "Zilegi da, bai, ezker abertzaleak aukeratu duen bidea jorratzea baina zilegi da era berean Alderdi Euzkoaren aurka agertu diren beste alderdiek azaldu duten jarrera. Hori dela eta, ezker abertzaleak ezin lepora diezaieke alderdi horiei ez gertatutakoaren errua, ez eta erantzukizuna ere. Eta beraz, ez luke itxaron beharko beste alderdi horiek eurek bultzatzen duten estrategiarekin bat egitea".

Ikasteko zailtasunez jositako errealtatea. Euskal preso politikoaren eta unibertsitatearen harremanaz gauzak beren lekuan utzi dituzte EHUko 50 bat irakasleak. Espainiako gobernuaren jarrera salatzeaz gain, oro har, espetxean dauden presoen emaitza akademikoak unibertsitatean bertan ikasten dutenekin baino txarragoak direla erakutsi dute datuekin. Espetxe mundua pixka bat ezagutzen duenak jakin badaki presoek ikasteko dituzten zailtasunak, bai beren egoera gogorragatik, bai materiala hilabeteak atzeratzen delako, bai Madrildik pasatu behar delako miazteko edo itzultzeko, eta baita logikak hala agintzen duelako, aske eta unibertsitatean hobeto ikastea logikoena delako.

Hiru milioi pertsona galdu dira Kongon

Afrikaren historia osoan heriotza gehien eragin duen gerra izan da. Bigarren Mundu Gerraz geroztik ez da hain triskantza hilgarririk izan mundu osoan. Esaldi latz horrekin laburbildu du International Rescue Committee (IRC, Nazioarteko Erreskate Batzordea) erakundeak, Kongoko Errepublika Demokratikoan azken bost urteotan gertatu dena. Salaketa gogorregia, Mendebaldeko prentsak gertakizun horiei eman dietena baino leku handiagoa eskatzen zuena.

LAU URTE ETA ERDIAN gertatu direnak kontrolatu ditu IRCk: Kongoko bigarren gerra sutu zen 1998ko abuztuan eta itzali bidean jarri zen 2002ko azaroan. Denboraldi horretan, Kongon "normalean" hil behar zutenek gain beste 3,3 milioi biztanleren heriotza kalkulatu dute IRCko arduradunek. "Katastrofe humanitario bat izan da", adierazi du IRCko buru George Krupp-ek, zera gaineratuz: "Ez Irakerako egin diren kalkulurik okerrenak eta ezta Balkanetan gertatu diren izugarrikeriak ere ez dira iritsi Kongoko sarraskiaren kopuruetara".

2000 eta 2001. urteetan egin zituzten kalkuluak berrikustera behartuta, IRCko arduradunak ohartu dira hilero 30.000 heriotza "extra" jazo direla Kongon, Afrikako herrialde bateko normaltasunean ere erraz sendatzekoak diren gaitz, zauri eta gose arazoan ondorioz. Eta ekialdeko zenbait lekutan, jaiotako haurren erdia baino gehiago hil zen bigarren urtera iritsi aurretik.

Badirudi aztertu den epe horretan, azken aldera asko jaitsi direla heriotza kopuruak, eta hori ongintza erakundeak bake elkarrizketekin loturik dakusa. Hegoafrikan burutu ziren elkarrizketa horiek eta bere emaitzek (atzerriko armadak Kongotik ateratzeari, Nazio Batuetako 5.500 soldadu

ekartzea, eta abar) herrialdea erabat baketzea lortu ez arren egoera asko baretu da eta hori ondorioetan ere nabari da. Hala ere, 50 milioi biztanle dituen Kongok jasandako odolusteak luzaroan utziko ditu markak Afrikako lurralderik aberatsena den horretan.

Euskal Herritik, Irak dagoen bezain hurbil edo urrun dago Kongoko Errepublika Demokratikoa, baina askoz ezezagunagoa zaigu haren egoera, bistan denez. Gure kaleetan "Kongo" izena aipatu eta asko izango dira bi daudenik (Kinshasa eta Brazzaville hiriburutzat dituztenak) ez dakitenak, eta askori "Zaire" aipatu beharko diozu zertaz ari zaren jabetu dadin.

"Afrikako Lehen Gerra Handia"

Burrumba puska bat sortu zuen gure artean Kongok 1997an. Mendebaldeak urte luzez babestu zuen Moburu lehendakari ustela kendu eta bere betiko arerio zaharrak, Laurent-Désiré Kabila-k, agintea hartu zuten. 60ko hamarkadako gerrillari mitikoetan azkena zen Kabila, eta Che Guevara bera harekin ibilia zen, gero honek astazakil bat zela esanez mespretxatuko bazuen ere. Kabila Kinshasan sartzearekin amaitu zen Kongoko lehen gerra, baina ez zen



gatazka erabat itzali, zeren agintea hartzen lagundu zioten atzerriko tropekin (eta dirudienek Mendebaldeko potentzia handiekin ere bai) laster haserretu zen eta 1998ko abuztuan Banyamulenge etniako militarrek oldartzearekin hasi zen Kongoko bigarren gerra. Batzuek "Afrikako Lehen Gerra Handia" izenez ere bataiatu dutena.

Aintzira Handietako errepublika ttikiekien (Ruanda, Burundi, Uganda...) mugakide da Kongo, eta harreman handi horiek bata bestearen arazoetan muturra sartzea ekarri dute aspalditik. Hala, Kabilaren kontra jazartutako errebeldeen laguntzera azkar azaldu ziren Ruanda eta Ugandako militarrek. Eta ordaintan, Kinshasako gobernuaren laguntzera hurbildu ziren Zimbabwe eta Angolako militarrek. Tartean, etnia arazoez aparte interes ekonomiko nabarmenak zituzten guztiek ere.

1999ko uztailan Zambiako hiriburuan (Lusaka) bake ituna sinatu zuten esku hartzen zuten alde guztiek, baina paperetik haratago ez zen pasatu tratua. Kabila berak ez zuen errespetatu, arerioek ere ez, eta masakreek bata bestearen ondoren jarraitu zuten. Saltsa are nahasiago bihurtzeko, 2001eko urtarrilean Kabila hil zuen bere bizkarzain batek. Egun batzuetako zalantzen ondoren, Kinshasako militarrek haren seme Joseph Kabila ipini zuten lehendakari, eta honek berehala erakutsi nahi izan zuen aitaren arazoak estali nahi zitue-

la. Lusakako akordioari bultzada eman, Mendealdeko (eta batez ere Estatu Batuetako) agintari eta enpresei garantiak eskaini eta Hegoafrikako elkarriketen ondoren liskarrak baretea lortu zuen.

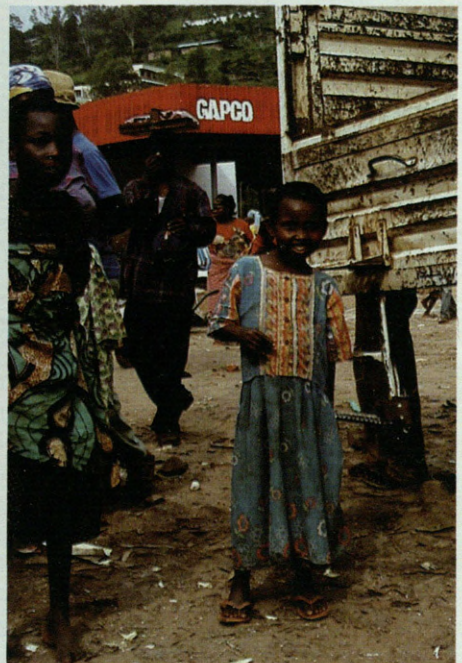
Ez erabat. Oraindik interes handiegia daude jokoan, eta Kongok dituen aberastasunek edonori ematen diote eta sua pizteko gogoia.

1960tik Zaire izenez ezagutu genuen herrialde hau, urte hura artean Belgikaren kolonia izana zen, eta geroztik -1997an akabatu zuten arte- Mobutu jenerala eduki zuen buru,

Diamante meatze oso famatuak ditu, eta hori gutxi balitz, azken urteotan telefonian hain modan jarri den "koltan" minerala, kasik hemen baizik aurki ezin daitekeena.

Horiei guztiei etekina ateratzeak piztu du ondoko herrialdeetako agintari eta militarren gosea, baina arazo etnikoek ere zeresanik izan dute. Kabila aitak Mobuturen kontrako gerran besteren artean Paul Kagame Ruandako lehendakariaren eta Yoweri Museveniren Ugandakoaren laguntza izan zuen. Kagameri "Ruandako khmer beltza" izena ezarri izan diote,

baweko 12.000 gehiago. Horien guztien aurrez aurre, talde hauek zeuden: gerrillari errebeldeetan 25.000, Ruandako 17-25.000 eta Ugandako beste 10.000. Zer egiten zuten kanpoko soldadu horiek guztiek? Batetik, nork bere Kongoko aliatuari lagundu. Bestetik, Kongon zeuden beren etsaiei eraso: Kongoko basoetan babestuta bizi dira Ugandako gobernuaren kontra ari diren bost taldetako gerrillariak, Ruandako agintearen kontra ari diren gerrillari hutuak, eta Angolako gobernuarekin gerran ari zen Unitak ere hemen zeukan atzegordia.



Kongon 50 milioi biztanle bizi dira eta odolustean hiru milioitik gora pertsona hil dira.

Estatu Batuetako CIAren eta Frantziako lehendakariaren laguntzarekin beti, Afrikako buruzagi odoltsuenetakoa izan arren. Bere azken urteetan indar hartu zuten aspaldiko gerrilla zaharrek, eta Mobutu agintetik kendu eta hil ondoren hasi zen 3,3 milioi herritar heriotzera eraman duen gatazkaren sasoirik gogorrena.

51 milioi biztanle dituen herrialde hau da Afrikako handiena (Nigeria, Egipto eta Hegoafrikarekin batera) eta aberastasunez gainezka ditu bere lurak, munduko estatuen zerrendan bukaera aldeko txiroenen artean azaltzen den arren. Indar hidroelektrikoan duen ahalmen izugarriaz gain, zura eta mineral ugaritan oso da aberatsa.

han hutuen kontra burutu zituen masakreengatik irabazita. Laguntzarekin batera pasa zizkieten hainbat arazo ere nonbait Kabilari, eta agintea hartu eta bihamunean Uganda eta Ruandako tropekin gerran ari zen. Eta hauek seguruenik hankaz gora botako zuten Kabila zaharra 1998an, baldin eta Zimbaweko Mugabek eta Angolako Dos Santosek lagundu ez baliote.

Bertako eta kanpoko tropen saltsa-maltsa ulertzeko, Kongon 2001ean zeuden soldadu kopuruei begiratu besterik ez dago: Kabila aitak 50.000 soldadu zeuzkan, eta bere alde ari ziren Angolako 5.000 soldadu, Namibiako 2.000 eta Zim-

ba eta bide batez, gerra egitearen aitzakiatan, kanpoko talde armatu bakoitzak hartu zuen hainbat meategiren kontrola, Kongoko diamante, zur eta mineralak inolako kontrolik gabe kanporatuz, bertako biztanleak sarritan esklabu bezala erabiliz... eta munduko merkatu beltza elikatuz.

Interes, diru beltz eta etnia arteko gorrotoz hornitutako eltzekari odoltsu horrek eraman ditu mundutik Kongoko 3,3 milioi biztanle. Baina horien falta ez dugu askorik nabaritu. Beltzak zirelako, akaso. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Mikel Irizar

Tribuaren biziraupena

Abildadea

DE MAGUN EUSKAL TRIBUAK ez duela bermatuta biziraupena. Diote hizkuntza mordo dagoela desagertzearen munduan, eta euskara izan daitekeela bat. Bistan da eten-gabea dela ideien eta moldeen uniformizazioa. Gu, gaurko euskaldunak, aurrekoak izan zirelako gara, baina izan ezinean ari garelako agian etorkizunekoak ez dira izango. Demagun berezko iraupena ez dugula ziur, eta gure abildadearen ondorioz etorriko dela, etortzekotan. Abilak beharko genuke izan, hortaz, norabideak aukeratzeko eta iraupenerako tresnak eskuratzeko.

Al-Jazeera

EDOZEIN GIZA TALDEK talde gisa irauteko behar du, besteak beste, komunikazio sare berea, autonomia, beregaina. Batetik, talde barruko gaiak inork baino zabalago eta sakonago jorratzeko. Bestetik, sare autozentratua behar du kanpoko gaiak ikuspegi propioz, beregainez joratzeko. Arabiarrek Al-Jazeera behar zuten Irakekoa modu arabiarrean ikusteko, eta ez irensteko besterik barik CNNk modu estatubatuarrean botatakoak.

Euskal tribuak behar luke hedabide sare berea, baina oraingoz ez du atal batzuk besterik. Neke handiz sortzen ditugu euskarazko hedabideak, errakritiko geratzen zaizkigu ez ditugulako elkarlanean jartzen eta, errematerako, traba bihurtzen badira itxi ere egiten dizkigute. Eta ondo dago "Egunkaria" itxi dutelako kalera irtetea, eta erasotzen gaituzten hedabideen 'Brunete mediatikoa' salatzea. Baina gure tribuaren iraupena ziurtatu nahi badugu, zerbait gehiago egin beharko genuke, zerbait abilagoa.

Asko gara

HAR DITZAGUN euskarazko hedabide guztiak: ETB eta toki telebistak, irrati handiak eta txikiak, "Egunkaria" ren ordezkoa, aldizkari orokorrak eta herrietako prentsa, gehi sareko tresna berriak... Erraz bilduko ditugu 500 langile baino gehiago, eta baliabideak ere neurri horretan. Bada, entzun:



Har ditzagun
euskarazko
hedabide guztiak:
(...) Erraz
bilduko ditugu
500 langile
baino gehiago,
eta baliabideak ere
neurri horretan.
Bada, entzun:
beste inork
ezin du
horren neurriko
komunikazio
enpresarik sortu
gurean aritzeko



beste inork ezin du horren neurriko komunikazio enpresarik sortu gurean aritzeko. Ez eta hurbildu ere, ez aberatsenak, ez ahaltuenak.

Hortaz, txikitasunak ez du tribua desagerraraziko. Euskaraz ez gara txikiak, handienak baizik.

Efizientzia

EZ GARA, ordea, efizienteak. Baliabide asko dugu, baina sakabanatuta, elkarren arteko lehian edo borrokan. Guztiak -bada salbuespenik?- jasotzen dute diru publikoa, baina ez dira ari plan baten arabera, ez dute estrategia bateraturik. Horrela, bakoitzaren eragina mugatzen da bere komunitatera, euskal hedabideak ez dira erdarazkoentzat erreferente, ez dute haien aldean balio erantsirik, hizkuntzaz aparte. Ez da igartzen euskarak duela komunikazio talde profesional hedatuena.

Bada, biziraupenak abildadea eskatzen badu, eta abildadeak efizientzia, efizientziak eskatzen du euskal esparru komunikatiboa behingoz antolatzea, eta enpresa moduan antolatzea, gainera. Berandu da, baina ez beranduegi.

Zehatz

Bat. Sor dezagun talde txiki bat euskarazko hedabideen mapa, markoa eta elkarlanerako plana prestatuko dituen. Sei hilabete nahikoa lirateke oinarria jartzeko.

Bi. Azter ditzagun figura juridikoak, eta aukera dezagun egokiena gizarte ekimena eta erakundeen ahalmena sendo lotzeko, koiuntura eta aldrebeskerien gainetik. Sor dezagun euskarazko hedabideen kudeaketa bateratuko duen enpresa.

Hiru. Ezar ditzagun sareak, horizontalak eta bertikalak, informazioa ziztu batean ibil dadin hedabide guztien artean. Tokiko hedabideei esker sare horrek zuztar sakinak izango ditu, beste inor iristen ez den tokira iritsiko da. Euskarazko hedabideen taldeak balio erantsia izango luke eta erreferente bihurtzeko aukera.

Egin dezagun behingoz. Izan garelako izan daitezen.

15 urtez komunikazioa errazten

Argitalpenak **Banaketa** Internet Zerbitzua
Inprimaketa Multimedia **Diseinua** Irudi Tratamendua
Filmazioa Publizitatea Maketazioa **Edizio Digitala**

antza

komunikazioa & grafikagintza

943 37 07 38

antzagraf@antza.com

www.antza.com

zabal-zabalik

